

ВЯРА И ЖИВОТ

УЧЕНИЕ ЗА ВЯРАТА, НАДЕЖДАТА И ЛЮБОВТА

ВЯРА И ЖИВОТ: УЧЕНИЕ ЗА ВЯРАТА, НАДЕЖДАТА И ЛЮБОВТА

ПРАВОСЛАВНО ХРИСТИЯНСКО ВЕРОУЧЕНИЕ

изложение на религиозните и нравствени истини на православната църква във въпроси и отговори

Издава се с благословието на славянобългарския манастир "Св. Вмчк Георги Зограф", Света Гора, Атон.

ВЪВЕДЕНИЕ В ПРАВОСЛАВНИЯ КАТЕХИЗИС	1
Предварителни понятия	1
Божествено откровение	2
Свещено Предание и Свещено Писание	3
Свещено Писание	4
Състав на Катехизиса	9
УЧЕНИЕ ЗА ВЯРАТА	10
Символ на вярата и неговия произход	11
Членове на символа на вярата	13
Първи член	14
Втори член	20
Трети член	22
Четвърти член	28
Пети член	31
Шести член	33
Седми член	34
Осми член	36
Девети член	38
Десети член	44
Кръщение	45
Миропомазване	47
Причастие	48
Покаяние	52
Свещенство	53
Брак	54
Елеосвещение	55
Единадесети член	56
Дванадесети член	58
УЧЕНИЕ ЗА НАДЕЖДАТА	60
Понятие за християнската надежда, нейната основа и средства	61
Молитва	62
Господнята молитва	63
Призоваване	63
Първо прошение	64
Второ прошение	64
Трето прошение	64
Четвърто прошение	65
Пето прошение	65
Шесто прошение	66
Седмо прошение	67
Славословие	67
Учение за блаженството	68
Първа заповед за блаженството	69
Втора заповед за блаженството	70
Трета заповед за блаженството	71
Четвърта заповед за блаженството	72
Пета заповед за блаженството	73
Шеста заповед за блаженството	75
Седма заповед за блаженството	76
Осма заповед за блаженството	77
Девета заповед за блаженството	78
УЧЕНИЕ ЗА ЛЮБОВТА	79
Връзка между вярата и любовта	80
Божият закон и заповеди	81

Разделение на заповедите на две скрижали	83
Първа заповед	85
Втора заповед	88
Трета заповед	90
Четвърта заповед	91
Пета заповед	94
Шеста заповед	97
Седма заповед	99
Осма заповед	100
Девета заповед	102
Десета заповед	103
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	104
Употреба на учението за вярата и благочестието	104
ПРИЛОЖЕНИЕ	105
Вероопределения на вселенските събори	105
Първи вселенски събор	105
Втори вселенски събор	105
Трети вселенски събор	106
Четвърти вселенски събор	106
Пети вселенски събор	107
Шести вселенски събор	107
Седми вселенски събор	108
Да се пази православната вяра	108
Правило 1 на Втори вселенски събор	109
Правило 7 на Трети вселенски събор	109
Правило 1 на Шести вселенски събор	109

ВЪВЕДЕНИЕ В ПРАВОСЛАВНИЯ КАТЕХИЗИС

Предварителни понятия

Въпрос. Какво е Православният Катехизис?

Отговор. Православният Катехизис е наставление в Православната християнска вяра, което се дава на всеки християнин за благоугаждане на Бога и за спасение на душата.

В. Какво значи думата Катехизис?

О. Катехизис, според превода от гръцки език, значи *оглашение*, устно наставление; а според употребата от апостолски времена, с това име се означава първоначалното учение за Православната християнска вяра, потребно за всеки християнин (вж. Лук. 1:4; Деян. 18:25).

В. Какво е нужно за благоугаждане на Бога и за спасение на душата?

О. Първо, познание на истинния Бог и права вяра в Него; второ, живот според вярата и добри дела.

В. Защо първо е нужна вярата?

О. Защото, както свидетелства словото Божие, *без вяра не е възможно да се угоди Богу* (Евр. 11:6).

В. Защо животът според вярата и добрите дела трябва да бъде неразлъчен от вярата?

О. Защото, както свидетелства словото Божие, *вярата без дела е мъртва* (Иак. 2:20).

В. Какво е вяра?

О. Според обяснението на свети апостол Павел, *вяра е жива представа на онова, за което се надяваме, и разкриване на онова, що се не вижда* (Евр. 11:1). Т.е. увереност в невидимото, както във видимото - в желаното и очакваното, както в сегашното.

В. Каква е разликата между знание и вяра?

О. Знанието има за предмет видимото и постигаемото; а вярата - невидимото и даже непостижимото.

Знанието се основава на опита или на изследването на предмета, а вярата - на доверието към свидетелството на истината.

Знанието принадлежи собствено на ума, макар да може да действа и на сърцето; вярата принадлежи предимно на сърцето, макар и да започва в мислите.

В. Защо в учението на благочестието се изисква не само знание, но и вяра?

О. Защото главният предмет на това учение е невидимият и непостижим Бог и запазената в тайна Божия премъдрост. Поради това много части на това учение не могат да бъдат обхванати със знанието на разума, но могат да бъдат приети с вярата. *Вярата*, казва свети Кирил Йерусалимски, *е око, което озарява всяка съвест; тя съобщава на човека знание. Ако не вярвате, казва пророкът, то е, защото, не сте удостоверени* (Ис. 7:9; Огласит. поуч. 5).

В. Как може да се обясни необходимостта от вярата?

О. Свети Кирил обяснява това така: *не само у нас, които носим Христовото име, вярата се счита за велико нещо, но и всичко, което се извършва в света, даже от чужди на Църквата човеци, се извършва с вяра. - Върху вярата се крепи земеделието, защото, който не вярва в това, че ще събере израсналите плодове, той няма да се подхвърли на труд. От вяра се водят мореплавателите, когато, като поверят своята съдба на малкото дърво, предпочитат непостоянното течение на вълните пред най-твърдата стихия - земята, предават самите себе си на неизвестни надежди и имат при себе само вяра, която за тях е по-надеждна от всякаква котва* (Огласит. поуч. 5).

Божествено откровение

В. Откъде е почерпано учението на Православната вяра?

О. От Божественото откровение.

В. Какво се разбира под името Божествено откровение?

О. Това, което сам Бог открил на човеците, за да могат право и спасително да вярват в Него и достойно да Го почитат.

В. На всички хора ли е дал Бог такова откровение?

О. Той го е дал за всички хора, като нужно и спасително за всички; но тъй като не всички хора са способни да приемат непосредствено Божественото откровение, Бог избрал особени провъзвестители на Своето откровение, които да го предадат на всички човеци, желаещи да го приемат.

В. Защо не всички хора са способни да приемат непосредствено откровението от Бога?

О. Поради греховната нечистота и немощта на духа и тялото.

В. Кои са били известители на Божественото откровение?

О. Адам, Ной, Авраам, Моисей и други пророци приели и проповядвали наченките на Божественото откровение; а в пълнота и съвършенство донесе на земята Божественото откровение въплътеният Син Божий, нашият Господ Иисус Христос, и го разпространи по вселената чрез Своите ученици и апостоли.

Апостол Павел казва в началото на своето послание към Евреите: *Бог, след като в старо време много пъти и по много начини говори на отците чрез пророците, в последните тия дни говори ни чрез Сина, Когото постави за наследник на всичко, чрез Когото сътвори и вековете* (Евр. 1:1, 2).

Същият апостол пише на Коринтяните: *проповядваме Божията премъдрост, тайна, съкровена, която Бог е предопределил преди векове за наша слава, която никой от властниците на тоя век не е познал; нам Бог откри това чрез Своя Дух, защото Духът прониква във всичко, дори и в дълбините Божи* (1 Кор. 2:7, 8-10).

Евангелист Иоан пише в Евангелието: *Бога никой никога не е видял; единородният Син, Който е в недрата на Отца, Той Го обясни* (Иоан. 1:18).

Сам Иисус Христос казва: *никой не познава Сина, освен Отец; и нито Отца познава някой, освен Сина, и комуто Синът иска да открие* (Мат. 11:27).

В. Нима човек не може да има познание за Бога без особено Божествено откровение?

О. Човек може да познае Бога, като разглежда сътворените от Бога неща; но това познание е несъвършено и недостатъчно и може да служи само като приготвление към вярата или като някакво помагало за познанието на Бога от Неговото откровение.

Онова, що е невидимо у Него, **сиреч**, вечната Му сила и Божеството, се вижда **още** от създаване на мира чрез разглеждане творенията (Рим. 1:20).

Той произведе от една кръв целия род човешки да обитава по цялото земно лице, като назначи предопределени времена и граници на тяхното обитаване, за да търсят Господа, та не биха ли Го някак усетили и намерили, макар **Той** и да не е далеч от всекиго измежду нас: защото **ние** чрез Него живеем, и се движим, и съществуваме (Деян. 17:26-28).

В разсъждението за вярата в Бога предшества мисълта, че има Бог, която (мисъл) ние придобиваме чрез сътворените неща. Като разглеждаме прилежно творението на света, познаваме, че Бог е премъдър, всемогъщ, благ; познаваме също и всичките Негови невидими свойства. По такъв начин ние Го приемаме като Върховен Управител. Тъй като Бог е творец на целия свят, а ние съставяме част от света, слава, че Бог е и наш Творец. Подир това познание следва вярата, а след тази вяра - поклонението (Вас. Вел. посл. 235).

Свещено Предание и Свещено Писание

В. По какъв начин Божественото откровение се разпространява между хората и се пази в истинската Църква?

О. По два начина: чрез Свещеното Предание и чрез Свещеното Писание.

В. Какво се разбира под името Свещеното Предание?

О. Под името Свещено Предание се разбира това, когато истинно вярващите и почитащите Бога предават чрез слово и пример един на друг, и прадедите на потомците, учението на вярата, Божия закон, тайнствата и свещените обреди.

В. Има ли вярно пазилище на Свещеното Предание?

О. Всички истинно вярващи, съединени със Свещеното Предание на вярата, съвкупно и приемствено, според Божието устройство, съставят от себе си Църквата, която е и вярното пазилище на Свещеното Предание, или, според думите на свети Павел, *Църквата на живия Бог, стълб и крепило на истината* (1 Тим. 3:15).

Свети Иринеи пише: *не трябва да се търси у другите истината, която лесно може да се получи от Църквата. Защото в нея, като в богата съкровищница, апостолите положили в пълнота всичко, което принадлежи на истината, тъй че всеки желаещ може да приеме от нея питието на живота. Тя е вратата на живота* (Прот. ерес. кн. 3, гл. 4).

В. Какво представлява Свещеното Писание?

О. Книги, написани от Божия Дух, чрез осветени от Бога хора, наричани пророци и апостоли. Обикновено тези книги се наричат Библия.

В. Какво значи думата Библия?

О. Думата Библия е гръцка. Тя значи: книги. С това название се изразява, че свещените книги са достойни за внимание преди всички други.

В. Кое е по-древно: Свещеното Предание или Свещеното Писание?

О. Най-древният и първоначален начин за разпространение на Божественото откровение е Свещеното Предание. От Адам до Моисей не е имало свещени книги. Сам нашият Господ Исус Христос предал на учениците Си Своето Божествено учение и установление със слово и пример, а не с книга. По същия начин отначало и апостолите разпространявали вярата и утвърждавали Христовата църква. Необходимостта от преданието се вижда и от това, че от книгите може да се ползва по-малка част от хората, а от преданието - всички.

В. За какво е дадено Свещеното Писание?

О. За това, Божественото откровение да се пази по-точно и неизменно. В Свещеното Писание ние четем думите на пророците и апостолите точно така, като че ли сме живели с тях и сме ги слушали, без да се гледа на това, че свещените книги са били написани няколко века и хилядолетия преди нашето време.

В. Трябва ли да се пази свещеното предание?

О. Трябва да се пази преданието, което е съгласно с Божественото откровение и Свещеното Писание, както учи за това самото Свещено Писание. Апостол Павел пише: *И тъй, братя, стойте и дръжте преданията, които научихте било чрез наше слово, било чрез **наше** послание* (2 Сол. 2:15).

В. За какво е нужно преданието сега?

О. Като ръководство за правилното разбиране на Свещеното Писание, за правилното извършване на тайнствата и за запазване на свещените обреди в чистотата на тяхното първоначално установление.

Свети Василий Велики казва за това следното: *Някои от запазените в Църквата догмати и учения ние имаме по писмено наставление, а някои сме приели от апостолското предание, по приемство в тайна. Едните и другите имат една и съща сила за благочестието, и на това няма никой да противоречи, макар и малко да е вест в църковните установления. Защото, ако се осмелим да отхвърлим неписаните обичаи, като че ли нямащи велика важност, непременно ще повредим на Евангелието в най-главното, или повече, от апостолската проповед ще остане празно име. Например ще упоменем преди всичко за първото и най-общото: кой е учил с писание, че надяващите се на името на нашия Господ Исус Христос трябва да се кръстят? Кое писание ни е научило да се обръщаме към изток, когато се молим? Кой от светиите ни е оставил писмено думите на молитвата за превръщането на хляба на Евхаристията и на Чашата на благословието? Защото ние не се задоволяваме с тези думи, които Апостолът или Евангелието упоменава, но и преди тях, и после произнасяме и други, имащи велика сила за тайнството, като сме ги приели от неписаното учение. Според какво писание също благославяме и водата при кръщението, и елей при помазването, а също и самия кръщаем? Не според замълчаното ли и тайно предание? Какво още? Кое написано слово ни е научило на самото помазване с елей? Откъде е и трикратното потапяне на човека? От какво писание е взето и другото, което се отнася до кръщението: да се отрича човек от сатаната и неговите ангели? Не от това ли несъобщимо и неизказуемо учение, което нашите отци са запазили в недостъпно за любопитството и изследването мълчание, като са били здраво научени да пазят с мълчание светинята на тайнствата? Защото каква съобразност би имало с писание да се преподава учението за това, което на некръстените не е позволено и да погледнат? (Прав. 91, за Св. Дух, гл. 27.)*

Свещено Писание

В. Кога са били написани свещените книги?

О. По различно време. Едни преди Рождество Христово, а други след това.

В. Тези два раздела на свещените книги нямат ли особени названия?

О. Имат. Свещените Книги, които са написани преди Рождество Христово, се наричат книги на *Ветхия Завет*, а тези, които са написани след Рождество Христово, се наричат книги на *Новия Завет*?

В. Какво представлява *Ветхият* и какво *Новият Завет*?

О. Иначе казано: древен съюз на Бога с човеците и нов съюз на Бога с човеците.

В. В какво се състои *Ветхият Завет*?

О. В това, че Бог обещал на хората Божествения Спасител и ги приготвял за Неговото приемане.

В. Как приготвял Бог хората за приемането на Спасителя?

О. Чрез постепенни откровения, чрез пророчества и предобрази.

В. В какво се състои *Новият Завет*?

О. В това, че Бог действително дарувал на човеците Божествения Спасител, единородния Свой Син Иисус Христос.

В. Колко са свещените книги на Ветхия Завет?

О. Свети Кирил Иерусалимски, свети Атанасий Велики и свети Иоан Дамаскин изброяват *двадесет и две*, като се придържат към това, как ги изброяват евреите на своя първоначален език (вж. Атанас. посл. 39 за празд.; Иоан. Дам. Богосл. кн. 4, гл. 17).

В. Защо е достойно за внимание изброяването според евреите?

О. Защото, както казва апостол Павел, *ням е поверено словото Божие*, и новозаветната християнска Църква е приела ветхозаветните свещени книги от ветхозаветната еврейска църква (Рим. 3:2).

В. Как изброяват ветхозаветните книги свети Кирил и свети Атанасий?

О. По следния начин:

1. Книга Битие

2. Изход

3. Левит

4. Книга Числа

5. Второзаконие

6. Книга Иисус Навин

7. Книга Съдии, и заедно с нея, като нейна прибавка, книга Рут.

8. Първа и втора книга Царства, като две части на една книга.

9. Трета и четвърта книга Царства.

10. Първа и втора книга Паралипоменон.

11. Първа и втора книга на Ездра, или, според гръцкия надпис, книга на Неемия.

12. Естир

13. Книга на Иов.

14. Псалтир.

15. Притчи Соломонови.

16. Еклисиаст от Соломон.

17. Песен на песните от същия.

18. Книга на пророк Исаия.

19. Книга на Иеремя.

20. Книга на пророк Иезекиил.

21. Книга на пророк Даниила.

22. Книга на дванадесетте пророци.

В. Защо в това изброяване на старозаветните книги не е споменато за книгата Премъдрост на сина Сирахов и за някои други?

О. Защото ги няма на еврейски език.

В. Как трябва да се приемат тези книги?

О. Свети Атанасий Велики казва: “Те са назначени от отците за четене от встъпващите в Църквата”.

В. Как поотделно може да се определи съдържанието на ветхозаветните книги?

О. Те могат да се разделят на следните четири вида:

1) *Законоположителни* книги, които излагат основните закони и правила за религиозния и нравствения живот на човека според Стария Завет.

2) *Исторически*, които съдържат предимно историята на благочестието.

3) *Учителни*, които съдържат учението за благочестието.

4) *Пророчески*, които съдържат пророчествата или предсказанията за бъдещето, и най-много за Исуса Христа.

В. Кои книги са *законоположителни*?

О. Пет книги, написани от Моисей: книга Битие, Изход, Левит, Числа, Второзаконие.

Сам Исус Христос дава на тези книги общото наименование *Моисеев Закон* (вж. Лук. 24:44).

В. Какво особено съдържа книгата Битие?

О. Повествуване за сътворението на света и човека и след това история и установления на благочестието в първите времена на човешкия род.

В. Какво съдържат останалите четири Моисееви книги?

О. История на благочестието във времето на пророк Моисей и дадения чрез него закон от Бога.

В. Кои са *историческите* книги на Ветхия Завет?

О. Книгите Исус Навин, Съдии, Рут, Царства, Паралипоменон, книгите на Ездра, книгата на Неемия и Еستير.

В. Кои са *учителни*?

О. Книгата Иов, Псалтир и книгите на Соломон.

В. Какво особено трябва да се отбележи за *Псалтира*?

О. Той, заедно с учението за благочестието, съдържа също указания за неговата история и много пророчества за Христа Спасителя. Той е превъзходно ръководство за молитва и прославяне на Бога, и затова винаги се употребява в църковното Богослужение.

В. Кои книги са *пророчески*?

О. Книгите на пророците: Исаия, Иеремия, Иезекииля, Даниила и на останалите дванадесет.

В. Колко са книгите на Новия Завет?

О. Двадесет и седем.

В. Има ли и между тях *законоположителни*, т.е. такива, които предимно да съставят основата на Новия Завет?

О. С това име справедливо може да се назове *Евангелието*, което се състои от четирите книги на евангелистите: Матей, Марко, Лука и Иоан.

В. Какво значи думата *Евангелие*?

О. Тя е гръцка и значи *благовестие*, т.е. добра или радостна вест.

В. За какво благовестват книгите, наричани Евангелие?

О. За Божеството на нашия Господ Иисус Христос, за Неговото дохождение на земята, за Неговия живот на земята, за чудесните Негови дела и спасително учение, и най-после за Неговата кръстна смърт, славно възкресение и възнесение на небето.

В. Защо тези книги се наричат Евангелие?

О. Защото за човеците не може да има по-хубава и по-радостна вест, отколкото вестта за Божествения Спасител и за вечното спасение. Поради това и четенето на Евангелието в Църква всеки път се предхожда и съпровожда от радостното възклицание: *слава на Тебе Господи, слава на Тебе!*

В. Има ли между новозаветните книги *исторически*?

О. Има. Именно, книгата *Деяния на светите апостоли*.

В. За какво разказва тя?

О. За слизането на Светия дух над апостолите и за разпространението на християнската Църква чрез тях.

В. Какво означава *апостол*?

О. Тази дума значи: пратеник. С тази дума се наричат избраните ученици на нашия Господ Иисус Христос, които Той изпратил да проповядват Евангелието.

В. Кои книги на Новия Завет са *учителни*?

О. Седем съборни послания: едно на апостола Иаков, две на апостол Петър, три на апостол Иоан и едно на апостол Иуда, и четиринадесет послания на апостол Павел: до Римляни, две до Коринтяни, до Галатяни, до Ефесяни, до Филипяни, до Колосяни, две до Солуняни, две до Тимотея, до Тит, до Филимон и до Евреите.

В. Има ли между книгите на Новия Завет и *пророчески*?

О. Такава книга е *Апокалипсисът*.

В. Какво значи тази дума?

О. Преведена от гръцки език, значи *откровение*.

В. Какво съдържа тази книга?

О. Тайнственото изображение на бъдещата съдба на Христовата Църква и на целия свят.

В. Какво трябва да се спазва при четенето на Свещеното Писание?

О. *Първо*, то трябва да се чете с благоговение, като слово Божие, и с молитва за неговото разбиране;

второ, то трябва да се чете с чисто намерение, за наше наставление във вярата и за подбуждане към добри дела;

трето, трябва да се разбира съгласно с обяснението на Православната църква и на светите отци.

В. Когато Църквата предлага учението на Божественото откровение и Свещеното Писание на хора, които не го познават, какви признаци им представя за това, че то е истинското слово Божие?

О. Признаците за това са следните:

1) Висотата на това учение, която свидетелства, че то не е могло да бъде измислено от човешкия разум.

2) Чистотата на това учение, която показва, че то е произлязло от най-чистия ум Божий.

3) Пророчествата.

4) Чудесата.

5) Могъщото действие на това учение върху човешкото сърце, което действие е свойствено само на Божията сила.

В. По какъв начин пророчествата биват признаци на истинското Божествено откровение?

О. Това може да се обясни с пример. Когато пророк Исай предсказал рождението на Христа Спасителя от дева, каквото естественият човешки разум не може и да помисли, и когато няколко стотици години след това пророчество нашият Господ Иисус Христос се родил от Пресвета Дева Мария, тогава не може да не се признае, че пророчеството е било слово на всезнаещия Бог, и че изпълнението на пророчеството е дело на всемогъщия Бог. Поради това и свети евангелист Матей, като повествува за Рождество Христово, привежда пророчеството на Исаия: *А всичко това стана, за да се сбъдне реченото от Господа чрез пророка, който каза: "ето, девицата ще зачене в утробата си и ще роди Син, и ще Му нарекат името Емануил", което ще рече: с нас е Бог* (Мат. 1:22, 23).

В. Какво представляват чудесата?

О. Дела, които не могат да бъдат направени нито със сила, нито с изкуство човешко, но само с всемогъщата сила Божия. Например да се възкреси мъртвец.

В. По какъв начин чудесата служат като признаци на истинното Божие слово?

О. Който върши истински чудеса, той действа с Божия сила; следователно той е угоден на Бога и причастник на Дух Божий. А на такова лице е свойствено да говори само чистата истина. И поради това, когато той говори от Божието име, тогава чрез него, без съмнение, говори словото Божие.

Поради това сам нашият Господ Иисус Христос признава чудесата за важно свидетелство на Своето Божествено пратеничество: *делата, които Ми даде Отец да извърша, самите тия дела, що Аз върша, свидетелствуват за Мене, че Отец Ме е пратил* (Иоан. 5:36).

В. От какво може особено да се види могъщото действие на християнското учение?

О. От това, че дванадесет апостоли, взети измежду бедни, неучени и от низко положение човеци, с това учение победили и покорили на Христа силните, мъдрите, богатите, царете и царствата.

Състав на Катехизиса

В. Как може да се представи катехизическото учение за благочестието в правилен ред?

О. За да се представи правилно учението за благочестието, по примера на книгата за Православното Изповедание, одобрена от православните източни патриарси, може да се приеме като основа изречението на апостол Павел, че цялото занятие на християните в сегашния живот трябва да се състои от тези три: вярата, надеждата и любовта.

А сега остават тия три: вяра, надежда, любов (1 Кор. 13:13).

И така, за християнина е нужно:

първо, учение за вярата в Бога и в тайнствата, които Той открива;

второ, учение за надеждата на Бога и за средствата да се утвърди човек в нея;

трето, учение за любовта към Бога и към всичко, което Той заповядва да се обича.

В. По какъв начин Църквата ни въвежда в учението за вярата?

О. Чрез Символа на вярата.

В. Какво може да се приеме като ръководство в учението за надеждата?

О. Господните изречения за блаженството и Господната молитва.

В. Къде може да се намери началното учение за любовта?

О. В десетте заповеди на Божия закон.

УЧЕНИЕ ЗА ВЯРАТА

Символ на вярата и неговия произход

В. Какво е Символът на вярата?

О. Символът на вярата е учение за това, в което трябва да вярват християните, изложено с кратки, но точни думи.

В. С какви именно думи е изложено това учение?

О. Следните:

- 1. Вярвам в един Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.*
- 2. И в един Господ Исус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове, Светлина от Светлината, Бог истинен от Бог истинен роден, несътворен, едносъщнен с Отца и чрез Когото всичко е станало;*
- 3. Който заради нас човеците и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Духа Светого и Дева Мария, и стана човек;*
- 4. И бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан;*
- 5. И възкръсна в третия ден според Писанията;*
- 6. И възлезе на небесата и седи отдясно на Отца;*
- 7. И пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви, и царството Му не ще има край;*
- 8. И в Духа Светаго, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и го славим наравно с Отца и със Сина, и Който е говорил чрез пророците;*
- 9. В една, свята, вселенска и апостолска Църква;*
- 10. Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете;*
- 11. Чакам възкресение на мъртвите;*
- 12. И живот в бъдещия век. Амин.*

В. Кой е изложил така учението на вярата?

О. Отците на първия и втория Вселенски Събор.

В. Какво означава *Вселенски събор*?

О. Събрание на пастирите и учителите на християнската католическа (думата католическа е гръцка и значи *вселенска*) Църква, по възможност от цялата вселена, за утвърждаване на истинското учение и добрия ред между християните.

В. Колко вселенски събора има?

О. Седем.

1. Никейски.
2. Цариградски.

3. Ефески.
4. Халкидонски.
5. Цариградски втори.
6. Цариградски трети.
7. Никейски втори.

В. Откъде е взето правилото да се свикват събори?

О. От примера на апостолите, които свикали събор в Иерусалим (вж. Деян. 15). Като основание за това служи също изречението на самия Иисус Христос, което дава на определенията на Църквата такава важност, че този, който не ги изпълнява, се лишава от благодатта, като езичник. Способът, чрез който вселенската Църква изказва своите определения, е Вселенският събор.

Обади на църквата; но ако и църквата не послуша, нека ти бъде като езичник и митар (Мат. 18:17).

В. За какво особено били свикани Първият и Вторият вселенски събор, на които е съставен Символът на вярата?

О. Първият - за утвърждаване на истинското учение за Сина Божий, против лъжовното учение на Арий, който учил нечестиво за Сина Божий.

Вторият - за утвърждаване на учението за Светия Дух, против Македоний, който учил нечестиво за Светия Дух.

В. Отдавна ли са станали тези събори?

О. Първият - в 325 година след Рождество Христово, а вторият - в 381.

Членове на символа на вярата

В. Как трябва да се постъпи, за да се разбере по-добре вселенският Символ на вярата?

О. Трябва да се отбележи неговото разделение на дванадесет *члена* или *части*, и да се разглежда всеки член поотделно.

В. За какво се говори поотделно във всеки член от Символа на вярата?

О. В първия член се говори изобщо за *Бога*, особено за *първата Ипостас (Лице) на Светата Троица*, за Бога Отец, и за Бога, като Творец на света.

Във втория член - за *втората Ипостас* на Светата Троица, за Иисус Христос, Божия Син.

В третия член - за *въплъщението* на Божия Син.

В четвъртия член - за *страданието и смъртта* на Иисуса Христа.

В петия член - за *възкресението* на Господ Иисус Христос.

В шестия член - за *възнесението* на Иисуса Христа на небето.

В седмия член - за *второто пришествие* на Иисуса Христа на земята.

В осмия член - за *третата Ипостас* на Светата Троица, за Светия Дух.

В деветия член - за *Църквата*.

В десетия член - за *кръщението*, където се разбират и останалите тайнства.

В единадесетия член - за *бъдещото възкресение на мъртвите*.

В дванадесетия член - за *вечния живот*.

Първи член

Вярвам в един Бог Отец, Вседържител,

Творец на небето и земята,

на всичко видимо и невидимо.

В. Какво означава човек да вярва в Бога?

О. Да вярва човек в Бога, означава да има жива увереност в Неговото битие, свойства и действия, и с цялото си сърце да приема Неговото откровено слово за спасението на човешкия род.

В. Може ли да се покаже от Свещеното Писание, че в това трябва да се състои вярата в Бога?

О. Апостол Павел пише: *А без вяра не е възможно да се угоди Богу; защото оня, който дохожда при Бога, трябва да вярва, че Той съществува и награждава ония, които Го търсят* (Евр. 11:6).

Апостолът изобразява действието на вярата у християните в следната молитва към Бога за тях: *да ви даде, по богатството на славата Си, крепко да се утвърдите чрез Духа Му във вътрешния човек, и чрез вярата да се всели Христос в сърцата ви* (Еф. 3:16, 17).

В. Какво трябва да бъде най-близкото и неотменно действие на сърдечната вяра в Бога?

О. Изповеданието на самата тази вяра.

В. Какво значи да се изповядва вярата?

О. Значи открито да признаваме, че държим Православната вяра, и при това с такава искреност и твърдост, че нито примамки, нито заплашвания, нито мъчения, нито самата смърт да не могат да ни заставят да се откажем от вярата в истинния Бог и в нашия Господ Иисус Христос.

В. За какво е нужно изповеданието на вярата?

О. Апостол Павел свидетелства, че то е нужно за спасението: *със сърце се вярва за оправдаване, а с уста се изповядва за спасение* (Рим. 10:10).

В. Защо е нужно за спасението не само да се вярва, но и да се изповядва Православната вяра?

О. Защото, ако някой, за запазване на временния живот или на земните изгоди, се отрече от изповеданието на Православната вяра, би показал с това, че няма истинска вяра в Бога Спасителя и в бъдещия блажен живот.

В. Защо в Символа на вярата не е казано: вярвам в Бога, но с прибавката: в един Бог?

О. За да се отхвърли лъжовното учение на езичниците, които, като почитали тварта за Бог, мислели, че има много богове.

В. Как учи Свещеното Писание за Божието единство?

О. Самите думи за него в Символа на вярата са взети от следното изречение на апостол Павел: *други бог няма, освен Единаго **Бога**. Защото, макар и да има **само** по име богове, било на небето, било на земята (както и има много богове и много господевци), - ние обаче имаме един Бог Отец, от Когото е всичко, и ние сме у Него, и един Господ Иисус Христос, чрез Когото е всичко и ние сме чрез Него* (1 Кор. 8:4-6).

В. Може ли да се познае самото същество на Бога?

О. Не. То е по-високо от всякакво познание не само на човеците, но и на ангелите.

В. Какво говори за това Свещеното Писание?

О. Апостол Павел казва, че Бог *живее в непристъпна светлина, Когато никой от човеците не е видял, нито може да види* (1 Тим. 6:16).

В. Какво понятие за съществото и за съществените свойства на Бога може да се почерпи от Божественото откровение?

О. Бог е Дух, вечен, всеблаг, всезнаещ, всеправеден, всемогъщ, вездесъщ, неизменяем, вседоволен, всеблажен.

В. Покажете всичко това от Свещеното Писание.

О. Сам Исус Христос е казал, че *Бог е Дух* (Иоан. 4:24).

За вечността на Бога говори Давид: *Преди още да се родят планините, Ти си образувал земята и вселената, и отвек и довека Ти си Бог* (Пс. 89:3).

В Апокалипсиса се чете следното славословие на Бога: *свет, свет, свет е Господ Бог Вседържител, Който е бил, Който е и Който иде* (Откр. 4:8).

Апостол Павел казва, че Евангелието е възвестено *по заповед на вечния Бог*. (Рим. 14:25).

За Божията благодост сам Исус Христос е казал: *Никой не е благ освен един Бог*. (Мат. 19:17).

Апостол Иоан казва: *Бог е любов* (1 Иоан. 4:16).

Давид възпява: *Щедър и милостив е Господ, дълготърпелив и многомилостив. Благ е Господ към всички, и Неговите щедрости са върху всичките Му дела* (Пс. 144:8, 9).

За Божието всезнание апостол Иоан казва: *Той е по-голям от нашето сърце и знае всичко* (1 Иоан. 3:20).

Апостол Павел възкликва: *О, каква бездна богатство, премъдрост и знание у Бога! Колко са непостижими Неговите съдби и неизследими Неговите пътища!* (Рим. 11:33).

За Божието правосъдие Давид пее: *Господ е праведен, - обича правда; лицето Му гледа праведника* (Пс. 10:7).

Апостол Павел казва, че Бог *ще въздаде всекому според делата му... защото Бог не гледа на лице* (Рим. 2:6, 11).

За Божието всемогъщество псалмопевецът казва: *Той рече - и всичко стана; Той заповяда - и всичко се яви* (Пс. 32:9).

В. Какво е отношението между Лицата на Света Троица?

О. Те имат свършено равно Божеско достойнство. Както Отец е истинен Бог, така също и Син е истинен Бог, и Дух Светий е истинен Бог; но при това така, че в трите Ипостаси има само един триипостасен Бог.

В. Защо Бог се нарича Вседържител?

О. Затова, че Той държи в Своята сила и в Своята воля всичко, каквото съществува.

В. Какво изобразяват думите на Символа: Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо?

О. Това, че всичко е сътворено от Бога, и нищо не може да бъде без Бога.

В. Не са ли взети тези думи от Свещеното Писание?

О. Да. Книгата Битие започва с тези думи: *в начало Бог сътвори небето и земята.*

Апостол Павел казва за Исуса Христа, Божия Син: *чрез Него е създадено всичко, що е на небесата и що е на земята, видимо и невидимо; било Престоли, било Господства, било Началства, било Власти - всичко чрез Него и за Него е създадено (Кол. 1:16).*

В. Какво трябва да се разбира в Символа на вярата под думата невидимо?

О. Невидимият или *духовният свят*, към който принадлежат *ангелите*.

В. Какво представляват ангелите?

О. Безплътни духове, надарени с ум, воля и могъщество.

В. Какво значи името ангел?

О. Значи *вестител*.

В. Защо така са наречени?

О. Защото Бог ги изпраща да възвестяват Неговата воля. Така, например, Гавриил бил изпратен да предвъзвести на Пресвета Дева Мария зачатие на Спасителя.

В. Кое е сътворено по-рано: видимото или невидимото?

О. Невидимото преди видимото и ангелите преди човеците.

В. Може ли да се намери свидетелство за това в Свещеното Писание?

О. В книгата Иов сам Бог говори за сътворението на земята така: *кой положи крайъгълния ѝ камък, при общото лъкуване на утринните звезди, когато всички Божии синове възклицаваха от радост? (Иов. 38:6, 7).*

В. Откъде е взето названието ангел хранител?

О. От следните думи на Свещеното Писание: *ще заповяда на Ангелите Си за тебе, да те опазват във всички твои пътища. (Пс. 90:11).*

В. За всеки от нас ли има ангел хранител?

О. Без съмнение. В това можем да се уверим от следните думи на Исуса Христа: *Гледайте да не презрете едного от тия малките, защото, казвам ви, техните Ангели на небесата винаги гледат лицето на Моят Отец Небесен (Мат. 18:10).*

В. Всичките ли ангели са добри и благотелни?

О. Не. Има *зли ангели*, които иначе се наричат дяволи.

В. По каква причина са зли?

О. Те са били сътворени добри, но нарушили дълга на съвършеното подчинение на Бога и по такъв начин отпаднали от Него и изпаднали в самолюбие, гордост и злоба.

Според думите на апостола Иуда, *това са ангели, които не познаха своето началство, а напуснаха жилището си (Иуд. 6).*

В. Какво значи думата дявол?

О. Тя значи: *клеветник или прелъстител*.

В. Защо злите ангели се наричат дяволи, т.е. клеветници или прелъстители?

О. Защото се стараят да коварстват над човеците и като ги прелъстяват, им внушават лъжовни мисли и зли желаниа.

За това Иисус Христос казва на невярващите Иудеи: *Ваш баща е дяволът; и вие искате да изпълнявате похотите на баща си. Той си беше открай човекоубиец и не устоя в истината, понеже в него няма истина. Кога говори лъжа, своето говори, защото е лъжец и баща на лъжата* (Иоан. 8:44).

В. Какво ни е открило Свещеното Писание за сътворението на света?

О. В началото Бог е сътворил от нищо небето и земята. Земята била неустроена и пуста. После Бог постепенно създал:

В *първия* ден на света - светлината.

Във *втория* ден - твърдта или видимото небе.

В *третия* - вместилищата на водата върху земята, сушата и растенията.

В *четвъртия* - слънцето, луната и звездите.

В *петия* - рибите и птиците.

В *шестия* - животните и четвероногите, които обитават сушата, и накрая човека. С човека се завършило творението, и в *седмия* ден Бог починал от всички Свои дела. Поради това седмият ден бил наречен *събота*, което на еврейски език значи *покой* (вж. Бит. 2:2).

В. Такива ли са били сътворени видимите твари, каквито ги виждаме сега?

О. Не. При сътворяването всичко било *твърде добро*, т.е. чисто, прекрасно и безвредно.

В. Не е ли известно нещо особено за сътворяването на човека?

О. Бог казал в Светата Троица: *да съворим човек по Наш образ, (и) по Наше подобие* (Бит. 1:26).

И сътворил Бог тялото на първия човек Адам от земя; вдъхнал в лицето му дихание за живот; въвел Адам в рая; дал му за храна, освен другите райски плодове, плодовете на дървото на живота; накрая, като взел от Адам по време на сън едно ребро, създал от него първата жена Ева (вж. Бит. 2:21, 22).

В. В какво се състои *Божият образ*?

О. Той се състои, според обяснението на апостол Павел, в *правда и светост на истината* (Еф. 4:24).

В. Какво означава дихание за живот?

О. Душа, духовно и безсмъртно същество.

В. Какво е *раят*?

О. Думата рай значи *градина*. Така е наречено прекрасното и блажено жилище на първия човек, описано в книгата Битие подобно на градина.

В. Раят, в който пребивавали първите човеци, веществен ли е бил, или духовен?

О. За тялото - веществен, като видимо блажено жилище, а за душата - духовен, като състояние на благодатното общуване с Бога и на духовното съзерцание на тварите (вж. Григ. Бог. сл. 38, 42; Иоан Дамаск. Богосл. кн. 2, гл. 12, ст. 3).

В. Какво е било *дървото на живота*?

О. Такова дърво, от чиито плодове като се хранел човек, не познавал болест по тяло и бил безсмъртен.

В. Защо Ева била създадена *от реброто* на Адам?

О. За това, щото целият човешки род, по своя произход, да бъде едно тяло и поради това човеците да бъдат естествено склонни да обичат и да пазят един другия.

В. С какво назначение Бог сътворил човека?

О. С това, той да познава Бога, да Го обича и прославя и чрез това вечно да блаженства.

В. Божието благожелание за назначението на човека към вечно блаженство няма ли особено наименование в учението за вярата?

О. То се нарича Божие *предопределение*.

В. Божието предопределение за блаженството на човека остава ли неизменно, когато ние сега виждаме, че човек не блаженства?

О. Остава неизменно. Защото Бог, според Своето предзнание и безкрайно милосърдие, и за отклонилия се от пътя на блаженството човек предопредели да открие нов път за блаженството чрез единородния Свой Син. Иисус Христос.

Избра ни чрез Него, преди да се свят създаде, казва апостол Павел (Еф. 1:4).

В. Как трябва да се разбира Божието предопределение за човеците изобщо и за всекиго поотделно?

О. Бог предопределил да дарува на всички човеци, и действително дарувал, предварваща благодат и верни средства за достигане на блаженството; но е предопределил в частност за блаженство тези, които доброволно приемат даруваната им благодат, употребяват даруваните им спасителни средства и вярват по указания от Него път на блаженството.

В. Как говори за това словото Божие?

О. *Който Той е предугадал, тях е и предопределил* (Рим. 8:29).

В. Как се изказва за това Православната Църква?

О. В Изложението на вярата на Източните патриарси се казва: *тъй като Той предвидил, че едни ще се ползват добре от своята свободна воля, а други зле, поради това едни предопределил за слава, а други осъдил* (чл. 2).

В. След сътворението на света и човека какво Божие действие следва непосредствено по отношение към света и особено към човека?

О. Божият промисъл.

В. Какво е Божият промисъл?

О. Божият промисъл е непрестанно действие на Божието всемогъщество, премъдрост и благост, чрез което Бог запазва битието и силите на тварите, направлява ги към добри цели, на всичко добро помага, а изникващото чрез отдалечаване от доброто зло пресича или изправя и обръща към добри последствия.

В. Как говори Свещеното Писание за Божия промисъл?

О. Сам Иисус Христос казва: *Погледнете птиците небесни, че не сеят, нито жънат, нито в житници събират; и вашият Отец Небесен ги храни. Не сте ли вие много по-ценни от тях?* (Мат. 6:26). В тези думи се вижда както общият Божий промисъл за тварите, така и особеният за човека.

Целият 90-и псалом е изображение на особения и многообразен Божий промисъл за човека.

Втори член

И в един Господ Иисус Христос, Сина Божий,
единородния, Който е роден от Отца преди всички
векове, светлина от светлина, Бог истинен от Бог
истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца и чрез
Когото всичко е станало.

В. Как трябва да се разбират имената: *Иисус, Христос, Син Божий*?

О. Второто лице на Света Троица се нарича Син Божий по Своето Божество. Същият Син Божий бил наречен *Иисус*, когато се родил на земята като човек. Пророците Го нарекли Христос, когато още очаквали Неговото дохождение на земята.

В. Какво значи името *Иисус*?

О. *Спасител.*

В. От кого е наречено името *Иисус*?

О. От ангела Гавриил. (Мат. 1:21)

В. Защо това име е дадено на Божия Син при раждането Му на земята?

О. Защото Той се родил *да спаси* човеците.

В. Какво значи името *Христос*?

О. *Помазаник.*

В. От какво е произлязло името помазаник?

О. От помазването със свещено миро, чрез което се дават даровете на Светия Дух.

В. Само Иисус, Божият Син, ли се нарича помазаник?

О. Не. От древност помазаници се наричали *царете, първосвещениците и пророците.*

В. Защо Иисус, Божият Син, се нарича помазаник?

О. Защото на Неговото човешко естество са безсмъртно съобщени всичките дарове на Светия Дух, и по такъв начин на Него принадлежат във висша степен *знанието* на пророка, *светостта* на първосвещеника и *могъществото* на царя.

В. В какъв смисъл Иисус Христос се нарича Господ?

О. В такъв смисъл, че Той е *истинен Бог*. Защото името Господ е едно от Божиите имена.

В. Какво казва Свещеното Писание за Божеството на Иисуса Христа, Божия Син?

О. *В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото* (Иоан. 1:1).

В. Защо Иисус Христос се нарича единороден Син Божий?

О. С това се означава, че само Той единият е Син Божий, роден от съществуването на Бога Отца, поради което има *едно същество* с Бога Отца, и следователно превъзхожда без всякакво сравнение всички ангели и свети човеци, които се наричат Божии синове по *благодат* (виж. Иоан. 1:12).

В. Свещеното Писание нарича ли Иисуса Христа Единороден?

О. Нарича. Например в следните думи на евангелиста Иоан: *И Словото стана плът, и живя между нас, пълно с благодат и истина; и ние видяхме славата Му, слава като на Единороден от Отца* (Иоан. 1:14). *Бога никой никога не е видял. Единородният Син, Който е в недрата на Отца, Той Го обясни* (18).

В. Защо в Символа на вярата е казано още за Сина Божий, че Той е *роден от Отца*?

О. С това се изобразява личното свойство, с което Той се отличава от другите Лица на Света Троица.

В. Защо е казано, че Той е роден *преди всички векове*?

О. Да не би някой да помисли, че е имало време, когато Той не е бил. Иначе казано: с това се изразява, че Иисус Христос е също така вечен Син Божий, както е вечен и Бог Отец.

В. Какво значат думите в Символа на вярата: *светлина от светлина*?

О. Те донякъде поясняват по подобие на видимата светлина непостижимото раждане на Сина Божий от Отца. Като гледаме слънцето, ние виждаме светлина; от тази светлина се ражда светлината, която се вижда навсякъде под слънцето: но и едната, и другата светлина са една светлина, неразделна, една по природа. Подобно на това Бог Отец е вечна светлина (виж. 1 Иоан. 1:5); от Него се ражда Син Божий, Който също е вечна *светлина*: но Бог Отец и Син Божий са една вечна светлина, неразделна, от едно Божеско естество.

В. Какво значение имат думите в Символа на вярата: *Бог истинен от Бог истинен*?

О. Това, че Син Божий се нарича Бог в същия истинен смисъл, както и Бог Отец.

В. Не са ли взети тези думи от Свещеното Писание?

О. Да. Те са взети от следното изречение на Иоан Богослов: *Знаем също, че Син Божий дойде и ни даде светлина и разум, да познаем истиннаго Бога; и ние пребъдваме в истиннаго Бога - Неговия Син Иисуса Христа. Той е истински Бог и живот вечен* (1 Иоан. 5:20).

В. Защо в Символа на вярата за Сина Божия още е прибавено, че той е *роден, несътворен*?

О. Това е прибавено за опровержение на Арий, който учел нечестиво, че Син Божий е сътворен.

В. Какво значат думите: *едносъщезен с Отца*?

О. Иначе казано: Син Божий има едно и също Божеско същество с Бога отца.

В. Как говори за това Свещеното Писание?

О. Сам Иисус Христос казва за Себе си и за Бог Отец така: *Аз и Отец едно сме* (Иоан. 10:30).

В. Какво показват думите в Символа на вярата: *чрез Когото всичко е станало*?

О. Това, че Бог Отец е сътворил всичко със Своя Син, като вечна Своя премъдрост и вечно Свое Слово.

Всичко чрез Него стана, и без Него не стана нито едно от онова, което е станало (Иоан. 1:3).

Трети член

Заради нас човеците и заради нашето спасение

слезе от небесата и се възплътил от Дух Светий

и Дева Мария, и стана човек.

В. За кого е казано в Символа на вярата *слезе от небесата*?

О. За Сина Божий.

В. Как е слязъл от небесата, когато Той, като Бог, е вездесъщ?

О. Вярно е, че Той е вездесъщ и поради това Той винаги е на небето и винаги на земята; но по-рано на земята Той бил невидим, а след това се явил в плът: в такъв смисъл е казано, че Той слязъл от небесата.

В. Как говори за това Свещеното Писание?

О. Ето думите на самия Иисус Христос: *Никой не е възлязъл на небето, освен слезлия от небето Син Човеческий, Който пребъдва на небето* (Иоан. 3:13).

В. Защо Син Божий е слязъл от небесата?

О. *Заради нас човеците и заради нашето спасение*, както се казва в Символа на вярата.

В. В какъв смисъл е казано, че Син Божий слязъл от небесата *заради нас човеците*?

О. Това е казано в смисъл, че Той дошъл на земята не за някой народ и не за някои човеци, но за всички нас, човеците изобщо.

В. От какво именно *да спаси човеците* е дошъл на земята Син Божий?

О. От греха, проклятието и смъртта.

В. Какво е *грехът*?

О. Престъпване на закона. *Грехът е беззаконие* (1 Иоан. 3:4).

В. Откъде е грехът у човеците, когато те са сътворени по Божий образ, а Бог не може да греши?

О. От дявола.

Който прави грях, от дявола е, защото открай време дяволът съгрешава (1 Иоан. 3, 8).

В. Как е преминал грехът от дявола у човеците?

О. Дяволът прелъстил Ева и Адам и ги склонил да престъпят Божията заповед.

В. Каква заповед?

О. Бог заповядал на Адам в рая да не яде от плодовете на дървото за познаване на доброто и злото, и при това му казал, че щом вкуси от тях, бездруго ще умре.

В. Защо е било смъртоносно за човека яденето от плода за познаване на доброто и злото?

О. Защото то било съединено с непослушание на Божията воля, и по такъв начин отделяло човека от Бога и Неговата благодат и го отчуждавало от Божия живот.

В. По какъв начин наименованието на дървото за познаване на доброто и злото съответства на своя предмет?

О. Съответства по това, че човек посредством това дърво познал чрез самия опит какво добро се заключава в послушанието на Божията воля и какво зло - в противенето на нея.

В. Как са могли Адам и Ева да послушат дявола въпреки Божията воля?

О. Бог, поради Своята благост, при сътворението на човека му дал воля, която била естествено разположена да обича Бога, но при това била *свободна*; а човека *употребил* своята свобода за зло.

В. Как дяволът е прелъстил Адам и Ева?

О. Ева видяла в рая една змия, която я уверявала, че ако човеците вкусят от плодовете на дървото за познаване на доброто и злото, ще знаят доброто и злото и ще бъдат като богове. Ева се прелъстила от това обещание и от красотата на плодовете и вкусила; Адам вкусил по неин пример.

В. Какво е произлязло от адамовия грях?

О. Проклятие и смърт.

В. Какво означава проклятие?

О. Осъждане на греха от праведния Божий съд и произлязлото от греха на земята зло, за наказание на човеците.

Бог казал на Адам: *проклета да е земята поради тебе* (Бит. 3:17).

В. Каква смърт е произлязла от адамовия грях?

О. Двояка: *телесна*, когато тялото се лишава от душата, която го оживява, и *духовна*, когато душата се лишава от Божията благодат, която я оживява с висш духовен живот.

В. Нима и душата може да умре, както и тялото?

О. Може да умре, но не така, както тялото. Тялото, когато умира, загубва чувството и се разрушава; а душата, когато умира от грях, се лишава от духовната светлина, радостта и блаженството, но не се разрушава и не се унищожавя, а остава в състояние на мрак, скръб и страдание.

В. Защо не са умрели само първите човеци, но и всички умират?

О. Защото всички са се родили от Адам, заразен от грях, и сами грешат. Както от заразения извор естествено изтича заразен поток, така и от родоначалника, заразен от греха и при това смъртен, естествено произлиза заразено от греха и при това смъртно потомство.

В. Как говори за това Свещеното Писание?

О. *Чрез един човек грехът влезе в света, а чрез греха - смъртта, и по такъв начин смъртта премина във всички люде чрез един човек, в когото всички съгрешиха* (Рим. 5:12).

В. Полезни ли са били плодовете на дървото на живота за човека след греха?

О. След греха той не е могъл да яде от тях, защото бил изгонен от рая.

В. Оставала ли е тогава за човеците някаква надежда за спасение?

- О.** Когато първите човеци изповядали пред Бога своя грях, Бог, по Своето милосърдие, им дал надежда за спасение.
- В.** В какво се състояла тази надежда?
- О.** Бог обещал, че семето на жената ще смаже главата на змията (Бит. 3:15).
- В.** Какво значи това?
- О.** Това, че Иисус Христос ще победи дявола, който прелъстил човеците, и ще ги избави от греха, проклятието и смъртта.
- В.** Защо Иисус Христос е наречен *семе на жената*?
- О.** Защото Той се родил на земята *без мъж* от Пресвета Дева Мария.
- В.** Каква била *ползата* от това обещание?
- О.** Тази, че от времето на това обещание човеците могли спасително да *вярват* в бъдещия Спасител, тъй както ние вярваме в дошлия.
- В.** Вярвали ли са действително хората в древните времена в бъдещия Спасител?
- О.** Не много; по-голямата част от тях забравили Божието обещание за Спасителя.
- В.** Не е ли повтарял Бог това обещание?
- О.** Много пъти. Например на Авраам Той дал обещание за Спасителя в следните думи: *ще бъдат благословени в твоето семе всички земни народи* (Бит. 22:18).
- Същото обещание Той повторил после на Давид в следните думи: *Аз ще въздигна след тебе твоето семе, и ще утвърдя престола на царството му довека* (2 Цар. 7:12, 13).
- В.** Какво се разбира под думата *въплъщение*?
- О.** Това, че Син Божий приел на Себе си човешка плът, без грях, и станал човек, без да престава да бъде Бог.
- В.** Откъде е взета думата *въплъщение*?
- О.** От думите на евангелиста Иоан: *Словото стана плът* (Иоан. 1:14).
- В.** Защо в Символа на вярата след като е казано за Божия Син, че Той се *въплътил*, още е прибавено, че Той *стана човек*?
- О.** За да не би някой да помисли, че Син Божий приел само *плът* или тяло, но да признават в Него *съвършен човек*, състоящ се от тяло и душа.
- В.** Има ли свидетелство за това в Свещеното Писание?
- О.** Апостол Павел пише: *един и Ходатай между Бога и човеци - Човекът Христос Иисус* (1 Тим. 2:5).
- В.** И така, едно ли е естеството в Иисуса Христа?
- О.** Не. В Него се намират неразделно и неслято *две естества*, Божеско и човешко, и, според тези естества, две воли.
- В.** Няма ли поради това и две лица?

О. Не. *Има едно лице*, Което е заедно Бог и човек, с една дума: Богочовек.

В. Как говори Свещеното Писание за въплъщението на Сина Божий от Светия Дух и Дева Мария?

О. Евангелист Лука повествува, че когато Дева Мария попитала ангела, който ѝ предвъзвестил зачатие на Исуса: *как ще бъде това, когато аз мъж не познавам? Ангелът ѝ отговори и рече: Дух Светий ще слезе върху ти, и силата на Всевишния ще те осени; затова и Светото, Което ще се роди от тебе, ще се нарече Син Божий* (Лук. 1:34, 35).

В. Коя е била Дева Мария?

О. Светата Дева била от рода на Авраам и Давид, от което племе трябвало да произлезе Спасителят, според Божието обещание; тя била обручена за Иосиф, който бил от същия род, за да бъде неин пазител, понеже тя била посветена на Бога с обет да остане завинаги девица.

В. Останала ли е действително Пресвета Мария завинаги девица?

О. Останала и била девица преди раждането, във време на раждането и след раждането на Спасителя, и поради това се нарича *Приснодева* (присно значи винаги).

В. С какво още велико наименование почита Православната Църква Пресвета Дева Мария?

О. С наименованието *Богородица*.

В. Може ли да се покаже началото на това наименование в Свещеното Писание?

О. То е взето от следните думи на пророк Исаия: *ето, Девицата ще зачене и ще роди Син, и ще му нарекат името Емануил* (което значи: с нас е Бог) - (Ис. 7:14).

Праведната Елисавета също нарича Пресвета Дева *майка на Господа*. А това наименование е равносилно на наименованието Богородица.

И откъде ми е това - да дойде при мене майката на моя Господ? (Лук. 1:43)

В. В какъв смисъл Пресвета Дева се нарича Богородица?

О. Макар Исус Христос да се родил от нея не по своето Божество, което е вечно, а по човечество, все пак тя е наречена достойно Богородица, защото родилият се от нея при самото зачеване и *раждане* от нея бил, както и винаги е, истинен *Бог*.

В. Как трябва да се разсъждава за високото достойнство на Пресвета Дева Мария?

О. По качеството майка на Господа, тя превъзхожда с благодат и приближение към Господа, а следователно и с достойнство, всяко сътворено същество, и поради това Православната църква я почита по-високо от херувимите и серафимите.

В. Какво още трябва да се отбележи за рождението на Исус Христос от Пресвета Богородица?

О. Това, че тъй като това рождение било съвършено свято и чуждо на греха, било и безболезнено, когато в числото на наказанията за греха Бог определил на Ева *в болки да ражда чедо* (вж. Иоан. Дам. Бог. кн. 4, гл. 14, ст. 6).

В. Какви признаци били приготвени от Божието провидение, по които човеците биха могли да узнаят родилия им се Спасител?

О. Много точни предсказания за различните обстоятелства на Неговото рождение и земен живот.

Например: пророк Исай предсказал, че Спасителят ще се роди от дева (Ис. 7:14).

Пророк Михей предсказал, че Спасителят ще се роди във Витлеем, и това предсказание иудеите разбирали, преди още да бяха узнали за онова събитие (Мат. 2:4-6).

Пророк Малахия след изграждането на втория Иерусалимски храм предсказал, че дохождането на спасителя се приближава, че Той ще дойде в този храм, и че пред него ще бъде изпратен Предтеча, подобен на пророк Илия, с което ясно се указва на Иоан Кръстител (Мал 3:1; 4:5).

Пророк Захария предсказал тържественото влизане на Спасителя в Иерусалим (Зах. 9:9).

Пророк Исая с удивителна ясност предсказал страданията на Спасителя (Ис. 53 гл.)

Давид в 21 псалом изобразил кръстните страдания на Спасителя с такава точност, като че ли той е бил писан при самия кръст.

Пророк Даниил преди 490 години предсказал явяването на Спасителя, Неговата кръстна смърт, следващото след нея разрушение на храма и Иерусалим и прекратяването на ветхозаветните жертви (Дан. 9).

В. Узнали ли са действително Иисуса Христа, като Спасител, във времето, когато Той се родил и живял на земята?

О. Узнали са мнозина по различни начини. Източните мъдреци Го узнали чрез звездата, която се появила преди Неговото рождение на изток. Витлеемските пастири узнали за Него от ангелите, които именно им казали, че се родил Спасителят в Давидовия град. Симеон и Ана, по особено откровение от Дух Светий, Го узнали, когато Той, след изпълването на четиридесет дни от Неговото рождение, бил донесен в храма. Иоан Кръстител Го узнал при реката Иордан, във време на кръщението, по откровение, по слизането на Дух Светий върху Него във вид на гълъб и по гласа на Бога Отца от небето: *Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение* (Мат. 3:17). Подобен глас за Него бил отправен към апостолите Петър, Иаков и Иоан във време на Неговото преображение на планината: *Този е Моят възлюбен Син; Него слушайте!* (Марк. 9:7). Освен това мнозина Го узнали по превъзходството на Неговото учение, и особено по чудесата, които Той вършел.

В. Какви чудеса вършел Иисус Христос?

О. Той изцелявал човеци, обхванати от неизцерими болести и бесуване, в един миг, с една дума или с докосване на ръка, и даже с тяхното допиране до Неговата дреха. Веднъж Той нахранил с пет, а други път със седем хляба в пусто място няколко хиляди човеци. Ходил по вода и с дума укротявал бурята. Възкресявал мъртви; а именно, възкресил сина на Наинската вдовица, дъщерята на Иaira, и Лазар, вече на четвъртия ден след неговата смърт.

В. Тъй като Син Божий се възплъттил за нашето спасение, по какъв начин Той извършил това спасение?

О. Със Своето учение, със Своя живот, със Своята смърт и възкресение.

В. Какво е било учението Христово?

О. *Евангелие на Божието царство*, или с други думи, учение за спасението и вечното блаженство, същото, което и сега се преподава в Православната Църква (вж. Марк. 1:14, 15).

В. По какъв начин бива спасително за нас Христовото учение?

О. Когато го приемаме с цялото си сърце и постъпваме според него. Защото, както лъжовното слово на дявола, като било прието от първите човеци, станало у тях семе на греха и смъртта, така, напротив, истинното слово Христово, приемано усърдно от християните, става у тях семе на свят и безсмъртен живот.

Те са, по думите на апостол Петър, *възродени не от тленно семе, а от нетленно, чрез словото на живия Бог, Който пребъдва довеки* (1 Петр. 1:23).

В. По какъв начин бива спасителен за нас животът на Исуса Христа?

О. Когато ние му подражаваме. Защото Той казва: *Който Ми служи, нека Ме последва; и дето съм Аз, там ще бъде и Моят служител* (Иоан. 12:26).

Четвърти член

И бе разпнат за нас при Понтия

Пилата и страда, и бе погребан.

В. Как е станало така, че Иисус Христос бил *разпнат*, когато Неговото учение и делата му би трябвало да възбудят у всички благоговение към Него?

О. Иудейските старейци и книжници Го ненавиждали за това, че Той изобличавал тяхното лъжовно учение и беззаконен живот, и Му завиждали, защото народът, заради учението и чудесата, Го уважавал повече от тях; и поради това те Го наклеветили и осъдили на смърт.

В. Защо е казано, че Иисус Христос бил разпнат при *Понтия Пилата*?

О. За да се означа времето, когато той бил разпнат.

В. Кой бил Пилат Понтийски?

О. Римски управител на Иудея, която била покорена от римляните.

В. Защо това обстоятелство е достойно за отбелязване?

О. Защото в него се вижда изпълнението на Иаковото пророчество: *Скиптърът не ще се отнеме от Иуда и законодателят - от чреслата му, докле не дойде Примирителят, и Нему ще се покоряват народите* (Бит. 49:10).

В. Защо в Символа не е казано само, че Иисус Христос е *бил разпнат*, но още е прибавено, че Той е *страдал*?

О. За да се покаже, че Неговото разпъване не било привидно страдание и смърт, както казвали някои лъжеучители, но било действително страдание и смърт.

В. Защо е споменато и това, че той е *погребан*?

О. Това също се отнася до удостоверението, че Той действително умрял и възкръснал; защото Неговите врагове даже поставили стража на Неговия гроб и запечатали гроба.

В. Как Иисус Христос е могъл да страда и да умре, като е бил Бог?

О. Той страдал и умрял не с Божеството, а с човешкото Си естество и не поради това, че не е можал да избегне страданията, а поради това, че е поискал да пострада.

Той сам е казал: *Аз Си давам душата, за да я приема пак. Никой не Ми я отнима, но Аз Сам от Себе Си я давам. Имам власт, да я дам, и власт имам пак да я приема* (Иоан. 10:17, 18).

В. В какъв смисъл е казано, че Иисус Христос е *разпнат за нас*?

О. В този смисъл, че със Своята кръстна смърт Той ни е избавил от греха, проклятието и смъртта.

В. Как говори за това избавление Свещеното Писание?

О. За избавлението от греха: *в Когото имаме изкупление чрез кръвта Му, прошка на греховете по богатството на Неговата благодат* (Еф. 1:7).

За избавлението от проклятието: *Христос ни изкупи от клетвата на закона, като стана заради нас клетва*. (Гал. 3:13).

За избавлението от смъртта: *А понеже децата са участници в плът и кръв, то и Той еднакво взе участие в същите, та чрез смъртта да порази оногова, у когото е властта на смъртта, сиреч дявола, и да избави ония, които от страх пред смъртта през цял живот бяха подложени на робство* (Евр. 2:14, 15).

В. По какъв начин кръстната смърт на Иисус Христос ни избавя от греха, проклятието и смъртта?

О. За да можем по-лесно да повярваме в тази тайна, Божието слово ни я разкрива, доколкото можем да възприемем, като сравнява Иисуса Христа с Адам. Адам е естествено глава на цялото човечество, което съставя едно с него, според естествения произход от него. Иисус Христос, в Когото Божеството се съединило с човешкото естество, станал благодатно нова всемогъща глава на човеците, които съединява със Себе си чрез вярата. Поради това както в Адам ние изпаднахме под греха, проклятието и смъртта, така се избавяме от греха, проклятието и смъртта в Иисуса Христа. Неговото доброволно страдание и кръстна смърт за нас, имайки безкрайна цена и достойнство, като смърт на безгрешен и на Богочовек, са и съвършено удовлетворение на Божието правосъдие, което ни е осъдило за греха на смърт, и безмерна заслуга, която Му придобила правото, без оскърбление на правосъдието, да дава на нас, грешните, прощания на греховете и благодат за победа над греха и смъртта.

На светиите... Бог пожела да покаже, какво богатство на слава има за езичниците в тази тайна, именно, че Христос, упованието на славата, е във вас. (Кол. 1:26-27).

Защото, ако с престъплението на един човек смъртта царува чрез него единия, много повече ония, които приемат изобилно благодатта и дара на оправданието, ще царуват в живота чрез Едного Иисуса Христа (Рим. 5:17).

И тъй, сега няма никакво осъждане за ония, които са в Христа Иисуса и живеят не по плът, а по дух, защото законът на духа, който дава живот в Христа Иисуса, ме освободи от закона на греха и на смъртта. Онова, което законът не можеше да извърши, понеже беше безсилен поради плътта, Бог извърши, като изпрати Своя Син в плът, подобна на плътта на греха, да се принесе в жертва за грях, и Той осъди греха в плътта, та оправданието, изискано от закона, да се изпълни в нас, които живеем не по плът, а по дух (Рим. 8:1-4).

В. За всички нас ли е пострадал Иисус Христос?

О. Той принесъл себе Си в жертва напълно за всички нас и придобил благодат и спасение за всички; но от това се ползват само тези между нас, които доброволно взимат участие в Неговите страдания, като се уподобяват на Него в смъртта му (Фил. 3:10).

В. Как можем да участваме в страданията и смъртта на Иисуса Христа?

О. Ние участваме в страданията и смъртта на Иисуса Христа чрез живата сърдечна вяра, чрез тайнствата, в които е скрита и запечатана силата на спасителните, страдания и на смъртта на Иисуса Христа, и най-последно чрез разпъването на своята плът с нейните страсти и похоти.

Аз, казва апостолът, чрез закона умрях за закона, та да живея за Бога. Разпнах се с Христа, и вече не аз живея, а Христос живее в мене. А дете живея сега в плът, живея с вярата в Сина Божий, Който ме възлюби и предаде Себе Си за мене (Гал. 2:19, 20).

Или не знаете, че всички ние, които се кръстихме в Христа Иисуса, в Неговата смърт се кръстихме? (Рим. 6:3)

Защото, колчем ядете тоя хляб, и пиете тая чаша, ще възвестявате смъртта на Господа, докле дойде Той (1 Кор. 11:26).

Ония пък, които са Христови, разпнали са плътта си със страстите и похотите (Гал. 5, 24).

В. Как можем да разпнем своята плът със страстите и похотите?

○. С въздържание от страсти и похоти и с действия, които са противоположни на тях. Например, когато гневът ни подбужда да злословим врага и да му правим зло, но ние се противим на това желание, като си спомняме, как Иисус Христос се е молил на кръста за Своите врагове, се молим и ние за своя, и по такъв начин разпъваме страстта на гнева.

Пети член

И възкръсна в третия ден

според Писанията.

В. Какво най-близко доказателство е дал Иисус Христос за това, че Неговите страдания и смърт са спасителни за нас човечите?

О. Това, че Той възкръснал, и с това положил основата и на нашето блажено възкресение.

Но ето, Христос възкръсна от мъртви и за умрелите стана начатък (1 Кор. 15:20).

В. Какво може да се мисли за състоянието, в което бил Иисус Христос след Своята смърт и преди възкресението?

О. Това изобразява следната църковна песен: *Бил си в гроба с плът, в ада с душата като Бог, в рая с разбойника и на престола с Отца и Духа, Христие, изпълвайки всичко, Неописани.*

В. Какво представлява адът?

О. Ад, дума произхождаща от гръцки език, значи място, лишено от светлина. В християнското учение под това име се разбира духовна тъмница, т.е. състояние на духовете, отчуждени поради грях от Божието лицецрение и съединената с Него светлина и блаженство (вж. Иуда, 1:6; Октоих, глас 5, стихира 2:4).

В. Защо Иисус Христос слязъл в ада?

О. За това, да проповядва и там победата над смъртта и да избави душите, които с вяра очаквали Неговото дохождение.

В. Говори ли за това Свещеното Писание?

О. Към това се отнася следното изречение: *понеже и Христос, за да ни заведе при Бога, веднъж пострада за греховете ни, Праведник за неправедните, бидейки умъртвен по плът, но оживял по дух, с който Той, като слезе, проповядва и на духовете, които бяха в тъмница (1 Петр. 3:18, 19).*

В. Какво трябва да се отбележи за думите на Символа: *възкръсна в третия ден според писанията?*

О. Тези думи били внесени в Символа от следното място на посланието към Коринтяните: **Аз ви предадох най-напред онова, което бях и приел, че Христос умря за греховете ни, според Писанията, че Той бе погребан и че на третия ден възкръсна, според Писанията (1 Кор. 15:3, 4).**

В. Какъв смисъл има в думите: *според Писанията?*

О. С тях се означава, че Иисус Христос умрял и възкръснал точно така, както било написано за това пророчески в книгите на Ветхия Завет.

В. Къде например е написано за това?

О. Например в 53 глава от книгата на пророк Исаия много подробно е изобразено страданието и смъртта на Иисуса Христа, като: *Той бе изпоранен за нашите грехове и мъчен за нашите беззакония; наказанието за нашия мир биде върху Него, и чрез Неговите рани ние се изцелихме (ст. 5).*

За Христовото възкресение апостол Петър привежда думите на псалом 15: *Защото Ти не ще оставиш душата ми в ада и не ще допуснеш Твоя светия да види тление (Деян. 2:27).*

В. Има ли в писанието на Вехтия Завет и това, че Иисус Христос трябвало да възкръсне именно в третия ден?

О. Пророчески образ за това е представен у пророк Иона: *и биде Иона в утробата на тоя кит три дни и три ноци* (Иона. 2:1).

В. Как са узнали, че Иисус Христос е възкръснал?

О. Воините, които пазели Неговия гроб, узнали с ужас по това, че ангел Господен отстранил камъка, с който бил закрит Неговият гроб, а при това се появило голямо земетресение. Ангели също възвестили за Христовото възкресение на Мария Магдалина и на някои други. Сам Иисус Христос в самия ден на Своето възкресение се явил на мнозина, като: на мироносците, на Петра, на двама ученици, които отивали в Емаус, и най-последно на всички апостоли в дома, вратите на който били заключени. После Той многократно се явявал на тях в продължение на четиридесет дни; в един ден се явил *на повече от петстотин* верни *наведнъж* (1 Кор. 15:6).

В. Защо Иисус Христос след възкресението Си се явявал на апостолите в течение на 40 дни?

О. В това време Той продължавал да ги учи на тайните на Божието царство (Деян. 1:3).

Шести член

И се възнесе на небесата, и седи

отдясно на Отца.

В. От Свещеното Писание ли са взети изразите за Господнето възнесение в шестия член на Символа?

О. Те са взети от следните изречения на Свещеното Писание: *Слезлият е Същият, Който се и възкачи погоре от всички небеса, за да изпълни всичко* (Еф. 4:10).

Имаме такъв Първосвещеник, Който седна отдясно на престола на величието в небесата (Евр. 8:1).

В. С Божеството или с човешкото естество Иисус Христос възлязъл на небесата?

О. С човешкото естество; а с Божеството Той винаги пребивавал и пребивава на небесата.

В. По какъв начин Иисус Христос *седи отдясно* на Бога Отца, когато Бог е вездесъщ?

О. Това трябва да се разбира духовно. Т.е. Иисус Христос има еднакво могъщество и слава с Бога Отца.

Седми член

И пак ще дойде със слава

да съди живи и мъртви,

и царството Му не ще има край.

В. Как Свещеното Писание говори за бъдещото Христово пришествие?

О. *Този Иисус, Който се възнесе от вас на небето, ще дойде по същия начин, както Го видяхте да отива на небето (Деян. 1:11).*

В. Как говори то за бъдещия Негов съд?

О. *Иде час, когато всички, които са в гробовете, ще чуят гласа на Сина Божия, и ще излязат: които са правили добро, ще възкръснат за живот, а които са вършили зло, ще възкръснат за осъждане (Иоан. 5:28, 29).* Думи на самия Иисуса Христа.

В. Как то говори за Неговото безкрайно царство?

О. *Той ще бъде велик и ще се нарече Син на Всевишния; и ще Му даде Господ Бог престола на отца Му Давида; и ще царува над дома Иаковов довеки, и царството Му не ще има край (Лук. 1:32, 33).* Думи на ангела към Божията майка.

В. Бъдещото Христово пришествие такова ли ще бъде, както миналото?

О. То ще е твърде различно от миналото. За да пострада за нас, Той дошъл в унижение; а за да ни съди, ще дойде в *славата Си, и всички свети ангели с Него (Мат. 25:31).*

В. Той всички човеци ли ще съди?

О. Всички, без изключение.

В. Как ще съди?

О. Съвестта на всеки човек ще се открие пред всички, и ще се открият не само всички дела, каквито всеки е направил през целия свой живот на земята, но и всички казани думи, тайни желания и помисли. *Ще дойде Господ, Който и ще изнесе на виделина тайните на мрака и ще извади наяве намеренията на сърцето; и тогава похвалата ще бъде всекиму от Бога (1 Кор. 4:5).*

В. Скоро ли ще дойде Иисус Христос за съд?

О. Това е неизвестно; и за това трябва да живеем така, че винаги да сме готови за него.

Господ не се бави да изпълни обещанието Си, както някои смятат това за бавене; но дълго време ни търпи, понеже не желае да погинат някои, а всички да се обърнат към покаяние. И ще дойде денят Господен, както крадец идва нощем (2 Петр. 3:9, 10).

Бъдете будни, защото не знаете ни деня, ни часа, когато ще дойде Син Човеческий (Мат. 25:13).

В. Не са ли открити макар и някои признаци за близкото Христово пришествие?

О. В словото Божие са открити някои признаци, а именно; намаление на вярата и любовта между човеците, умножение на пороците и бедствията, проповядване на Евангелието на всички народи, дохождането на *антихриста* (вж. Мат. 24).

В. Какво е антихристът?

О. Противник на Христа, който ще се старее да изтреби християнството, но вместо това сам ще загине по ужасен начин (вж. 2 Сол. 2:8).

В. Какво е *Христовото Царство*?

О. Христовото Царство е, първо, целият свят; второ, всичките вярващи на земята и трето, всичките блажени на небесата.

Първото се нарича царство на природата, второто - царство на *благодатта*, а третото - царство на *славата*.

В. Към кое от тях се отнася изречението на Символа, че Христовото Царство *няма да има край*?

О. Към царството на славата.

Осми член

И в Духа Светаго, Господа, животворящия,

Който от Отца изхожда,

Комуто се покланяме

и Го славим наравно с Отца и Сина,

и Който е говорил чрез пророците.

В. В какъв смисъл Светият Дух се нарича *Господ*?

О. В такъв, както и Син Божий, т.е. като истинен Бог.

В. Свидетелства ли за това Свещеното Писание?

О. Това се вижда от думите, които апостол Петър казал за изобличение на Анания: *защо сатаната изпълни сърцето ти да излъжеш Духа Светаго?* и по-нататък: *Ти излъга не човеци, а Бога* (Деян. 5:3, 4).

В. Как да се разбира това, когато Светият Дух се нарича *животворящ*?

О. Това трябва да се разбира така, че Той заедно с Бога Отца и Сина дава на тварите живот, особено пък духовен на човека.

Ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в царството Божие (Иоан. 3:5).

В. Откъде знаем, че Светият Дух *изхожда* от Отца?

О. Това знаем от следните думи на самия Иисус Христос: *А кога дойде Утешителят, Когото Аз ще ви пратя от Отца, Духът на истината, Който изхожда от Отца, Той ще свидетелствува за Мене* (Иоан. 15:26).

В. Учението за изхождането на Светия Дух от Отца може ли да бъде подхвърлено на някакво изменение, или допълнение?

О. Не може. *Първо*, защото Православната църква в това учение повтаря точните думи на самия Иисус Христос, а Неговите думи, без съмнение, са достатъчен и съвършен израз на истината. *Второ*, защото Вторият вселенски събор, чиито главен предмет бил да утвърди истинното учение за Светия Дух, без съмнение, удовлетворително изложил това учение в Символа на вярата; и католическата (вселенска) Църква признала това тъй решително, че Третият вселенски събор със своето седмо правило запретил да се съставя нов Символ на вярата.

Поради това свети Иоан Дамаскин пише: *Дух Светий и от Отца казваме, че е, и Дух Отчески именуваме; никак не казваме, че Дух е от Сина, но само Го наричаме Дух Синовен* (Бог. кн. 1, гл. 8, ст. 4).

В. Откъде се вижда, че на Светия Дух подобава *поклонение и слава, еднаква с тази на Отца и Сина*?

О. Вижда се от това, че Иисус Христос заповядал да се кръщава *в името на Отца и Сина и Светаго Духа* (Мат. 28:19).

В. Защо е казано в Символа, че Светият Дух е *говорил чрез пророците*?

О. Това е казано за изобличение на някои лъжеучители, които говорили, че книгите на Ветхий Завет не са писани от Светия Дух.

В. Свещеното Писание свидетелства ли, че чрез пороците наистина е говорил Светият Дух?

О. Апостол Петър пише: *никога по човешка воля не е изречено пророчество, но от Дух Светий просветявани са говорили светите Божии човеци* (2 Петр. 1:21).

В. Светият Дух не е ли е говорил и чрез апостолите?

О. Говорил е също и чрез тях.

На пророците *бе открито*, казва също апостол Петър, *че не на тях самите, а нам служеше онова, което сега ви е проповядвано от ония, които ви са благовестили чрез Духа Светаго, пратен от небесата* (1 Петр. 1:12).

В. Защо в Символа не е споменато за апостолите?

О. Защото във времето на съставянето на Символа никой не се съмнявал в боговдъхновеността на апостолите.

В. Светият Дух не се ли е открил на човеците по някакъв особен начин?

О. Той слязъл върху апостолите във вид на огнени езици в петдесетия ден след Христовото възкресение.

В. Дава ли се Дух Светий на човеците и сега?

О. Дава се на всички истински християни.

Не знаете ли, че вие сте храм Божий, и Духът Божий живее във вас? (1 Кор. 3:16)

В. Как може човек да стане причастник на Светия Дух?

О. Чрез усърдна молитва и чрез тайнствата.

Ако вие, бидейки лукави, умеете да давате добри даяния на чедата си, колко повече Отец Небесний ще даде Дух Светий на ония, които Му искат? (Лук. 11:13).

А когато се яви благостта и човеколюбието на нашия Спасител, Бога, Той ни спаси не поради делата на праведност, що ние извършихме, а по Своята милост, чрез банята на възраждането и обновата от Духа Светаго, Когото изобилно изля върху нас чрез Исуса Христа, нашия Спасител (Тит. 3:4-6).

В. Какви са най-главните дарове на Светия Дух?

О. Най-главните и по-общи са, според изброяването на пророк Исаия, следните седем: дух на страх Божий, дух на знание, дух на сила, дух на съвет, дух на разум, дух на мъдрост, дух Господен или дар на благочестие и праведност във висша степен (вж. Ис. 11:1-3).

Девети член

И в една света, вселенска и

апостолска Църква..

В. Какво е *Църквата*?

О. Църквата е богочовешки организъм, членовете на който са съединени с Православната вяра, с Божия закон, със свещената иерархия и тайнствата.

В. Какво значи *да вярва човек в Църквата*?

О. Значи благоговейно да почита истинската Христова Църква и да се подчинява на нейното учение и заповеди с увереност, че в нея пребивава, спасително действа, учи и управлява благодатта, изливана от нейната една вечна глава - Господ Исус Христос.

В. Как може да бъде предмет на вярата Църквата, която е видима, когато вярата, според апостола, е *разкриване на онова, що не се вижда*?

О. *Първо*, макар Църквата и да е видима, но невидима е дадената на нея и на осветените в нея Божия благодат, която е и собствено предмет на вярването в Църквата.

Второ, Църквата, като е видима, доколкото е на земята и към нея принадлежат всички православни християни, живеещи на земята, в същото време е и невидима, доколкото е и на небето, и към нея принадлежат всички, които са починали в истинска вяра и светост.

В. На какво може да се обоснове понятието за Църквата, която е на земята и заедно с това е небесна?

О. На следните думи на апостол Павел към християните: *вие обаче пристъпихте към планина Сион и към града на живия Бог, небесния Иерусалим, и към десетки хиляди Ангели, към тържествения събор и църквата на първородните, които са написани на небесата, и към Бога, Съдия на всички, и към духовете на праведниците, които са достигнали съвършенство, и към Исуса, Ходатая на новия завет* (Евр. 12:22-24).

В. С какво можем да се уверим в пребиваването на Божията благодат в истинската Църква?

О. Първо, с това, че неин глава е Богочовекът Исус Христос, *Който е изпълнен с благодат и истина* и Който изпълва Своето тяло, т.е. Църквата, с благодат и истина (вж. Иоан. 1:14-17).

Второ, с това, че Той обещал на Своите ученици Светият Дух, да бъде с тях вечно, и според това обещание, Дух Светий да поставя пастирите на Църквата. (вж. Иоан. 14:16).

Апостол Павел казва за Исуса Христа, че Бог Отец *Го постави над всичко глава на Църквата, която е Негово тяло* (Еф. 1:22, 23).

Същият апостол говори на пастирите на Църквата: *Внимавайте, прочее, върху себе си и върху цялото стадо, сред което Дух Светий ви е поставил епископи, да пасете църквата на Господа и Бога, която Той си придоби със Своята кръв* (Деян. 20:28).

В. С какво ще се уверим, че Божията благодат пребивава в Църквата досега и ще пребивава до свършека на света?

О. В това ни уверяват следните изречения на самия Исус Христос и на Неговия апостол:

Ще съградя църквата Си, и портите адови няма да ѝ надделяят (Мат. 16:18).

Аз съм с вас през всички дни до свършека на света. Амин (Мат. 28:20).

Нему (На Бога Отца) да бъде слава в църквата чрез Христа Исуса във всички родове от века до века. Амин (Еф. 3:21).

В. Защо Църквата е една?

О. Защото тя е едно духовно тяло, има една глава - Христа, и се одушевява от един Дух Божий.

Едно тяло сте и един дух, както сте и призвани към една надежда на вашето звание; един е Господ, една е вярата, едно е кръщението, един е Бог и Отец на всички (Еф. 4:4-6).

В. С какво по-точно се уверяваме, че Исус Христос е една глава на едната Църква?

О. Апостол Павел пише, че на Църквата, като *Божие здание, друга основа никой не може да положи, освен положената, която е Исус Христос* (1 Кор. 3:9, 11). Поради това за Църквата, като Христово тяло, не може да има друг глава, освен Исус Христос.

Църквата, която трябва да пребъде във всичките родове до века, изисква и глава, която винаги да пребивава; а такъв е единият Исус Христос.

Поради това и апостолите се наричат не повече от *служители* на Църквата (Кол. 1:24, 25).

В. Единството на Църквата каква длъжност ни налага?

О. Да пазим *единството на духа чрез връзките на мира* (Еф. 4:3).

В. Как да се съгласи с единството на Църквата това, че има много отделни и самостоятелни Църкви, например: Иерусалимска, Антиохийска, Александрийска, Цариградска, Руска, Българска?

О. Това са самостоятелни Църкви или части на едната вселенска Църква. Отделността на тяхното видимо устройство не им пречи да бъдат духовни членове на едното тяло на вселенската Църква, да имат един Глава - Христа, и един дух на вярата и на благодатта. Това единство се изразява видимо с еднаквото изповедание на вярата и с общуване в молитвите и тайнствата.

В. Има ли също единство между пребиваващата на земята и небесната Църква?

О. Без съмнение има както по отношението им към единия Глава - нашия Господ Исус Христос, така и по взаимното общение между едната и другата.

В. Какво е средството за общуване на съществуващата на земята Църква с небесната?

О. Молитвата на вярата и на любовта. Верните, които принадлежат към подвизаващата се на земята Църква, като принасят молитва на Бога, призовават в същото време на помощ светиите, принадлежащи на небесната Църква; и те, стойки на висшите степени на приближение към Бога, със своите посреднически молитви очистват, подкрепят и принасят пред Бога молитвите на верните, живущи на земята, и по Божията воля действат благодатно и благотворно на тях или с невидима сила, или чрез своите явявания и чрез някои други средства.

В. На какво е основано правилото на съществуващата на земята Църква да *призовава в молитвата светиите* на небесната Църква?

О. На Свещеното Предание, началата на което се виждат и в Свещеното Писание. Например, когато пророк Давид извиква в молитвата: *Господи Боже на Авраама, Исаака и Израиля, нашите отци*, тогава той възпоменава светиите в подкрепа на своята молитва точно така, както и сега Православната Църква

призовава истинния наш Бог Исус Христос с молитвите на пречистата Негова майка и на всички светии (вж. 1 Парал. 29:18).

Кирил Иерусалимски в обяснението на Божествената литургия казва: *поменаваме и преди починалите, първо, патриарсите, пророците, апостолите, мъчениците, щото с техните молитви и застъпничество да приеме Бог нашето моление* (Тайновод. Поуч. 5, гл. 9).

Василий Велики казва в словото на деня на светите Четиридесет мъченици: *който скърби, прибягва към четиридесетте, който се весели, притичва също към тях; единият да намери освобождение от скърбите, другият, да се запази неговото благополучие. Тук ще видим благочестива жена, която се моли за чедата, моли възвръщането на отпътувалия мъж, здраве на болния. С мъчениците нека да се изпълват вашите молитви.*

В. Има ли свидетелство на Свещеното Писание за посредническата *молитва на светиите* на небесата?

О. Свети евангелист Иоан в откровението видял на небето ангел, на когото било дадено *много тамян, та с молитвите на всички светии да го тури на златния жертвеник, що беше пред престола. Димът от тамяна с молитвите на светиите се издигна от ръката на ангела пред Бога* (Откр. 8:3, 4).

В. Има ли свидетелство на Свещеното Писание за благотворните *явявания на светиите* от небето?

О. Свети евангелист Матей повествува, че след кръстната смърт на нашия Господ Исус Христос *много тела на починали светии възкръснаха; и като излязоха из гробовете подир възкресението Му, влязоха в светия град и се явиха на мнозина* (Мат. 27:52, 53). Тъй като това толкова важно чудо не е могло да бъде без важна цел, трябва да се мисли, че възкръсналите светии се явили за това, щото да възвестят за слизането на Исуса Христа в ада и за победоносното Негово възкресение, и с тази проповед да спомогнат на родилите си във ветхозаветната Църква да преминат в откриващата се тогава новозаветна.

В. С какви свидетелства се утвърждаваме във вярването на това, че *светиите*, след своята смърт, *чудодействат* чрез някои земни средства?

О. Четвъртата книга Царства свидетелства, че един мъртвец възкръснал от допирането до костите на пророк Елисей. (13:21).

Апостол Павел не само че сам непосредствено извършвал изцеления и чудеса, но и взетите от тялото му *кърпи и убруси* правели същото в Неговото отсъствие (Деян. 19:12). От този пример се разбира, че светиите и след своята смърт еднакво могат благотворно да влияят чрез земни средства, които са получили от тях освещение.

Свети Григорий Богослов казва в първото изобличително слово против Иулиан: *Не си се посрамил от жертвите, заклани за Христа, нито си се побоял от великите подвижници: Иоан, Петър, Павел, Иаков, Стефан, Лука, Андрей, Текла и други, преди и след тях пострадали за истината, които усърдно противостояли и на огъня, и на желязото, и на зверовете, и на сегашните и бъдещи бедствия, като че ли са били в чужди тела или без тела. Заради какво? Да не предадат благочестието дори със слово. За тях справедливо са установени и велики почести, и тържества. От тях и демоните се прогонват, и недъзи се лекуват. Те се явяват, те и пророчествуват. Едните техни тела са равномошни на светите им души, когато или се докосват, или биват почитани. И техните капки кръв, тези малки признаци на страданието, действат равно на телата.*

Свети Иоан Дамаскин пише: *Господ Христос ни дарува като спасителни източници мощите на светиите, от които изтичат много различни благодеяния.* Като в обяснение на това той забелязва: *че чрез ума също и в техните тела се е вселил Бог* (Богосл. кн. 4, гл. 15, ст. 3, 4).

В. Защото Църквата е свята?

О. Защото е осветена от Исуса Христа чрез Неговите страдания, чрез Неговото учение, чрез Неговата молитва и чрез тайнствата.

Христос обикна църквата и предаде Себе Си за нея, за да я освети, като я очисти с водната баня чрез словото; за да я представи на Себе Си славна църква, която няма петно, или порок, или нещо подобно, но да бъде света и непорочна (Еф. 5:25-27).

В молитвата към Бога Отца за вярващите Иисус Христос казал между другото: *Освети ги чрез Твоята истина; Твоето слово е истина. И за тях Аз посветявам Себе Си, та и те да бъдат осветени чрез истината (Иоан. 17:17, 19).*

В. По какъв начин Църквата е свята, когато в нея има и съгрешаващи?

О. Които съгрешават, но очистват себе си с истинско покаяние, не препятствуват на Църквата да бъде свята; а неразкаялите се грешници или с видимо действие на църковната власт, или с невидимо действие на Божия съд, като мъртви членове, се отсичат от тялото на Църквата, и по такъв начин тя и от тази страна се запазва свята.

Махнете, прочее, злия изпомежду си (1 Кор. 5:13).

Божията твърда основа стои непоколебимо, имайки тоя печат: "позна Господ Своите"; и: "да отстъпи от неправдата всеки, който произнася името Господне" (2 Тим. 2:19).

В. Защо църквата се нарича *вселенска*, или което е същото, *съборна* (на църковнославянски език) или *католическа* (на гръцки език)?

О. Защото тя не се ограничава от никакво място, нито време, нито народ, но обгръща в себе си истинно вярващите на всички места, времена и народи.

Апостол Павел казва, че *благовестието съществува в цял свят, и принася плод и расте (Кол. 1:5, 6);* и че в християнската Църква *няма ни елин, ни иудеин, ни обрязване, ни необрязване, ни варварин, ни скит, ни роб ни свободник, а всичко и във всичко е Христос (Кол. 3:11).*

Ония, които се облягат на вярата, биват благословени заедно с верния Авраам (Гал. 3:9).

В. Какво важно предимство има Вселенската Църква?

О. На нея принадлежат всичките обещания, че *адовите врата няма да ѝ надделеят*, че Господ *ще пребъде с нея до свършека на света*, че в нея ще пребъде Божията *слава чрез Христа Иисуса във всички родове до века*, че следователно тя никога не може нито да отпадне от вярата, нито да погреша в истината на вярата, или да падне в заблуждение.

Несъмнено изповядваме, като твърда истина, че вселенската Църква не може да погрешава или да се заблуждава и да изрича лъжа вместо истина, защото Дух Светий, винаги действащ чрез вярно служещите Отци и учители на Църквата, я предпазва от всяко заблуждение. (Посл. на източ. Патр. за Правосл. вяра, чл. 12.)

В. Ако вселенската Църква обгръща в себе си всички истинно вярващи в света, не трябва ли да се признава като задължително нужно за спасението, щото вярващият да принадлежи на нея?

О. Съвършено така. Тъй като Иисус Христос, според думите на апостол Павел, е *глава на църквата, и Той е спасител на тялото*, за да има човек участие в Неговото спасение, задължително нужно е да бъде член на Неговото тяло, т.е. на вселенската Църква (Еф. 5:23).

Апостол Петър пише, че *кръщението ни спасява*, по подобие на *Ноевия ковчег*. Всички, които се спасили от всемирния потоп, спасили се единствено в Ноевия ковчег; така и всички, които намират вечно спасение, намират го в едната вселенската Църква.

В. Какви мисли и възпоминания трябва да се съединяват с наименованието на *Източната Църква*?

О. В рая, насаден на изток, била създадена и първата Църква на безгрешните прародители; и там също, след грехопадението, било положено новото основание на Църквата на спасяемите, чрез обещание за Спасителя. На изток, в Иудейската земя, нашият Господ Исус Христос, като извършил делото на нашето спасение, положил началото на своята християнска Църква. Оттук тя се разпространила по цялата вселена; и досега Православната Вселенска вяра, утвърдена чрез седемте вселенски събора, неизменно се пази в своята първоначална своя чистота в древните източни Църкви и в едномислените с източните, каквито са, по Божия благодат, Българската и Руска църква.

В. Защо Църквата се нарича *апостолска*?

О. Защото тя непрекъснато и неизменно пази от апостолите и учението, и приемството на даровете на Светия Дух, чрез свещеното ръкоположение. В този смисъл Църквата се нарича също *Православна* или *Правовярваща*.

Вие не сте вече чужди и пришълци, а съграждани на светиите и свои на Бога, като се утвърдихте върху основата на апостолите и пророците, имайки Самия Исуса Христа за краеъгълен камък (Еф. 2:19, 20).

В. На какво ни научава Символът на вярата, когато нарича Църквата апостолска?

О. Научава ни твърдо да се държим за *учението и преданията на апостолите* и да се отстраняваме от такова учение и такива учители, които не се основават върху учението на апостолите.

Апостол Павел казва: *И тъй, братя, стойте и дръжте преданията, които научихте било чрез наше слово, било чрез **наше** послание (2 Сол. 2:15).*

Страни от еретик, след като го посъветваш веднъж и дважд (Тит. 3:10).

Има мнозина и непокорни, празнословци и измамници, особено между обрязаните, на които трябва да се затулят устата; те развалят цели домове, учейки на онова, що не трябва, заради гнусна печалба (Тит. 1:10, 11).

Ако и Църквата не послуша твоя брат, нека ти бъде като езичник и митар (Мат. 18:17).

В. Какво учреждение съществува в Църквата, в което се пази приемството на апостолското служение?

О. Църковната йерархия или свещената власт.

В. Откъде води своето начало йерархията на християнската Православна Църква?

О. От самия Исуса Христа и от слизането на Светия Дух над апостолите, и от това време непрекъснато се продължава чрез приемствено ръкоположение при тайнството свещенство.

Той постави едни за апостоли, други за пророци, други за евангелисти, други за пастири и учители, за усъвършенствуване на светиите в делото на служението, в съзиждане на тялото Христово (Еф. 4:11, 12).

В. Коя свещена власт може да простира своето действие върху цялата вселенска Църква?

О. Вселенският събор.

В. На каква свещена власт са подчинени главните части на вселенската Църква?

О. На православните патриарси и на светия синод.

В. На каква свещена власт се подчиняват по-малките православни области и градове?

О. На митрополитите, архиепископите и епископите.

В. Каква степен заема в йерархията Светият синод?

О. Равна със степента на светите православни патриарси.

В. За да изпълни християнинът дълга си на подчинение на Църквата, откъде може да узнае какво изисква тя от своите синове?

О. Това може да се узнае от Свещеното Писание, от правилата на светите апостоли, на светите вселенски и поместни събори и на светите Отци, и от църковните устави.

Десети член

Изповядвам едно кръщение за

опрощаване на греховете..

В. Защо в Символа на вярата се упоменава за кръщението?

О. Защото вярата се запечатва с кръщението и другите тайнства.

В. Какво означава *тайнство*?

О. Тайнството е свещено действие, чрез което по тайнствен начин на човека действа благодатта, или което е същото, спасителната Божия сила.

В. Колко са тайнствата?

О. Седем: 1. Кръщение, 2. Миропомазване. 3. Причащение. 4. Покаяние. 5. Свещенство. 6. Брак. Елеосвещение.

В. Какво е значението на всяко едно от тези тайнства?

О. 1. Чрез кръщението човек се ражда тайнствено за духовен живот.

2. Чрез миропомазването получава благодат, от която духовно възраства и укрепва.

3. Чрез причащението се храни духовно.

4. Чрез покаянието се лекува от духовните болести, т.е. от греховете.

5. Чрез свещенството получава благодат да възражда духовно и да възпитава другите посредством учението и тайнствата.

6. Чрез брака получава благодат, която осветява съпружеството и естественото раждане и възпитание на децата.

7. Чрез елеосвещението се лекува и от телесните болести, посредством излекуването от духовните.

В. Защо в Символа на вярата не е упоменато за всичките тези тайнства, а само за кръщението?

О. Защото имало съмнение относно кръщението, не трябва ли някои човеци, каквито са еретиците, да се кръстят повторно, а затова имало нужда от обяснение, каквото е и дадено в Символа.

Кръщение

В. Какво представлява *кръщението*?

О. Кръщението е тайнство, при което вярващият, чрез трикратно потапяне на тялото във водата, с призоваване на Бога Отца и Сина и Светия Дух, умира за плътския живот, греховния, и се възражда от Дух Светий за живот духовен, свят.

Ако някой се не роди от вода и Дух, не може да влезе в царството Божие (Иоан. 3:5).

В. Кога и как се е започнало кръщението?

О. Първо *Иоан кръщава с покаяно кръщение, казвайки на народа да вярва в Оногова, Който иде след него, сиреч, в Христа Иисуса* (Деян. 19, 4). След това Иисус Христос със Своя пример осветил кръщението, като го приел от Иоан. Най-подир след Своето възкресение Той дал на апостолите тържествена заповед: *идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа* (Мат. 28:19).

В. Кое е най-важното в свещенодействието на кръщението?

О. Трикратното потапяне във водата в името на Отца и Сина и Светия Дух.

В. Какво се изисква от този, който желае да приеме кръщение?

О. Покаяние и вяра. Поради което и се чете преди кръщението Символът на вярата.

Покайте се, и всеки от вас да се кръсти в името на Иисуса Христа, за прошка на греховете (Деян. 2:38).

Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен. (Марк. 16:16).

В. Тогава как се кръщават децата?

О. Въз основа на вярата на родителите и възприемниците, които при това са задължени да ги научат на вярата, когато те пораснат.

В. Как може да се докаже от Свещеното Писание, че трябва да се кръщават децата?

О. Във време на Ветхия Завет обрязването се извършвало над осемдневните деца; кръщението пък в Новия Завет заема мястото на обрязването, следователно кръщението трябва да се извършва и над децата.

В. Откъде се вижда, че *кръщението* заема мястото на *обрязването*?

О. От следните думи на апостола към верните: *в Него сте и обрязани чрез неръкотворно обрязване, като съблякохте греховното тяло на плътта, чрез обрязването Христово, като се погребяхте с Него в кръщението* (Кол. 2:11, 12).

В. Защо при кръщението има възприемници?

О. За да поръчителстват пред Църквата на вярата на кръщаемия, и след кръщението да го приемат под своя грижа за утвърдяването му във вярата (вж. Дион. Ареоп. За църк. иерарх. Гл. 2).

В. Защо се чете закланателна молитва над кръщаемия?

О. За да се прогони от него дяволът, който от времето на Адамовия грях получил достъп до човеците и някаква власт над тях, като над свои пленници и роби.

Апостол Павел казва, че всички човеци, извън благодатта, живеят *според живота на тоя свят, съгласно с княза на въздушната област, сиреч на духа, който сега действува в синовете на неверието* (Еф. 2:2).

В. В какво се заключава силата на закланието?

О. *В името на Исуса Христа, призовавано с молитва и вяра.*

Иисус Христос дал на вярващите това обещание: *с името Ми ще изгонват бесове* (Марк. 16:17).

В. Каква сила има употребяваният при този и други случаи *знак на кръста*?

О. Каквото е името на разпнатия Исуса Христа, с вяра произнесено чрез движението на устата, същото е и знакът на кръста, извършен с вяра чрез движение на ръката, или представен по друг някакъв начин.

Свети Кирил Иерусалимски пише: *да не се срамуваме да изповядваме Разпнатия, със смелост да изобразяваме чрез ръка знака на кръста върху челото и над всичко: над хляба, който ядем, над чашата, от която пием; да го изобразяваме при влизане, при излизане, когато лягаме да спим и ставаме, когато се намираме на пътя и почиваме. Той е велико предпазване, давано на бедните в дар и на слабите без труд, тъй като е Божия благодат, знак за верните и страх за злите духове* (Огласит. Поуч. 13:36).

В. Откъде води своето начало употребяването на кръстния знак?

О. От самите апостолски времена (виж. Дион. Ареоп. За църк. иерарх. гл. 2 и 5. Тертул. За вен. гл. 3; За възкресен. гл. 8).

В. Какво значи бялата дреха, в която се обличат след кръщението?

О. Чистотата на душата и християнския живот.

В. Защо се поставя на кръщаемия кръст?

О. За видима представа и постоянно напомняне на Христовата заповед: *ако някой иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста и Ме последва* (Мат. 16:24).

В. Какво значи *ходенето* на кръщаемия около купела със *светилника*?

О. Духовната радост, съединена с духовната просвета.

В. Как да се разбира това, че в Символа на вярата се заповядва да се признава едно кръщение?

О. Това трябва да се разбира така, че кръщението не се повтаря.

В. Защо кръщението не се повтаря?

О. Кръщението е духовно рождение; човек се ражда веднъж, поради което и се кръщава веднъж.

В. Какво трябва да се мисли за тези, които грешат след кръщението?

О. Те са по-виновни за своите грехове, отколкото некръстените за своите, защото са имали от Бога особена помощ за доброто и са я отхвърлили.

Защото, след като са избягнали световните скверности чрез познаване Господа и Спасителя нашего Исуса Христа, ако пак се заплетат в тях и бъдат победени, то за такива последното състояние бива по-лошо от първото (2 Петр. 2:20).

В. Но и за съгрешилите след кръщението няма ли средство да получат опрощение на греховете?

О. Има. Покаяние.

Миропомазване

В. Какво представлява *миропомазването*?

О. Миропомазването е тайнство, при което на вярващия се дават, чрез помазване с осветено миро, частите на тялото в името на Светия Дух, даровете на Светия Дух, които възрастват и укрепват за духовен живот.

В. Говори ли се за това тайнство в Свещеното Писание?

О. За вътрешното действие на това тайнство апостол Иоан говори по следния начин: *И вие имате помазание от Светаго и знаете всичко. И помазанието, което вие получихте от Него, пребъдва у вас, и нямате нужда да ви учи някой; но понеже самото това помазание ви учи на всичко и е истинско и нелъжливо, то пребъдвайте в него, според както ви е научило* (1 Иоан. 2:20, 27).

По подобен начин и апостол Павел говори: *Тоя, Който утвърдява нас с вас в Христа и ни помазва, е Бог; Той ни и запечата и даде залога на Духа в сърцата ни* (2 Кор. 1:21, 22).

Оттук и са взети думите, които се произнасят при миропомазването: *печат на дара на Духа Светаго*.

В. Упоменава ли се в Свещеното Писание за външното действие на миропомазването?

О. Може да се мисли, че думите на апостол Иоан се отнасят и към видимото помазание; но повече е известно, че апостолите, за предаване даровете на Светия Дух на кръщаемите, употребявали *ръковъзлагането* (виж. Деян. 8:14-17). Приемниците на апостолите, вместо него започнали да употребяват миропомазването, за което могло да послужи като пример помазването, употребявано във времето на Ветхия Завет (вж. Изх. 30, 25; III Цар. 1:39. Дион. Ареоп. За църков. Иерарх. гл. 4).

В. Какво трябва да се отбележи за *светото миро*?

О. Това, че е предоставено на висшите свещеноначалници да го освещават, като приемници на апостолите, които сами извършили ръковъзлагането за даване даровете на Светия Дух.

В. Какво особено означава *помазването на челото*?

О. Осветяване на ума и мислите.

В. Помазването на *гърдите*?

О. Осветяване на сърцето или на желанията.

В. Помазването на *очите, ушите и устата*?

О. Осветяване на сетивата.

В. Помазването на *ръцете и краката*?

О. Осветяване на делата и цялото поведение на християнина.

Причастие

В. Какво е *причастието*?

О. Причастието е тайнство, чрез което вярващият, под вид на хляб и вино, приема самото Тяло и Кръв на Христа за вечен живот.

В. Как е установено това тайнство?

О. Иисус Христос го извършил за първи път преди Своите страдания, като представил предварително в него живо изображение на Своите спасителни страдания; и като причастил апостолите, в същото време им дал заповед винаги да извършват това тайнство.

В. Какво трябва да се отбележи за тайнството причастие по отношение на християнското богослужение?

О. Това, че то съставя главната и съществена част на християнското богослужение.

В. Как се нарича богослужението, на което се извършва тайнството причастие?

О. Литургия.

В. Какво значи думата *литургия*?

О. *Обществено служение*. Но названието литургия се употребява главно за богослужението, на което се извършва тайнството причастие.

В. Какво трябва да се отбележи за мястото, където се извършва литургията?

О. Тя трябва да се извършва непременно в *храма*, чиято *трапеза*, или в краен случай, вместо трапезата *антиминисът*, на който се извършва тайнството, трябва да бъдат осветени от архиерей.

В. Защо *храмът* се нарича *църква*?

О. Защото в него за молитва и тайнства се събират вярващите, които съставят Църквата.

В. Защо трапезата, на която се извършва тайнството причастие, се нарича *престол*?

О. Защото на нея тайнствено присъства Иисус Христос, като Цар.

В. Какъв главен *порядък* може да се отбележи в литургията?

О. Първо се приготвят даровете за тайнството, след това се приготвят вярващите, най-последно се извършва самото тайнство.

В. Как се нарича тази част на литургията, в която се приготвят даровете за тайнството?

О. *Проскомидия*.

В. Какво значи думата *проскомидия*?

О. *Принасяне*.

В. Защо така се нарича първата част на литургията?

О. Нарича се така от обичая на древните християни да принасят в църквата хляб и вино за извършване на тайнството. По същата причина и хлябът се нарича *просфора*, което значи *принос*.

В. В какво се състои проскомидията, като част на литургията?

О. С възпоменание на пророчествата и предобразите, и отчасти и на самите събития, които се отнасят до рождеството и страданията на Исуса Христа, изважда се част от просфората, потребна за извършване на тайнството; отделя се в свещен съд също и потребната част вино, съединено с вода. При това свещенодействащият поменава цялата Църква, прославя признатите от Църквата светии, моли се за живите и за умрелите, особено за върховните власти, и за тези, които с вяра и усърдие са донесли просфорите или приносите.

В. Какъв трябва да бъде *хлябът* за тайнството?

О. Такъв, какъвто изисква самото име хляб, светостта на тайнството и примерът на Исуса Христа и апостолите, т.е. хляб квасен, чист, пшеничен.

В. Какво се означава с това, че за причастието се употребява една част от просфората?

О. Означава се, според обяснението на апостола, това, че *един хляб, едно тяло сме ние многото, понеже всички се причастяваме от един хляб* (1 Кор. 10:17).

В. Защо хлябът, приготвен за причастието, се нарича *Агнец*?

О. Защото той представя образ на страдащия Исус Христос, както във Ветхий Завет подобно го представял Пасхалният Агнец.

В. Какво е Пасхалният Агнец?

О. Агнец, когото израилтяните по Божия заповед заколвали и яли за спомен на избавлението от гибелта в Египет.

В. Защо *виното* за тайнството причастие се смесва с *вода*?

О. Защото цялото свещенодействие се извършва според начина на Христовото страдание; а във време на Неговото страдание от прободеното Му ребро изтекло *кръв и вода*.

В. Как се нарича тази част на литургията, в която вярващите се приготвят за тайнството?

О. Древните я наричали *литургия на оглашените*, защото се допускали да я слушат, освен кръстените и допусканите за причастие, и оглашените, т.е. готвещите се за кръщение, също и каещите се, недопускани до причастие.

В. С какво започва тази част на литургията?

О. С благословение или прославяне на царството на Пресветата Троица.

В. От какво се състои тази част на литургията?

О. От молитви, песнопения, четене на апостолските книги и на Евангелието.

В. С какво завършва тя?

О. Със заповед към оглашените да излязат от църквата.

В. Как се нарича тази част на литургията, в която се извършва самото тайнство причастие?

О. *Литургия на верните*, защото само верните, т.е. приелите кръщение, имат право да бъдат на това богослужение.

В. Кое е най-важното действие в тази част на литургията?

О. Произнасянето на думите, които казал Господ Иисус Христос при установяването на тайнството: *вземете, яжте: това е Моето тяло; пийте от нея всички, защото това е Моята кръв на новия завет* (Мат. 26:26-28), и след това призоваването на Светия Дух и благословието на Даровете, т.е. на принесения хляб и вино.

В. Защо е важно това?

О. Защото при самото това действие хлябът и виното се превръщат или пресъществяват в истинско тяло Христово и в истинска кръв Христова.

В. Как трябва да се разбира думата *пресъществяване*?

О. В изложението на вярата на източните патриарси е казано, че думата *пресъществяване* не обяснява начина, по който хлябът и виното се превръщат в Тяло и Кръв Господни, защото това не може да постигне никой, освен Бог, но само се показва това, че наистина, действително и същностно хлябът става самото истинско Тяло Христово, а виното - самата Кръв Христова.

Подобно на това Иоан Дамаскин пише за Светите и Пречисти Господни Тайни: *Наистина е съединено с Божеството тялото, което възприе начало от Светата Дева, не като възнеслото се Тяло слиза от небето, но като самият хляб и вино се превръщат в Божие Тяло и Кръв. Ако ли търсиш начина, по който става това, достатъчно ще ти бъде да чуеш, че с Дух Светий, по който начин Господ и от Богородица с Дух Светий състави плът на Самия Себе си и в Самия Себе си; повече нищо не знаем, но само, че Божието Слово е истинно, действено и всемошно, начинът пък е неузнаваем* (Кн. 4, гл. 13, ст. 7).

В. Какво особено се изисква от всеки, който желае да пристъпи към тайнството причастие?

О. Той е длъжен да изпита пред Бога своята съвест и да я очисти с покаяние на греховете, за което помагат постът и молитвата.

Нека човек да изпитва себе си, и тогава да яде от хляба и да пие от чашата. Защото, който яде и пие недостойно, той яде и пие своето осъждане, понеже не различава тялото Господне (1 Кор. 11:28, 29).

В. Каква полза получава този, който се причастява с Тялото и Кръвта Христови?

О. Той се съединява по най-тесен начин със Самия Господ Иисус Христос и в Него става участник на вечния живот.

Който яде Моята плът и пие Моята кръв, пребъдва в Мене, и аз в него (Иоан. 6:56).

Който яде Моята плът и пие Моята кръв, има живот вечен (Иоан. 6:54).

В. Често ли трябва да се причастяваме със Светите Тайни?

О. Древните християни се причастявали всеки неделен ден; но между сегашните не много имат такъв чист живот, че винаги да бъдат готови да пристъпят към толкова великото тайнство. Църквата с майчински глас завещава на християните да се изповядват пред духовния отец и да се причастяват с Тялото и Кръвта Христови, на ревнуващите за благоговеен живот, четири пъти в годината, или всеки месец, а на всички непременно веднъж в годината (вж. Православ. Изповед. ч. I. въпр. 90).

В. Какво участие в Божествената литургия могат да имат тези, които само я слушат, а не пристъпват към Светото Причастие?

О. Те могат и са длъжни да участват в литургията с молитва, вяра, и най-много с непрестанно възпоменаване на нашия Господ Иисус Христос, Който именно е заповядал това да се върши в Негово възпоменание. (Лук. 22:19).

В. Какво напомня входът с Евангелието?

О. Входът напомня за Исуса Христа, Който се явил да проповядва Евангелието. Поради това във време на четенето на Евангелието трябва да имаме такова внимание и благоговение, като че виждаме и слушаме самия Господ Исус Христос.

В. Какво напомня входът със светите дарове?

О. Напомня отиването на Господа на доброволно страдание, като жертва на заклание, когато повече от дванадесет легиона ангели били готови да Го пазят, като свой Цар.

Царят на царстващите и Господарят на господстващите дохожда да бъде заклан (Песен на Литург. във Великата Събота).

В. Какво трябва да се възпоменава през самото време на извършване на тайнството и във време на причастяването на свещенослужителите в олтара?

О. Тайната вечеря на Исус Христос с апостолите, Неговото страдание, смърт и погребение.

В. Какво се представя след това с откриването на завесата, отварянето на царските двери и явяването на Светите Дарове?

О. Явяването на самия Господ Исус Христос след възкресението.

В. Какво се изобразява с последното явяване на Светите Дарове на народа, след което те се скриват?

О. Възнесянето на Господ Исус Христос на небето.

В. Винаги ли ще се продължава употребяването на тайнството на Светото Причастие в истинската християнска Църква?

О. Ще се продължава непременно винаги, до самото Христово пришествие, според думите на апостол Павел: *колчем ядете тоя хляб, и пиете тая чаша, ще възвестявате смъртта на Господа, докле дойде Той* (1 Кор. 11:26).

Покаяние

В. Какво е *покаянието*?

О. Покаянието е тайнство, при което изповядващият своите грехове, чрез видимо изговаряне на прощението от свещеника, невидимо се освобождава от греховете от самия Господ Иисус Христос.

В. Откъде води началото си това тайнство?

О. Пристъпващите към Иоан Кръстител, който *проповядваше покаяно кръщение за опрощаване грехове, изповядваха греховете си* (Марк. 1:4, 5). Иисус Христос обещал на апостолите власт да прощават греховете, когато казал: *каквото свържете на земята, ще бъде свързано на небето; и каквото развържете на земята, ще бъде развързано на небето.* (Мат. 18:18). След възкресението Си Той действително им дал тази власт, като казал: *приемете Духа Светаго. На които простите греховете, тям ще се простят; на които задържите, ще се задържат* (Иоан. 20:22, 23).

В. Какво се изисква от каещия се?

О. Разкаяние за греховете, намерение да изправи своя живот, вяра в Христа и надежда на Неговото милосърдие.

Скръбта по Бога произвежда неизменно покаяние за спасение, а световната скръб докарва смърт. (2 Кор. 7:10).

И кога беззаконник се отвърне от беззаконието си и почне да върши съд и правда, той ще бъде жив за това (Иез. 33:19).

За Него, т.е. за Господ Иисус Христос, всички пророци свидетелствуват, че всякой, който вярва в Него, ще получи прошка на греховете чрез Неговото име (Деян. 10:43).

В. Има ли подготвителни и помощни средства за покаянието?

О. Такива средства са постът и молитвата.

В. Не употребява ли Светата Църква още особено средство за очистване и умиротворяване на съвестта на каещия се грешник?

О. Такова средство е *епитимията*.

В. Какво е епитимията?

О. Тази дума значи *запрещение* (вж. 2 Кор. 2:6). Под това наименование, според потребността, се предписват на каещия се някои особени благочестиви упражнения и някои лишения, служещи за изглаждане на неправдата на греха и за побеждаване на греховната привычка, като например повече пост от определения за всички, а за тежките грехове отстранение от Светото Причащение за определено време.

СВЕЩЕНСТВО

В. Какво е свещенството?

О. Свещенството е тайнство, при което Светият Дух чрез архиерейско ръковъзлагане поставя правилно избрания да извършва тайнствата и да пасе стадото Христово.

Нека всякой човек ни счита за служители Христови и разпоредници на тайните Божи (1 Кор. 4:1).

Внимавайте, прочее, върху себе си и върху цялото стадо, сред което Дух Светий ви е поставил епископи, да пасете църквата на Господа и Бога, която Той си придоби със Своята кръв (Деян. 20:28).

В. Какво значи да се пасе Църквата?

О. Да се наставят човеците във вярата, благочестието и добрите дела.

В. Колко се необходимите степени на свещенството?

О. Три: *епископ, презвитер, дякон.*

В. Каква е разликата между тях?

О. Дяконът служи при тайнствата; презвитерът извършва тайнствата, в зависимост от епископа; епископът не само извършва тайнствата, но има власт да преподава чрез възлагане на ръце и на други благодатния дар да ги извършват.

За епископската власт апостол Павел пише на Тит.: *затова те оставих в Крит, за да довършиш несвършеното и да поставиш по всички градове презвитери, както бях ти поръчал (Тит. 1:5).*

И на Тимотей: *Ръце на никого не възлагай прибързано (1 Тим. 5:22).*

Брак

В. Какво е бракът?

О. Бракът е тайнство, при което младоженецът и невестата, като дават доброволно обещание пред свещеника и Църквата за своята взаимна съпругеска вяност, се благославя техният съпругески съюз, подобно на духовния съюз на Христа с Църквата, и им се измолва благодат за взаимно подпомагане в нравственото усъвършенстване и спасението, за благословено раждане и християнско възпитание на децата.

В. Откъде се вижда, че бракът е тайнство?

О. От следните думи на апостол Павел: *ще остави човек баща си и майка си и ще се прилепи към жена си, и ще бъдат двамата една плът. Тази тайна е велика; но аз говоря за Христа и за църквата* (Еф. 5:31, 32).

В. Всички ли трябва да встъпят в брак?

О. Не. Девството е по-добро от съпругеството за този, който може да го запази в чистота.

За това именно Иисус Христос е казал: *не всички възприемат тая дума, но ония, на които е дадено... Който може възприе, нека възприеме* (Мат. 19:11, 12).

И апостол Павел казва: *на неженените и вдовиците казвам: добре им е, ако си останат като мене. Но ако не се въздържат, нека се женят. Нежененият се грижи за Господни работи - как да угоди Господу; а жененият се грижи за световни работи - как да угоди на жената. Който омъжва девицата си, добре прави, но оня, който я не омъжва, по-добре прави* (1 Кор. 7:8, 9, 32, 33, 38).

Елеосвещение

В. Какво е елеосвещението?

О. Елеосвещението е тайнство, при което, чрез помазване на тялото с елей, се призовава върху болния Божията благодат, която изцелява душевните и телесни немощи.

В. Откъде води своето начало това тайнство?

О. От апостолите, които, като получили власт от Господ Иисус Христос, *мнозина болни помазваха с елей, и ги изцеляваха* (Марк. 6:13).

Апостолите предали това тайнство на свещенослужителите на Църквата, което се вижда от следните думи на апостола Иаков: *Болен ли е някой между вас, нека повика презвитерите църковни, и **те** да се помолят над него, като го помажат с елей в името Господно. И молитвата, **произлизаща** от вярата, ще изцери болния, и Господ ще го дигне; и ако грехове е сторил, ще му се простят* (Иак. 5:14, 15).

Единадесети член

Чакам възкресение на мъртвите.

В. Какво представлява *възкресението на мъртвите*, което ние според Символа на вярата *очакваме* или за което се надяваме?

О. Действие на Божието всемогъщество, чрез което всички тела на умрелите човеци, като се съединят отново с техните души, ще оживеят и ще станат духовни и безсмъртни.

Сее се тяло душевно - възкръсва тяло духовно (1 Кор. 15:44).

Това тленното трябва да се облече в нетление, а това смъртното - да се облече в безсмъртие (1 Кор. 15:53).

В. Как ще възкръсне тялото, което е изгнило в земята и се е разпаднало?

О. Както Бог отначало е сътворил тялото от земя, така също може да възобнови разпръснатото се в земята. Апостол Павел обяснява това по подобие на посятото зърно, което изгнива в земята, но от което израства трева или дърво. *Това, що ти сееш, няма да оживее, ако не умре (1 Кор. 15:36).*

В. Всички ли ще възкръснат?

О. Всички умрели ще възкръснат; а у тези, които останат живи до времето на общото възкресение, сегашните груби тела мигновено ще се изменят в духовни и безсмъртни.

Всинца няма да умрем, ала всинца ще се изменим, изведнъж, в един миг, при последната тръба: ще затръби, и мъртвите ще възкръснат нетленни, а ние ще се изменим (1 Кор. 15:51, 52).

В. Кога ще стане възкресението на мъртвите?

О. В края на този видим свят.

В. И поради това светът ще се свърши ли?

О. Този тленен свят ще се свърши с това, че ще се преобрази в нетленен.

И самите твари ще бъдат освободени от робството на тлението при славното освобождение на синовете Божии (Рим. 8:21).

Ние, според обещанието Му, очакваме ново небе и нова земя, на които обитава правда (2 Петр. 3:13).

В. По какъв начин ще се преобрази светът?

О. Чрез огън.

Сегашните небеса и земята, съхранявани от същото слово, пазят се за огъня в деня на съда и погибелта на нечестивите човеци (2 Петр. 3:7).

В. В какво състояние ще се намират душите на умрелите до всеобщото възкресение?

О. Душите на праведните в светлина, покой и начатък на вечното блаженство, а душите на грешните в противоположно на това състояние.

В. Защо на душите на праведните не се дава веднага след смъртта пълно блаженство?

О. Защото пълно въздаяние според делата е предопределено да получи пълният човек, след възкресението на тялото и последния Божий съд.

Апостол Павел казва: *прочее, очаква ме венецът на правдата, който ще ми даде в оня ден Господ, Праведният Съдия; и не само на мене, но и на всички, които са възлюбили Неговото явяване* (2 Тим. 4:8).

И още: *всички ние трябва да се явим пред Христовото съдилище, за да получи всякой заслуженото, според доброто или злото, което е извършил с тялото си* (2 Кор. 5:10).

В. Защо им се дава началък на блаженството преди последния съд?

О. Според свидетелството на самия Господ Исус Христос, Който в притча казва, че праведният Лазар веднага след смъртта бил отнесен в лоното на Авраам (вж. Лук. 16:22).

В. Това начало на блаженството било ли съединено с лицезрение на самия Исус Христос?

О. Така става особено със светиите, както за това дава да се разбере апостол Павел, който желяел да се освободи и да бъде с Христа (Фил. 1:23).

В. Какво трябва да се отбележи за душите на умрелите с вяра, но не успели да принесат плодове, достойни за покаяние?

О. Това, че за достигане на блаженото възкресение на тях могат да спомогнат принесените за тях молитви, особено съединените с принасяне на безкръвната жертва на Тялото и Кръвта Христови, и благотворенията, извършвани за техен помен с вяра.

В. На какво се основава това учение?

О. На постоянното предание на Вселенската Църква, началото на което се вижда още във ветхозаветната Църква. Иуда Макавей принесъл жертва за умрелите воители (2 Мак. 12:43). Молитвата за умрелите винаги е била неотменна част от Божествената литургия, като се почне от литургията на апостол Иаков. Свети Кирил Иерусалимски казва: *Превелика ще бъде ползата за душите, за които се възнасят молитви в това време, когато предстои светата и страшна жертва*. (Тайновод. поуч. 5, гл. 9).

Светий Василий Велики в молитвите на Петдесетница казва, че Господ ни удостоява да приеме молитвени умилостивявания и жертви от нас *за тези, които се намират в ада, с надежда за техния мир, облекчение и свобода*.

Дванадесети член

(Чакам) и живот в бъдещия век.

Амин.

В. Какво означава живот в бъдещия век?

О. Живот, който ще настане след възкресението на мъртвите и всеобщия съд на Христа.

В. Какъв ще бъде този живот?

О. За тези, които вярват, обичат Бога и правят добро, толкова блажен, че ние сега не можем и да си представим това блаженство.

Още не е станало явно, какво ще бъдем (1 Иоан. 3:2).

Зная един човек в Христа, казва апостол Павел, който беше грабнат и отнесен в рая и чу неизказани думи, които човек не може да изговори (2 Кор. 12:2-4).

В. От какво произлиза такова едно блаженство?

О. От съзерцанието на Бога в светлина и слава и от съединението с Него. *Сега виждаме смътно като през огледало, а тогава - лице с лице; сега зная донейде, а тогава ще позная, както и бидох познат (1 Кор. 13:12).*

Тогава праведните ще блеснат като слънце в царството на Отца си. (Мат. 13:43).

За да бъде Бог всичко у всички (1 Кор. 15:28).

В. Ще участва ли и тялото в блаженството на душата?

О. И то ще бъде прославлено в Божията светлина, подобно на тялото на Исуса Христа във време на преобразението Му на Тавор.

Сее се в безчестие - възкръсва в слава (1 Кор. 15:43).

Както сме носили образа на земния (т.е. на Адама), тъй ще носим и образа на Небесния (т.е. на нашия Господ Исус Христос) - (1 Кор. 15:49).

В. Еднакво ли блажени ще бъдат всички?

О. Не. Ще има разни степени на блаженството, според това, как човек тук се е подвизавал във вярата, любовта и добрите дела.

Един е блясъкът на слънцето; друг е блясъкът на месечината, друг е пък на звездите; па и звезда от звезда се различава по блясък. Тъй е и възкресението на мъртвите (1 Кор. 15:41, 42).

В. А какво ще стане с неверниците и беззаконниците?

О. Те ще бъдат предадени на вечна смърт, или иначе казано, на вечен огън, вечно мъчение, заедно с дяволите.

Който не бе записан в книгата на живота, биде хвърлен в огненото езеро (Откр. 20:15).

Тази е втората смърт (ст. 14).

Идете от Мене, проклети, в огън вечний, приготвен за дявола и неговите ангели (Мат. 25:41).

И тия ще отидат във вечна мъка, а праведниците - в живот вечен (ст. 46).

По-добре е за тебе с едно око да влезеш в царството Божие, отколкото да имаш две очи, и да бъдеш хвърлен в огнената геена, дето червеят им не умира, и огънят не угасва (Марк. 9:47, 48).

В. Защо така строго ще се постъпи с грешниците?

О. Не затова, че Бог е искал тяхната погибел, но те сами *загиват, защото не са приели любовта на истината за свое спасение* (2 Сол. 2:10).

В. Каква полза могат да принесат размишленията за смъртта, за възкресението, за последния съд, за вечното блаженство и за вечното мъчение?

О. Тези размишления ни помагат да се въздържаме от грехове и да се освобождаваме от пристрастяването към земните предмети; утешават в лишението от земни блага; подбуждат да се пази в чистота душата и тялото, да се живее за Бога и за вечността, и по такъв начин да се достигне вечно спасение.

УЧЕНИЕ ЗА НАДЕЖДАТА

Понятие за християнската надежда, нейната основа и средства

Въпрос. Какво е християнската надежда?

Отговор. Успокоение на сърцето в Бога с увереност, че Той непрестанно се грижи за нашето спасение и ни дарява обещаното блаженство.

В. На какво се основава християнската надежда?

О. Господа Иисуса Христа е нашата надежда или основата на нашата надежда (1 Тим. 1:1).

Напълно се надявайте на принасяната вам благодат при явяването Иисус Христово (1 Петр. 1:13).

В. Кои са средствата за придобиване на спасителната надежда?

О. Средствата за това са:

1) молитвата;

2) истинското учение за блаженството и действителното следване на това учение.

Молитва

В. Има ли свидетелство в Божието слово за това, че молитвата е средство за придобиване на спасителна надежда?

О. Сам Исус Христос съединява с молитвата надеждата за получаване на желаното: *каквото поискате от Отца в Мое име, ще го направя, за да се прослави Отец в Сина* (Иоан. 14:13).

В. Какво е *молитвата*?

О. Възнасяне на ума и сърцето към Бога, извършвано чрез благоговейното слово на човека към Бога.

В. Какво трябва да прави християнинът, като възнася ума и сърцето си към Бога?

О. Първо, да Го *прославя* заради Неговите божествени съвършенства; второ, да Му *благодари* за Неговите благодеяния; трето, да Го *моли* за своите нужди. Поради това три са главните видове молитви: *славословие, благодарение, просба*.

В. Може ли да се молим без думи?

О. Може, с ума и сърцето. Пример за това може да се види у Моисей преди преминаването на Червено море (вж. Изх. 14:15).

В. Има ли такава молитва особено название?

О. Тя се нарича *духовна* или *умствена* и *сърдечна*, с една дума, *вътрешна* молитва, защото, напротив, молитвата, произнасяна с думи и съпровождана с други знаци на благоговение, се нарича *устна* или *външна*.

В. Може ли да има външна молитва без вътрешна?

О. Може, когато някой произнася думите на молитвата без внимание и усърдие.

В. Достатъчна ли е само *външната* молитва за получаване на благодат?

О. Не само че не е достатъчна за получаване на благодат, но, напротив, само външната молитва, без вътрешна, разгневява Бога.

Сам Бог изявява негодувание от такава молитва: *тоя народ се приближава до Мене с устата си и Ме почита с устните си, а сърцето му стои далеч от Мене; ала напразно Ме почита* (Мат. 15:8, 9).

В. Не е ли достатъчна само вътрешната молитва, без външна?

О. Този въпрос прилича на това, когато някой пита, не е ли достатъчна за човека само душата, без тялото? Безполезно е да се пита за това, щом като Бог е благоволил да състави човека от душа и тяло; също така е безполезно да се пита за това, не е ли достатъчна само вътрешната молитва, без външна. Като имаме душа и тяло, ние сме длъжни *да прославяме Бога в телата си и в душите си, които са Божи*, защото е и естествено, щото *от препълнено сърце да говорят устата*. Нашият Господ Исус Христос е бил духовен в най-висока степен, но и Той изразявал Своята духовна молитва и с думи, и с благоговейни движения на тялото: понякога например с въздигане на очите към небето, а понякога с прекланяне на колената и лицето върху земята (вж. 1 Кор. 6:20; Мат. 12:34; Иоан. 17:1; Лук. 22, 41; Мат. 26:39).

Господнята молитва

В. Има ли такава молитва, която би могла да бъде обща християнска молитва и образец за всички молитви?

О. Такава е Господнята молитва.

В. Какво представлява *Господнята молитва*?

О. Това е молитвата, на която нашият Господ Иисус Христос научил апостолите, и която те предали на всички вярващи.

В. Как се чете тя?

О. *Отче наш, Който си на небесата!*

1. *Да се свети Твоето име.*

2. *Да дойде Твоето царство.*

3. *Да бъде Твоята воля, както на небето, тъй и на земята.*

4. *Насъщния ни хляб дай ни днес.*

5. *И прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на длъжниците си.*

6. *И не въведи нас в изкушение.*

7. *Но избави ни от лукавия.*

Защото Твое е царството, и силата, и славата вовеки. Амин. (Мат. 6:9-13).

Призоваване

Отче наш, Който си на небесата!

В. Как се осмеляваме да наричаме Бога *Отец* (Татко)?

О. Съгласно вярата в Иисус Христос и съгласно благодатта на възраждането.

На всички ония, които Го приеха, - на вярващите в Неговото име, - даде възможност да станат чедо Божии; те не от кръв, ни от похот плътска, нито от похот мъжка, а от Бога се родиха (Иоан. 1:12, 13).

В. Винаги ли трябва да се казва: *Отче наш*, макар и един да се моли?

О. Непременно.

В. Защо така?

О. Според християнското братолюбие, трябва да призоваваме Бога и да молим от Него блага колкото за себе си, толкова и за всички.

В. Защо в призива трябва да се казва: *Който си на небесата*?

О. За да оставим при встъпване в молитвата всичко земно и тленно и да възнесем ума и сърцето си към небесното, вечното и Божественото.

Първо прошение

Да се свети Твоето име.

В. Божието име не е ли свято?

О. Без съмнение, само по себе си е свято. *Свето е името Му* (Лук. 1:49).

В. Как може то още да се свети?

О. То може да се свети в човеците, т.е. Неговата вечна святост може да се явява в тях.

В. По какъв начин?

О. Първо, когато ние, като имаме в мислите и сърцето си Божието име, живеем така, както изисква Неговата светост, и с такъв живот прославяме Бога; второ, когато, като гледат на нашия добър живот, и другите прославят Бога.

Тъй да светне пред човеците светлината ви, та да видят добрите ви дела и да прославят Небесния ваш Отец (Мат. 5:16).

Второ прошение

Да дойде Твоето царство.

В. За какво *царство* Божие се говори във второто прошение на Господната молитва?

О. За *благодатното царство*, което, според апостола, е *правда и мир и радост в Светаго Духа* (Рим. 14:17).

В. Нима още не е дошло това царство?

О. За някои още не е дошло във всичката сила, а за някои и съвсем не е дошло, ако още грехът царува в смъртното им тяло, за да му се покоряват в телесните похоти (Рим. 6:12).

В. Как идва то?

О. Скрито и вътрешно.

Царството Божие няма да дойде забелязано. Понеже ето, царството Божие вътре във вас е (Лук. 17:20, 21)

В. Не може ли християнинът още нещо да моли под името на Божието царство?

О. Може да моли за царството на *славата*, т.е. пълното блаженство на вяращите.

Желая да се освободя и да бъда с Христа (Фил 1:23).

Трето прошение

Да бъде Твоята воля

както на небето, тъй и на земята.

В. Какво значи прощението: *Да бъде твоята воля*?

О. Трябва да молим Бога, всичко, което вършим и което се случва с нас, да става не така, както ние желаем, но както е угодно на Бога.

В. Защо трябва да се молим за това?

О. Защото ние често сгрешаваме при нашите желания, а Бог непогрешимо и несравнимо повече, отколкото ние самите, ни желае всякакво добро и винаги е готов да ни го дарява, ако за това не пречи нашето своеволие и упорство.

А на Тогова, Който може, според действуващата в нас сила, да извърши несравнено повече от всичко, що просим, или за каквото помисляме. Нему да бъде слава в църквата (Еф. 3:20, 21).

В. Защо се молим да се изпълни Божията воля на земята точно така, както на небето?

О. Защото на небето светите ангели и блажените човеци, всички без изключение, винаги и във всичко изпълняват волята Божия.

Четвърто прошение

Насъщния ни хляб дай ни днес.

В. Какво е *насъщният хляб*?

О. Хляб, безусловно нужен за това, *да съществуваме* или да живеем.

В. С какви мисли трябва да принасяме на Бога прошение за насъщния хляб?

О. Съгласно с наставлението на нашия Господ Иисус Христос, не трябва да се молим за повече, освен за *насъщния хляб*, т.е. за необходимата храна и също за необходимото за живота облекло и жилище; а което е повече от това и служи не толкова за нужда, колкото за удоволствие, да предадем на волята Божия, и ако бъде дадено, да благодарим на Бога, ако пък не бъде дадено, да не се угрижваме.

В. Защо се заповядва да се молим за насъщния хляб само за *днес*, т.е. за днешния ден?

О. За това, да не се грижим за бъдещето извънмерно, а да се надяваме за него на Бога.

И тъй, не се грижете за утре, защото утрешният ден сам ще се грижи за своето: доста е на всеки ден злобата му (Мат. 6:34).

Вашият Небесен Отец знае, че имате нужда от всичко това (Мат. 6:32).

В. Не може ли още да се молим за друго под името на насъщния хляб?

О. Тъй като човек се състои от телесно и духовно същество, и съществото на душата е много по-важно от тялото, може и трябва да се молим и за насъщния хляб на душата, без който вътрешният човек умира от глад (вж. Кирил Иерус. Тайновод. поуч. 4:15).

В. Кое може да бъде насъщен хляб за душата?

О. Словото Божие и Тялото и Кръвта Христова.

Не само с хляб ще живее човек, а с всяко слово, което излиза от Божи уста (Мат. 4:4).

Плътта Ми е наистина храна, и кръвта Ми е наистина питие (Иоан. 6:55).

Пето прошение

И прости нам дълговете ни,

както и ние прощаваме на длъжниците си.

В. Какво трябва да се разбира в Господната молитва под думите *наши дългове*?

О. Нашите грехове.

В. Защо греховете се наричат дългове?

О. Защото ние, както сме получили всичко от Бога, така и сме длъжни да отдадем всичко на Бога, т.е. всичко да покорим на Неговата воля и закон; ако не изпълняваме това, оставаме длъжници пред Неговото правосъдие.

В. А кои са *наши длъжници*?

О. Човеците, които не са ни дали това, което са били длъжни да ни дадат според Божия закон, като например не са ни оказали любов, а вражда.

В. По какъв начин, при Божието правосъдие, можем да се надяваме за прощаване на нашите дългове?

О. Чрез ходатайството на Исус Христос.

Защото един е Бог, един и Ходатай между Бога и човеци - Човекът Христос Исус, Който отдаде Себе Си откуп за всички (1 Тим. 2: 5, 6).

В. Какво ще стане, ако ние се молим на Бога за прощаване на нашите грехове, а сами не прощаваме на другите?

О. Няма да получим и ние опрощение.

Защото, ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости Небесният ви Отец; ако ли не простите на човеците съгрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви (Мат. 6:14, 15).

В. Защо Бог не ни прощава, когато ние не прощаваме на другите?

О. Защото чрез това ние се показваме зли, а с това и отдалечаваме от себе си благодатта и милосърдието Божие.

В. Поради това, какво състояние изискват от молещите се думите на Господната молитва: *и ние прощаваме на длъжниците си*?

О. Те изискват непременно, щото молещият се да няма никаква вражда и гняв, но да има с всички мир и любов. *И тъй, ако принасяш дара си на жертвеника, и там си спомниш, че брат ти има нещо против тебе, остави дара си там пред жертвеника и иди първом се помири с брата си, и тогава дойди и принеси дара си (Мат. 5, 23, 24).*

В. Но какво да се прави, ако този, който има нещо против мене, не може наскоро да се намери, или ако се покаже неразположен за примирение?

О. В такъв случай достатъчно е да се примириш с Него в сърцето си, пред очите на Всевидещия Бог.

Ако е възможно, доколкото зависи от вас, бъдете в мир с всички човеци (Рим. 12:18).

Шесто прошение

И не въведи нас в изкушение.

В. Какво трябва да се разбира в Господната молитва под думата *изкушение*?

О. Такова стечение на обстоятелствата, при което има опасност да се загуби вярата или да се падне в тежък грях.

В. Откъде произлизат такива изкушения?

О. От *нашата плът*, от *света*, или от другите човеци, и от дявола.

В. За какво се молим в следните думи на молитвата: *не въведи нас в изкушение*?

О. Първо, за това, Бог да не ни допусне до изкушение; второ, за това, ако е нужно да бъдем изпитани и очистени чрез изкушение, да не ни предаде напълно на изкушението и да не ни допусне до падение.

Седмо прошение

Но избави ни от лукавия.

В. За какво се молим в думите на молитвата: *избави ни от лукавия*?

О. Молим се за избавление от всякакво зло, каквото може да ни постигне в *света*, който, от времето на първия грях, *цял лежи в злото* (1 Иоан. 5:19), особено пък от злото на греха и от лукавите внушения и клетви на духа на злобата, дявола.

Славословие

Защото Твое е царството, и силата, и славата

во веки. Амин.

В. Защо към Господната молитва е присъединено *славословие*?

О. *Първо*, за това, като молим за себе си милости от небесния Отец, в същото време да Му въздаваме справедлива почит; *второ*, за това, с мисълта за Неговото вечно *царство, сила и слава* все повече да се утвърждаваме в надеждата, че Той ни дарява молимото, защото това е в Неговата власт и се отнася до Неговата слава.

В. Каква значи думата *амин*?

О. Тя значи: *наистина*, или *да бъде*.

В. Защо тази дума се прибавя към славословието?

О. С нея се изразява това, че молитвата се принася с вяра и без всякакво съмнение, както учи апостол Иаков (гл. 1:6).

Учение за блаженството

В. Какво трябва да присъединим към молитвата, за да се утвърдим в надеждата за спасение и блаженство?

О. Собствения подвиг за достигане на блаженство. За това говори сам Господ: *защо Ме зовете: Господи, Господи! а не вършите, каквото казвам?* (Лук. 6:46).

Не всеки, който Ми казва: Господи, Господи! ще влезе в царството небесно, а оня, който изпълнява волята на Моя Отец Небесен (Мат. 7:21).

В. Какво учение може да ни ръководи в този подвиг?

О. Учението на нашия Господ Иисус Христос, накратко предложено в Неговите изречения за блаженството.

В. Колко са тези изречения?

О. Следните девет:

1. *Блажени бедните духом, защото тяхно е царството небесно.*

2. *Блажени плачещите, защото те ще се утешат.*

3. *Блажени кротките, защото те ще наследят земята.*

4. *Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще се наситят.*

5. *Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилувани.*

6. *Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога.*

7. *Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божи.*

8. *Блажени изгонените заради правда, защото тяхно е царството небесно.*

9. *Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят, и кажат против вас лъжовно каква и да е лоша дума заради Мене. Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата* (Мат. 5:3-12).

В. Какво трябва да се отбележи за тези изречения, за да бъдат правилно разбрани?

О. Господ предложил в тези изречения учение за достигане на блаженството, както именно казва Евангелието: *като отвори устата си, поучаваше*. Но като кротък и смирен по сърце, Той предложил Своето учение, без да заповядва, а като облажава тези, които свободно ще го приемат и изпълнят. Преди това, във всяко едно изречение за блаженството трябва да се разглежда: *първо*, учението или заповедта, и *второ*, облажаването или обещанието на награда.

Първа заповед за блаженството

Блажени бедните духом,

защото тяхно е царството небесно

В. Каква е първата Господня заповед за достигане на блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *бедни духом*.

В. Какво означава да бъдем *бедни духом*?

О. Означава да имаме духовно убеждение, че нямаме нищо свое, а имаме само това, което Бог ни дарява, и че нищо добро не можем да направим без Божиата помощ и благодат, и по такъв начин да смятаме себе си за нищо, и във всичко да прибягваме до Божието милосърдие. Накратко, според изяснението на свети Иоан Златоуст, духовна бедност е смиреномъдрието (15 б. върху Мат.).

В. Могат ли да бъдат бедни духом и богатите?

О. Без съмнение, могат, ако мислят, че видимото богатство е тленно и скоропреходно, и че то не замества липсата на духовни блага.

Каква полза за човека, ако придобие цял свят, а повреди на душата си? Или какъв откуп ще даде човек за душата си? (Мат. 16:26).

В. Не може ли телесната бедност да служи за съвършенството на духовната бедност?

О. Може, ако християнинът я избира доброволно, заради Бога.

За това сам Иисус Христос е казал на богатия: *ако искаш да бъдеш съвършен, иди, продай имота си, и раздай на сиромаси; и ще имаш съкровище на небето; па дойди и върви след Мене (Мат. 19:21).*

В. Какво обещава Господ на бедните духом?

О. Небесното царство.

В. По какъв начин принадлежи на тях небесното царство?

О. В сегашния живот вътрешно и начално, чрез вярата и надеждата, а в бъдещия съвършено, чрез участие във вечното блаженство.

Втора заповед за блаженството

Блажени плачещите,
защото те ще се утешат.

В. Каква е втората Господня заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *плачещи*.

В. Какво трябва да се разбира в тази заповед под думата *плач*?

О. Скръб и съкрушение на сърцето и действителни сълзи за това, че ние служим несъвършено и недостойно на Господа, или че даже заслужаваме Неговия гняв с нашите грехове.

Защото скръбта по Бога произвежда неизменно покаяние за спасение, а световната скръб докарва смърт (2 Кор. 7:10).

В. Какво обещава Господ, особено на плачещите?

О. Това, че те *ще се утешат*.

В. Какво утешение се разбира тук?

О. Благодатно, състоящо се от опрощение на греховете и мир на съвестта.

В. Защо това обещание е съединено със заповедта за плач?

О. За това, щото скръбта за греховете да не се простира до отчаяние.

Трета заповед за блаженството

Блажени кротките,

защото те ще наследят земята.

В. Каква е третата Господна заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *кротки*.

В. Какво е *кротостта*?

О. Тихо разположение на духа, съединено с предпазливост, така че никого да не раздражняме и от нищо да не се раздразваме.

В. Какви трябва да бъдат особените действия на християнската кротост?

О. Да не роптаем не само против Бога, но и против хората, и когато става нещо противно на нашите желания, да не се предаваме на гняв, да не се превъзнасяме.

В. Какво обещава Бог на кротките?

О. Това, че те *ще наследят земята*.

В. Как трябва да се разбира това обещание?

О. За Христовите последователи изобщо то е предсказание, което се е изпълнило буквално, защото постоянно кротките християни, вместо да бъдат изстребени от яростта на езичниците, наследявали вселената, която по-рано владеели езичниците.

А по-нататъшното значение на това обещание относно християните изобщо и поотделно е, че те ще получат наследство, според израза на псалмопевеца *в земята на живите*, там, където живеят и не умират, т.е. ще получат вечно блаженство (вж. Пс. 26:13).

Четвърта заповед за блаженството

Блажени гладните и жадните за
правда, защото те ще се наситят.

В. Каква е четвъртата заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *гладни и жадни за правда*.

В. Какво трябва да се разбира тук под името *правда*?

О. Макар и под тази дума да може да се разбира всяка добродетел, която трябва да бъде желана от християнина като храната и пиетието, но предимно трябва да се разбира правдата, за която в пророчеството на Даниил е казано: *ще бъде доведена вечната правда*, т.е. оправданието на виновния пред Бога човек чрез благодатта и вярата в Исус Христос (Дан. 9:24).

За тази правда говори апостол Павел: *Божията правда чрез вяра в Исуса Христа е у всички и върху всички вярващи; защото няма разлика: всички съгрешиха и са лишени от славата Божия, оправдавайки се даром, с Божията благодат, чрез изкуплението в Христа Исуса, Когото Бог отреди да бъде с кръвта Си умилостивна жертва чрез вярата, за да покаже Своята правда в прощението на сторените по-преди грехове* (Рим. 3:22-25).

В. Кои са *гладните и жадните за правда*?

О. Тези, които, като обичат да правят добро, не считат себе си за праведници, не се облягат на добрите си дела, но признават себе си за грешни и виновни пред Бога, и които с желанието и молитвата на вярата, гладуват и жадуват, като за духовна храна и пиетие, за благодатното оправдание чрез Исус Христос.

В. Какво обещава Господ на *гладните и жадните за правда*?

О. Това, че те *ще се наситят*.

В. Какво значи тук *насищане*?

О. Подобно на това, което донася телесното насищане, *първо*, прекратяване на чувството за глад и жажда, *второ*, подкрепа на тялото с храна, така и духовното насищане означава, *първо*, вътрешно успокоение на помилвания грешник, *второ*, придобиване на сила за вършене на доброто, която се дава от оправдаващата благодат. А съвършено насищане на душата, сътворена за наслаждение от безкрайното благо, ще настане във вечния живот, според изречението на Псалмопевеца: *с Твоя образ ще се насищам* (Пс. 16:15).

Пета заповед за блаженството

Блажени милостивите,

защото те ще бъдат помилувани.

В. Каква е петата Господня заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *милостиви*.

В. Как трябва да се изпълнява тази заповед?

О. Чрез делата на милост, телесни и духовни. Защото, както казва свети Иоан Златоуст, *различен е начинът на оказването на милост и широка е тази заповед* (Бес. 15 върху Мат.).

В. Какви са *телесните дела на милостта*?

О. 1. Да се нахрани гладният.

2. Да се напои жадният.

3. Да се облече голият или този, който има недостиг на необходима и прилична дреха.

4. Да се посети намиращият се в тъмница.

5. Да се посети болният, да му се прислужи и да се помогне на неговото оздравяване или на християнското приготвление за смърт.

6. Да се приеме странникът вкъщи и да се успокои.

7. Да се погребат умрелите в немотия.

В. Какви са *духовните дела на милостта*?

О. 1. Да се увещава грешникът, да се отвърне от лъжливия си път.

2. Да се научи незнаещият на истина и добро.

3. Да се даде на ближния добър и навременен съвет при затруднение или при незабелязвана от него опасност.

4. Да се моли човек на Бога за него.

5. Да се утеши скръбният.

6. Да не отвръщаме на злото, което са ни направили другите.

7. От сърце да се прощават обидите.

В. Не е ли противно на заповедта за милостта, когато виновният се наказва според правосъдието?

О. Ни най-малко, ако се върши това по дълг и с добро намерение, т.е. за да се изправи той или да се предпазят невинните от неговите престъпления.

В. Какво обещава Господ на милостивите?

О. Това, че те *ще бъдат помилвани*.

В. Какво помилване се разбира тук?

О. Помилване на Божия съд от вечното осъждане за греховете.

Шеста заповед за блаженството

Блажени чистите по сърце,
защото те ще видят Бога.

В. Каква е шестата Господня заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *чисти по сърце*.

В. *Чистотата на сърцето* не е ли същото, каквото чистосърдечието?

О. Чистосърдечието или искреността, при която човек не показва лицемерно добри разположения, без да има такива в сърцето си, а добрите разположения на сърцето проявява в добри постъпки, е само по-ниска степен на сърдечната чистота. Последната човек достига с постоянен и неотслабващ подвиг на бдение над самия себе си, като отхвърля от своето сърце всяко незаконно желание и помисъл и всяко пристрастие към земните предмети, и като пази непрестанно в сърцето си с вяра и любов паметта за Бога и Господа Исус Христос.

В. Какво обещава Господ на чистите по сърце?

О. Това, че те ще *видят Бога*.

В. Как трябва да се разбира това обещание?

О. Словото Божие уподобява човешкото сърце на окото и приписва на съвършените християни просветени *очи на сърцето* (Еф. 1:18). Както чистото око е способно да вижда светлината, така чистото сърце е способно да съзерцава Бога. А тъй като съзерцанието на Бога е източник на вечно блаженство, обещанието за гледане на Бога е обещание за висока степен на вечно блаженство.

Седма заповед за блаженството

Блажени миротворците,

защото те ще се нарекат синове Божи.

В. Каква е седмата Господня заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат *миротворци*.

В. Как трябва да изпълняваме тази заповед?

О. Ние трябва да постъпваме дружелюбно с всички и да не даваме повод за несъгласие; всякак да прекратяваме случилото се несъгласие, даже с отстъпка на наше право, ако това не е противно на дълга и не е вредно за никого; да се стараем да примиряваме и другите, които враждуват помежду си, доколкото имаме възможност, а когато не можем, да се молим на Бога за тяхното примирение.

В. Какво обещава Господ на миротворците?

О. Това, че те ще *се нарекат синове Божи*.

В. Какво означава това обещание?

О. То означава висотата на подвига на миротворците, и на пригответената им награда. Тъй като те със своя подвиг подражават на единородния Син Божий, дошъл на земята да примири съгрешилия човек с Божието правосъдие, на тях се обещава благодатното име на Божиите синове и, без съмнение, достойната за това име степен на блаженство.

Осма заповед за блаженството

Блажени изгонените заради правда,

защото тяхно е царството небесно.

В. Каква е осмата заповед за блаженството?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат готови *да претърпят гонение за правдата*, без да ѝ изменят.

В. Какви качества се изискват с тази заповед?

О. Правдолюбие, постоянство и твърдост в добродетелта, мъжество и търпение, когато човек се подхвърля на бедствие или опасност заради това, че не иска да изменя на истината и добродетелта.

В. Какво обещава Господ на гонените за правда?

О. *Царство небесно* като замяна на това, от което те се лишават чрез гонението, както то е обещано на бедните по дух за запълване на чувството на недостиг и оскъдност.

Девета заповед за блаженството

Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят,
и кажат против вас лъжовно каква и да е лоша
дума заради Мене. Радвайте се и се веселете, защото
голяма е наградата ви на небесата.

В. Каква е деветата Господня заповед за блаженство?

О. Които желаят блаженство, трябва да бъдат готови с радост да приемат хулени, гонене, бедствие и самата смърт за Христовото име и за истинската православна вяра.

В. Как се нарича подвигът, изискван от тази заповед?

О. *Мъченически подвиг.*

В. Какво обещава Господ за този подвиг?

О. *Велика награда на небесата, т.е. предимствена, и висока степен на блаженство.*

УЧЕНИЕ ЗА ЛЮБОВТА

Връзка между вярата и любовта

В. Какво трябва да бъде действието и плодът на истинската вяра в християнина?

О. *Любов и съобразни с нея добри дела.*

Защото в Христа Исуса, казва апостол Павел, нито обрязването има сила, нито необрязването, но вярата, която действува чрез любов. (Гал. 5:6).

В. Не е ли достатъчна за християнина само вярата, без любов и добри дела?

О. Не е достатъчна. Защото вярата без любов и добри дела е бездейна и мъртва, поради което не може да приведе до вечен живот.

Който не обича брата си, пребъдва в смърт (1 Иоан. 3:14). Каква полза, братя мои, ако някой казва, че имал вяра, а дела няма? Може ли го спаси вярата? Защото, както тялото без дух е мъртво, тъй и вярата без дела е мъртва (Иак. 2:14, 26)

В. Не може ли, напротив, да се спаси човек с любов и добри дела, без вяра?

О. Не може човек, който няма вяра в Бога, истинно да Го обича. При това човек, повреден от греха, не може да върши истинно добри дела, ако не получи чрез Исус Христос духовна сила или Божия благодат.

*Без вяра не е възможно да се угоди Богу; защото оня, който дохожда при Бога, трябва да вярва, че **Той** съществува и награждава ония, които Го търсят (Евр. 11:6)*

А всички, които се облягат на дела по закона, се намират под проклятие. Защото е писано: “проклет е всеки, който не изпълнява постоянно всичко, що е писано в книгата на закона”. (Гал. 3:10).

А ние се надяваме и очакваме оправдание от вярата чрез Духа (Галат. 5:5).

Защото по благодат сте спасени чрез вярата; и това не е от вас - Божий дар е; не е от дела, за да не би някой да се похвали. (Еф. 2:8, 9).

В. Какво трябва да се мисли за такава любов, която не се придружава от добри дела?

О. Такава любов не е истинска. Защото истинската любов естествено показва себе си с добри дела.

Иисус Христос казва: Който има заповедите Ми и ги пази, той е, който Ме люби; ако някой Ме люби, ще спази словото Ми (Иоан. 14:21, 23).

Апостол Иоан пише: защото любовта към Бога се състои в това: да пазим заповедите Му. (1 Иоан. 5:3).

Нека любим не с думи или с език, а с дела и истина. (1 Иоан. 3, 18).

Божият закон и заповеди

В. Какви средства имаме, за да различаваме добрите дела от лошите?

О. *Вътрешен Божий закон*, или свидетелството на съвестта, и *външен Божий закон*, или Божии заповеди.

В. Говори ли Свещеното Писание за вътрешния закон?

О. Апостол Павел казва за езичниците: *че делото на закона е написано в техните сърца, те показват в туй време, когато тяхната съвест свидетелствува, и мислите им една друга се обвиняват, или се оправдават* (Рим. 2:15).

В. Ако у човеците има *вътрешен закон*, за какво е даден и *външен*?

О. Той е даден поради това, че човеците не слушали вътрешния закон и като водели плътски и греховен живот, заглушавали в себе си духовния закон, поради което трябвало той да им се напомни външно, чрез заповеди.

Прочее, защо е даден законът? Той биде прибавен поради престъпленията (Гал. 3:19)

В. Кога и по какъв начин е даден външно Божий закон за човеците?

О. Когато произлезлият от Авраама еврейски народ бил освободен по чудесен начин от египетското робство, тогава, по пътя към обещаната му земя, в пустинята, на планината Синай, Бог явил Своето присъствие чрез огън и облак и дал закон чрез вожда на израилтяните - Моисей.

В. Кои са главните и всеобщи заповеди на този закон?

О. Следните десет, които били написани на две скрижали или каменни плочи:

1. *Аз съм Господ, Бог твой; да нямаш други богове освен мене.*

2. *Не си прави кумир и никакво изображение на онова, що е горе на небето, що е долу на земята, и що е във водата под земята; не им се кланяй и не им служи.*

3. *Не изговаряй напразно името на Господа, твоя Бог.*

4. *Помни съботния ден, за да го светиш; шест дена работи и върши (в тях) всичките си работи; а седмият ден е събота на Господа, твоя Бог.*

5. *Почитай баща си и майка си (за да ти бъде добре), за да живееш дълго на земята.*

6. *Не убивай.*

7. *Не прелюбодействувай.*

8. *Не кради.*

9. *Не лъжесвидетелствувай против ближния си.*

10. *Не пожелавай дома на ближния си; не пожелавай жената на ближния си (нито нивата му), нито роба му, ни робинята му, ни вола му, ни осела му (нито никакъв негов добитък) - нищо, което е на ближния ти (Изх. 20:2-17).*

В. Ако тези заповеди са дадени на израилския народ, трябва ли и ние да постъпваме според тях?

О. Трябва. Защото по своята същност те са същият закон, който, според апостола Павел, *е написан в сърцата* у всички човеци, щото всички да постъпват според него.

В. Иисус Христос учил ли е да се постъпва според десетте заповеди?

О. Той заповядал да се пазят заповедите за получаване на вечен живот и учил те да бъдат разбрани и изпълнявани по-съвършено, отколкото са били разбирани преди него. (Вж. Мат. гл. 19, ст. 17, и гл. 5.)

Разделение на заповедите на две скрижали

В. Какво значи това, че десетте заповеди били разделени на две *скрижали*?

О. Това значи, че в тях се съдържа *два вида любов*, т.е. любов към *Бога* и любов към *ближния*, и поради това се предписват два рода длъжности.

В. Не говори ли нещо за това Иисус Христос?

О. На въпроса: *коя заповед е най-голяма в закона?* Той отговорил: *възлюби Господа, Бога твоего, с всичкото си сърце, и с всичката си душа, и с всичкия си разум: тази е първа и най-голяма заповед; а втора, подобна ней, е: възлюби ближния си като себе си; на тия две заповеди се крепи целият закон и пророците* (Мат. 22:36-40).

В. Всички човеци ли са наши ближни?

О. Всички, защото всички са създания на единия Бог и са произлезли от един човек. Но ближните по вяра са още по-близки нам, като че да на единия небесен Отец, според вярата в Иисус Христос.

В. А защо няма и заповед за любовта *към самия себе си*?

О. *Защото* и без заповед, по природа, *никой никога не е намразил плътта си, а я храни и съгръва* (Еф. 5:29).

В. Какъв трябва да бъде редът в любовта към *Бога, ближния* и към *самия себе си*?

О. Човек трябва да обича себе си само за Бога и отчасти за ближните, ближните трябва да обича за Бога, а Бога трябва да обича за Самия Него и повече от всичко. Любовта към себе си трябва да принася в жертва на любовта към ближните; а любовта към себе си и ближните трябва да принася в жертва на любовта към Бога.

Никой няма любов по-голяма от тая, да положи душата си за своите приятели (Иоан. 15:13).

Който обича баща или майка повече от Мене, не е достоен за Мене; и който обича син или дъщеря повече от Мене, не е достоен за Мене (Мат. 10:37).

В. Ако целият закон се съдържа в две заповеди, защо те са разделени на *десет*?

О. За да се представят по-ясно нашите задължения към Бога и ближния.

В. В кои заповеди се предписват *задълженията към Бога*?

О. В първите четири.

В. Какви именно задължения се предписват?

О. В първата заповед се предписва *да се познава и почита истинният Бог*.

Във втората, да се избягва *лъжовното* богочитание.

В третата, да не се нарушава Богочитанието дори и със *слово*.

В четвъртата, да се пази ред във *времето* и в *делата* на Богочитанието.

В. В кои заповеди се предписват *задълженията към ближните*?

О. В последните шест.

В. Какви задължения се предписват?

О. В пета заповед се предписва да се обичат *и почитат* ближните, особено близките ни, като се почне от родителите.

В шестата заповед - да не се вреди на *живота* на ближните.

В седмата - да не се вреди на *чистотата* на техните нрави.

В осмата - да не се вреди на тяхната *собственост*.

В деветата - да не им се вреди със *слово*.

В десетата - да не се *желае* да им се вреди.

В. Не се ли съдържат в десетата заповед и *задължения към самия себе си*?

О. Тези задължения се съдържат в заповедите за длъжностите към ближните, защото трябва да се обича ближният така, както самия себе си.

Първа заповед

Аз съм Господ, Бог твой;

да нямаш други богове освен Мене.

В. Какво значат думите: *Аз съм Господ, Бог твой?*

О. С тези думи Бог като че посочва Самия себе си на човека, и следователно заповядва *да се познава* Господ Бог.

В. От заповедта да се познава Бог какви особени задължения могат да се изведат?

О. 1. Трябва да се *учим на богопознание*, като на най-важно от всички знания.

2. Трябва прилежно да слушаме *поучения* за Бога и за Неговите дела в *Църквата* и *благодетелните разговори* за това *в къщи*.

3. Трябва да четем и да *слушаме* книгите, които учат на Богопознание, и първо *Свещеното Писание*, второ, *писанията на светите отци*.

В. Какво се предписва в думите: *да нямаш други богове освен Мене?*

О. Предписва се да се обръщаме към единия истинен Бог, или което е същото, благоговейно да Го *почитаме*.

В. Какви задължения се отнасят към *вътрешното богопочитание?*

О. 1. *Да вярваме* в Бога.

2. *Да ходим пред Бога*, т.е. да помним за Бога и във всичко да постъпваме справедливо, защото Той вижда не само делата, но и най-скритите наши помисли.

3. *Да се боим* от Бога, или да благоговеем пред Него, т.е. да считаме гнева на Бога като най-велико нещастие за нас и поради това да се стараем да не Го гневим.

4. *Да се надяваме* на Бога.

5. *Да обичаме* Бога.

6. *Да се покоряваме на Бога*, т.е. непрестанно да бъдем готови да вършим това, което Той заповядва, и да не роптаем, когато Той не върши това, което бихме желали.

7. *Да се покланяме на Бога*, като най-високо Същество.

8. *Да прославяме* Бога, като всесъвършен.

9. *Да благодарим* на Бога, като Творец, Промислител и Спасител.

10. *Да призоваваме* Бога, като всеблаг и всемогъщ Помощник във всяко добро дело.

В. Какви задължения се отнасят към *външното богопочитание?*

О. 1. *Да изповядваме* Бога, т.е. да признаваме, че Той е наш Бог, и да не се отричаме от Него, макар и да би трябвало за признаването Му да се пострада и умре.

2. Да участваме в *общественото богослужение*, оставено от Бога и учредено от Православната Църква.

В. За да се разбира и спазва по-точно първата заповед, трябва още да се знае: какви могат да бъдат греховете против нея?

О. 1. *Безбожие*, когато човеците, които Псалмопевецът справедливо нарича безумни, като искат да се избавят от страха пред Божия съд, *рече безумец в сърце си: "няма Бог"*. (Пс. 13:1).

2. *Многобожие*, когато, вместо единия истинен Бог, се признават много мними божества.

3. *Неверие*, когато, като се признава, че има Бог, не се вярва на Неговото провидение и откровение.

4. *Ерес*, когато човеците примесват към учението на вярата мнения, противни на Божествената истина.

5. *Разкол*, т.е. своеволно отклонение от единството на богочитанието и от Православната съборна Божия Църква.

6. *Богоотстъпничество*, когато човек се отрича от истинската вяра поради страх човешки или светски изгоди.

7. *Отчаяние*, когато човек съвсем не се надява да получи от Бога благодат и спасение.

8. *Вълшебство*, когато, като оставя човек вярата в Божията сила, вярва в тайни и повечето пъти зли сили на тварите и особено на злите духове, и се старее да действа с тях.

9. *Суеверие*, когато човек вярва в някоя обикновена вещ, като че тя има Божествена сила, и вместо на Бога, се надява на нея или се бои от нея, като например вярва в старата книга и мисли, че само по нея може да се спаси, а не по новата, макар новата да съдържа същото учение и същото богослужение.

10. *Леност* по отношение на учението за благочестието, към молитвата и общественото богослужение.

11. *Обичане на творението повече от Бога*.

12. *Човекоугодничество*, когато угаждат на човеците така, че поради това нехаят за угаждане на Бога.

13. *Човеконадяване*, когато някой се надява на своите способности и сили или на другите човеци, а не на Божията милост и помощ.

В. Защо трябва да се мисли, че човекоугодничеството и човеконадяването са противни на първата заповед?

О. Защото човекът, на когото ние угаждаме или на когото се надяваме до забравя на Бога, е някак за нас *друг бог*, вместо истинския Бог.

В. Как говори Свещеното Писание за човекоугодничеството?

О. Апостол Павел казва: *ако бях още угаждал на човеци, не щях да бъда Христов раб* (Гал. 1:10).

В. Как говори Свещеното Писание за човеконадяването?

О. *Тъй казва Господ: проклет оня човек, който се надява на човек и плът прави своя опора, и чието сърце страни от Господа* (Иер. 17:5).

В. За да успее по-добре в изпълнението на своите задължения към Бога, как трябва човек да постъпва със *самия себе си*?

О. Трябва да се отрече от *самия себе си*.

Който иска да върви след Мене, нека се отрече от себе си, да вземе кръста си и Ме последва (Марк. 8:34).

В. Какво значи *отричане от себе си*?

О. Василий Велики изяснява това така: *отрича се от самия себе си този, който съблича ветхия човек с делата му, тлеещ в съблазнителни похоти. Отрича се и от всички светски пристрастявания, които могат да пречат на стремежа към благочестие. Пълното отричане се състои в това, човек да не бъде пристрастен и към самия живот и да се обрече на смърт, за да не се надява на себе си* (Простран. Прав. отг. 8)

В. Каква утеха може да има човек, когато, като се отрича от себе си, се лишава от много естествени удоволствия?

О. Утеха благодатна, Божествена, която самите страдания не могат да нарушат.

Защото, както изобилват в нас Христовите страдания, тъй изобилва и нашата утеха чрез Христа (2 Кор. 1:5).

В. Ако първата заповед предписва да се почита благоговейно единият Бог, съгласно ли е с тази заповед *почитането на ангелите и на светите човеци*?

О. Правилното тяхно почитане е напълно съгласно с тази заповед, защото ние почитаме у тях Божията благодат, която обитава и действа у тях, и чрез тях молим помощ от Бога.

Втора заповед

Не си прави кумир и никакво изображение на онова,
що е горе на небето, що е долу на земята,
и що е във водата под земята;
не им се кланяй и не им служи.

В. Какво представлява *кумирът*, за който се говори във втората заповед?

О. В самата тази заповед е обяснено, че кумирът, или идолът, е изображение на някаква твар, небесна или земна, или живееща във водите, на която се покланят и служат вместо на Бога.

В. Поради това, какво забранява втората заповед?

О. Забранява да се покланяме на идолите, като измислени божества или като изображения на лъжовни божества.

В. Не се ли забранява с това да имаме каквито и да са свещени изображения?

О. Съвсем не. Това ясно се вижда от обстоятелството, че същият Моисей, чрез когото Бог дал заповедта, забраняваща кумирите, в същото време получи от Бога нареждане да постави в Скинията, подвижния еврейски храм, златни свещени изображения на херувимите, и при това в тази вътрешна част на храма, в която народът се обръщал с поклонение към Бога.

В. Защо този пример е особено важен за Православната Християнска Църква?

О. Защото той обяснява правилността на употребата на светите икони в Православната Църква?

В. Какво е иконата?

О. Тази дума, преведена от гръцки, значи *образ* или изображение. В Православната Църква с тази дума се наричат свещените изображения на Бога, на явилия се в плът наш Господ Иисус Христос, на пречистата Негова майка и Неговите свети.

В. Съгласна ли е с втората заповед употребата на светите икони?

О. Тя би била несъгласна с нея само в този случай, ако някой би започнал да ги боготвори. Но на тази заповед ни най-малко не е противно да се почитат иконите, като свещени изображения, и да се употребяват за благоговейно възпоменание на делата на Бога и на Неговите свети, защото в този случай иконите са книги, написани вместо с букви - с лица и предмети (Вж. Григор. Велик. Писм. кн. 9. писм. 9).

В. В какво разположение на духа трябва да бъдем когато се покланяме на иконите?

О. Който гледа иконите, трябва да гледа с ума си към Бога и светиите, които са изобразени на тях.

В. Как изобщо се нарича грехът против втората заповед?

О. *Идолопоклонство*.

В. Няма ли други грехове против втората заповед?

О. Освен грубото идолопоклонство има още тънко, към което принадлежат:

1. *Користолюбие*.

2. *Чревоугодничеството или лакомството, преяждането и пианството.*

3. *Гордостта, към която също се отнася тщеславието.*

В. Защо користолюбие се отнася към идолопоклонството?

О. Апостол Павел именно казва, че *користолюбие е идолослужение* (Кол. 3:5). Защото користолюбивият човек повече работи на богатството, отколкото на Бога.

В. Когато втората заповед забранява користолюбие, на какво ни научава с това?

О. *На безкористност и щедрост.*

В. Защо чревоугодничеството се отнася към идолопоклонството?

О. За това, че чревоугодниците поставят по-високо от всичко чувственото удоволствие, поради което Апостолът казва, че у тях *бог е коремът*, или иначе казано, коремът е техният идол (Фил. 3:19).

В. Когато втората заповед забранява чревоугодничеството, на какво ни тя научава с това?

О. *На въздържание и пост.*

В. Защо гордостта и тщеславието се отнасят към идолопоклонството?

О. Защото гордият цени по-високо своите способности и предимства, и по такъв начин те са идол за него; а тщеславният желае и другите да почитат този идол. Такова било състоянието на гордия и тщеславния цар Навуходоносор, който поставил златен идол на себе си и заповядал да му се покланят (вж. Дан. Гл. 3).

В. Няма ли друг порок близък до идолопоклонството?

О. Такъв порок е *лицемерието*, когато някой употребява външните дела на благочестието, като например поста и строгото пазене на обредите за придобиване на уважението на народа, без да помисля за вътрешното изправяне на своето сърце (вж. Мат. 6:5-7).

В. Когато втората заповед забранява гордостта, тщеславието и лицемерието, на какво ни научава с това?

О. *На смирение и вършене на доброто в тайна.*

Трета заповед

Не изговаряй напразно името

на Господа, Твоя Бог.

В. При какви случаи *Божието име се употребява напразно?*

О. То се употребява напразно или се произнася напразно, когато се изговаря в безполезни и суетни разговори, а още повече напразно, когато се произнася *лъжливо или с нарушение на благоговението*.

В. Какви грехове се забраняват с третата заповед?

О. 1. *Богохулството* или дръзките думи против Бога.

2. *Ропотът* против Бога недоволството против Неговия промисъл.

3. *Кощунството*, когато свещените предмети се подхвърлят на подигравка или на ругателство.

4. *Невнимателността при молитвата*.

5. *Лъжливата клетва*, когато се утвърждава с клетва това, което не е.

6. *Клетвопрестъпничеството*, когато не се изпълнява справедливата и законна клетва.

7. *Нарушение на обетите*, дадени на Бога.

8. *Лекомисленото кълнене* или употребата на клетвата в обикновените разговори.

В. Няма ли в Священото Писание особено забраняване на кълненето в разговорите?

О. Спасителят казва: *Аз пък ви казвам: да се не кълнете никак, но думата ви да бъде: да, да; не, не* (Мат. 5:34, 37).

В. Не се ли забранява чрез това и всякаква *клетва в обществените дела?*

О. Апостол Павел казва: *човеците се кълнат в по-горен от себе си, и клетвата за потвърждение туря край на всяко противоречие помежду им. Затова Бог, като особено искаше да покаже към наследниците на обещанието неизменната Си воля, си послужи с клетва* (Евр. 6:16, 17).

От това трябва да се заключи, че ако сам Бог за неизменно уверение употребил клетва, колко повече е позволено и потребно нам, във важните и необходими случаи, по изискването на законната власт, да употребяваме клетвата с благоговение и с твърдото намерение никак да не ѝ изменяме.

Четвърта заповед

Помни съботния ден, за да го светиш;

шест дена работи и върши(в тях)

всичките си работи; а седмият

ден е събота на Господа, твоя Бог.

В. Защо *седмият*, а не друг някой ден се заповядва да се посвещава на Бога?

О. За това, че Бог в шест дни сътворил света, а в седмия си починал от делата на творението.

В. Празнува ли се *съботата* в християнската Църква?

О. Не се празнува като пълен празник, но все пак, в памет на сътворението на света и за продължение на първоначалното празнуване, се отличава от другите дни с намаление на поста.

В. Как се изпълнява в Християнската Църква четвъртата заповед?

О. Празнува се също през всеки шест дни седмият, само че не последният от седемте дни или съботният, а първият ден на всяка седмица или *неделният* (в който възкръснал Христос).

В. Откога се празнува неделният ден?

О. От самото време на Христовото възкръсване.

В. Споменава ли се в Свещеното Писание за празнуването на неделния ден?

О. В книгата Деяния на Светите Апостоли се споменава за събранието на учениците, т.е. на християните, *в първия ден на седмицата* или в неделя, *за да преломят хляб*, т.е. да извършат тайнството причастие (Деян. 20:7). В апокалипсиса на апостола и евангелиста Иоан също се упоменава *неделният ден* (Откр. 1:10).

В. Под името на седмия ден, или съботата, не трябва ли да се подразбира и друго?

О. Както във Вехтозаветната Църква под името на събота се разбирали и други дни, установени за празнуване или за пост, като например, *празникът Пасха, денят на очистването*, така и в Християнската Църква трябва да се пазят, освен възкресния ден, и други *празници и пости*, установени за слава Божия и в чест на Пресвета Богородица и на другите светии (вж. Правосл. Изповед. ч. 3, въл. 60; ч. 1, въл. 88).

В. Кои са най-важните празници?

О. Празниците, установени в памет на най-важните събития, отнасящи се към спасителното за нас възплътяване на Божия Син и към явяванията на Божеството; а след тях, установените в чест на Пресвета Богородица, като участница в тайната на възплъщението. Такива са, според реда на събитията, следните:

1. Рождество на Пресвета Богородица.

2. Въведение на Пресвета Богородица в храма, за да се посвети на Бога.

3. Благовещение, т.е. ангелското известяване на Пресветата Дева за възплъщението на Сина Божий чрез нея.

4. Рождество Христово.

5. Кръщение Господне и заедно с него Богоявлението на Пресвета Троица.

6. Сретение Господне в храма от свети Симеон Богоприемец.
7. Преображение Господне.
8. Вход Господен в Иерусалим.
9. Пасха, празник на Християнското възкресение, празник на празниците, начатък на вечния празник, на вечното блаженство.
10. Възнесение Господне на небето.
11. Петдесетница, празник в памет на слизането на Светия Дух и заедно с това за слава на Пресвета Троица.
12. Въздигане на Кръста Господен, намерен от царица Елена.
13. Успение на Пресвета Богородица.

В. Кой е най-важният пост?

О. *Великият пост* или светата четиридесетница.

В. Защо се нарича *четиридесетница*?

О. Защото продължава четиридесет дни, като не се брои седмицата на Христовите страдания.

В. Защо е определено великият пост да продължава четиридесет дни?

О. По примера на Самия Иисус Христос, Който постил четиридесет дни (вж. Мат. 4:2).

В. Защо е определено да се пости в *сряда* и *петък*?

О. В сряда, за възпоменание на предаването на нашия Господ Иисус Христос на страдание, а в петък, в памет на самото Негово страдание и смърт.

В. Защо са установени постите: Рождественският, Богородичният и на светите апостоли?

О. Първите два за това, с предварителен подвиг на въздържание да се почетат следващите подир тях празници - Рождество Христово и Успение на Пресвета Богородица, а последният също и за подражание на апостолите, които постили, като приготвяли себе си за делото на Евангелската проповед (Деян. 13:3).

В. Как трябва да се прекарват празничните дни, според заповедта?

О. *Първо*, не трябва в тези дни *да се работи*, или да се вършат светски или земни дела; *второ*, те трябва *свето* да се пазят, т.е. да се употребяват за свети и духовни дела, за слава Божия.

В. Защо е забранено да се работи в празнични дни?

О. За да се употребят по-безпрепятствено за свети и богоугодни дела.

В. Какво именно е прилично да правим в празнични дни?

О. 1. Да ходим на *Църква* за обществено Богослужение и за поучение в словото Божие.

2. Също и вкъщи да се предаваме на *молитва* и четене или на душеспасителни разговори.

3. Да посвещаваме на Бога част от своя имот, да го употребяваме за нуждите на Църквата и на нейните служещи и за *благодарение* на бедните, да посещаваме болните и затворените в тъмница, и да вършим други дела на християнска любов.

В. Но не трябва ли такива дела да се вършат и в работни дни?

О. Хубаво е, който може да прави това. А на когото пречат работите, той трябва да осветява поне празничните дни с такива дела. Трябва да се молим непременно всеки ден - сутрин и вечер, пред обяд и вечеря и след това и, по възможност, в началото и края на всяка работа.

В. Какво трябва да се мисли за тези, които в празнични дни си позволяват нескромни игри и зрелища, светски песни, невъздържаност в храна и питие?

О. Такива хора твърде много накърняват светостта на празниците. Защото, ако невинните и полезните за временния живот работи са недостойни за светите дни, колко повече безполезните, плътските и порочните дела.

В. Когато четвъртата заповед говори за шестдневната работа, не осъжда ли тези, които нищо не работят?

О. Без съмнение, осъжда тези, които в обикновените дни не се занимават с дела, прилични на тяхното звание, но прекарват времето си в празнота и разсеяност.

Пета заповед

Почитай баща си и майка си

(за да ти бъде добре и), за да

живееш дълго на земята.

В. Какви особени задължения предписва петата заповед по отношение на *родителите*, под общото изискване за почитането им?

О. 1. *Да се отнасяме с почит* към тях.

2. *Да им се покоряваме.*

3. *Да ги храним* и успокояваме през време на болест и старост.

4. След тяхната смърт, също както и през живота, *да се молим* за спасението на техните души и вярно да изпълняваме техните *завещания*, които не са противни на Божия закон и на гражданския (вж. Макав. 12:43, 44; Иерем. 35:18, 19, Иоан. Дамаск. сл. за починал.).

В. Как трябва да мислим за тежестта на греха относно непочитанието към родителите?

О. Колкото по-леко и естествено е да обичаме и почитаме родителите, на които ние дължим живота си, толкова по-тежък е грехът относно непочитанието към тях. Поради това в Моисеевия закон за злословие против бащата или майката било определено смъртно наказание (вж. Изх. 21:17).

В. Защо предимно към заповедта за почитанието на родителите е присъединено обещанието за благополучие и дълголетен живот?

О. За това, щото с очевидна награда по-силно да се подбудим към изпълнение на заповедта, върху която се гради редът, първо, на семейния, а след това и на всеки обществен живот.

В. По какъв начин се изпълнява горното обещание?

О. Примерът на древните патриарси или праотци показват, че Бог дава особена сила на благословието на родителите (вж. Бит. гл. 27). *Бащина благословия утвърдява домовете на децата* (Сир. 3:9). Бог, според премъдрия и правдив Свой промисъл, особено пази живота и устройва благополучието на тези, които почитат родителите на земята; към съвършената пък награда на съвършената добродетел дарува безсмъртен и блажен живот в небесното отечество.

В. Защо в заповедите, с които се предписва любов към ближните, преди всичко се споменава за родителите?

О. Защото родителите спрямо нас са естествено по-близки от всички.

В. Не трябва ли в петата заповед под името на родителите да се разбира още някой?

О. Трябва да се разбират всички, които заемат в различни отношения мястото на родителите.

В. Кой заема мястото на родителите?

О. 1. *Управниците и отечеството*, защото държавата е велико семейство.

2. *Пастирите и духовните учители*, защото те с учения и тайнства ни раждат за духовен живот и ни възпитават в него.

3. *По-старите* по възраст.

4. *Благодетелите*.

5. *Началниците* в разни отношения.

В. Как говори Свещеното Писание за почитанието към управляващите?

О. *Всяка душа да се подчинява на върховните власти, защото няма власт, която да не е от Бога; и каквито власти има, те са от Бога наредени. Затова, който се противи на властта, противи се на Божията наредба.* (Рим. 13:1, 2).

*Затова трябва да се подчиняваме, и то не само поради **страх от** Неговия гняв, но и по съвест.* (Рим. 13:5).

Бой се, синко, от Господа и от царя; с размирници се не събирай. (Притч. 24:21).

Отдайте, прочее, кесаревото кесарю, а Божието Богу (Мат. 22:21).

От Бога се бойте, царя почитайте. (1 Петр. 2:17).

В. Колко далеч трябва да се простира обичта към управниците и отечеството?

О. До готовност да положим своя живот за тях (вж. Иоан. 15:13).

В. Как говори Свещеното Писание за почитането към пастирите и духовните учители?

Покорявайте се на наставниците си и бъдете послушни, защото те, бидейки длъжни да отговарят, бдят за вашите души - та с радост това да вършат, а не с въздишки, понеже туй не е полезно за вас (Евр. 13:17).

В. Има ли в Свещеното Писание особено предписание да се почитат по-старите по възраст, подобно на родителите?

О. Апостол Павел пише на Тимотея: *Старец не укорявай, а увещавай го, като да **ти** е баща; по-младите пък, като **да ти** са братя, старите жени - като майки* (1 Тим. 5:1, 2).

Пред побеляла глава ставай, почитай лицето на старец и бой се от (Господа) твоя Бог (Лев. 19:32).

В. С какво може да се удостовери, че трябва да се почитат благодетелите, подобно на родителите?

О. С примера на Самия Иисус Христос, Който се покорявал на Иосифа, без да се гледа на това, че Иосиф не бил Негов родител, а само хранител (вж. Лук. 2:51).

В. Кои са още началниците, които трябва да се почитат след родителите, подобно на тях?

О. Тези, които се грижат вместо родителите за нашето възпитание, т.е. *началниците в училищата и наставниците*; - тези, които ни пазят от безредия и разстройство в обществото, т.е. *гражданските началници*; - тези, които ни защитават от обидите със силата на законите, т.е. *съдиите*; - тези, на които царят поверява запазването и защитата на обществената безопасност от враговете, т.е. *военните началници*; - *господарите*, по отношение на тези, които им служат и над които те имат власт.

В. Какво предписва Свещеното Писание за длъжностите по отношение на различните видове началници?

О. *Отдавайте всекому, каквото сте длъжни: комуто данък - данък; комуто берия - берия, комуто страх - страх; комуто чест - чест* (Рим. 13:7).

В. Какво говори Свещеното Писание за подчинеността на служителите и работниците към господарите?

О. Вие, рабите, бъдете послушни на вашите по плът господари със страх и трепет, в простота на сърцето си, както на Христа, не със слугуване само за очи като човекоугодници, а като Христови раби, изпълнявайки от душа волята Божия. (Еф. 6:5, 6).

Слуги, покорявайте се с голям страх на господарите си, не само на добрите и кротките, а и на опърничавите (1 Петр. 2:18).

В. Ако Свещеното Писание предписва задължения към родителите, не предписва ли също длъжности към децата?

О. То предписва и задължения към децата, съобразни със званието на родителите.

И вие, бащите, не дразнете децата си, а ги възпитавайте в учение и наставление Господне. (Еф. 6:4).

В. Как говори Свещеното Писание за задълженията на пастирите към духовното паство?

О. *Пасете Божието стадо, което имате, като го надзиравате не принудено, а доброволно (и богоугодно), не заради гнусна корист, но от усърдие, и не като господарувате над причта (християнската община), а като давате пример на стадото. (1 Петр. 5:2, 3).*

В. Как говори Свещеното Писание за задълженията на началниците и владетелите?

О. Вие, господарите, отдавайте на рабите си справедливото и дължимото, като знаете, че и вие имате Господар на небесата (Кол. 4:1).

В. Как трябва да се постъпи, ако се случи родителите или началниците да поискат нещо противно на вярата или Божия закон?

О. Тогава трябва да им се каже, както са казали апостолите на иудейските началници: *съдете, дали е справедливо пред Бога - вас да слушаме повече, нежели Бога (Деян. 4:19).* И трябва да се претърпи за вярата и Божия закон всичко, каквото би ни сполетяло.

В. Как изобщо да се нарече качеството или добродетелта, която се изисква от петата заповед?

О. *Послушание.*

Шеста заповед

Не убивай.

В. Какво се забранява с шестата заповед?

О. *Убийството* или отнемането на живота на ближния по какъвто и да е начин.

В. Всяко отнемане на живота ли е законопрестъпно убийство?

О. Не е незаконно убийство, когато се отнема животът по длъжност, като:

1. Когато *наказват* престъпник със смърт според правосъдието.

2. Когато убиват неприятеля в *справедлива война* за отечеството.

В. Какво трябва да се мисли за неволното убийство, когато убиват някого неочаквано, без умисъл?

О. Неволният убиец не може да се смята за невинен, ако не е проявил нужната предпазливост против неочакваността, и във всеки случай има нужда от очистване на съвестта според нареждането на Църквата.

В. Кои случаи могат да се отнесат към законопрестъпното убийство?

О. Освен прякото убийство с каквото и да е оръжие, към това престъпление могат да се отнесат и подобни случаи:

1. Когато съдията *осъжда* подсъдимия, *невинността* на когото му е известна.

2. Когато се *укрива* или *освобождава убиецът* и с това му се дава случай за нови убийства.

3. Когато някой може да избави ближния си от смърт, *но не го избавя*, като например, ако богатият допусне бедният да умре от глад.

4. Когато някой *изтощава* подчинените си с превишаващи тяхната сила тежки работи и жестоки наказания и с това ускорява тяхната смърт.

5. Когато някой с невъздържание или други *пороци съкращава собствения си живот*.

В. Как трябва да се мисли за *самоубийството*?

О. То е най-законопрестъпното от убийствата. Защото, ако е противно на природата да убием друг, подобен на нас човек, още повече е противно на природата да убием сами себе си. Нашият живот не принадлежи на нас като собственост, но на Бога, Който го е дал.

В. Какво трябва да се мисли за *двубоите* при разрешаването на частните разпри?

О. Тъй като разрешаването на частните разпри е дело на държавната власт, а вместо това някой се решава своеволно на такова дело, при което предстои явна смърт и нему или на съперника, тук се съдържат три ужасни престъпления: бунт против държавната власт, убийство и самоубийство.

В. Освен телесно убийство, няма ли и *духовно убийство*?

О. Вид духовно убийство е *съблазънта*, когато някой увлича ближния си в неверие или в беззакония и с това подхвърля душата му на духовна смърт.

Спасителят казва: *който съблазни едного от тия малките, които вярват в Мене, за него е по-добре да му надянат воденичен камък на шията и да го хвърлят в морската дълбочина* (Мат. 18:6)

В. Няма ли други тънки видове убийства?

О. Към този грях до известна степен се отнасят всички дела и думи, противни на любовта и неправдиво нарушаващи спокойствието и безопасността на ближния, и накрая вътрешната *ненавист* против него, макар тя и да не се е открила.

Всякой, който мрази брата си, е човекоубиец (1 Иоан. 3:15).

В. Като се забранява да се вреди на живота на ближния, със самото това какво се заповядва?

О. Заповядва се да се пази животът и благосъстоянието на ближния, доколкото се може.

В. Какви длъжности произлизат от това?

О. 1. Да помагаме на бедните.

2. Да служим на болните.

3. Да утешаваме скръбните.

4. Да облекчаваме състоянието на нещастните.

5. Към всички да се обръщаме кротко, обично и поучително.

6. Да се примиряваме с разгневените.

7. Да прощаваме обидите и да благотворим на враговете.

Седма заповед

Не прелюбодействай.

В. Какво се забранява със седмата заповед?

О. *Прелюбодейството.*

В. Какви видове грехове се забраняват под името на прелюбодействието?

О. Апостол Павел съветва и да не се говори на християните за тези мерзости (вж. Еф. 5:3). Само по необходимост, за предпазване от тези грехове, трябва да се назоват някои от тях. Такива са:

1. *Блудството* или безредната плътска любов между човеците, ненамиращи се в съпружество.
2. *Прелюбодейството*, когато намиращите се в съпружество отправят беззаконно съпружеската си любов към други.
3. *Кръвосмешение*, когато близки родственици се съединяват със съюз, подобен на съпружеския.

В. Как учи Спасителят да се мисли за прелюбодействието?

О. Той е казал: *всеки, който поглежда на жена с пожелание, вече е прелюбодействувал с нея в сърцето си* (Мат. 5:28).

В. Какво трябва да спазва човек, за да не падне в такова *вътрешно прелюбодейство*?

О. Трябва да избягва всичко, което може да събуди в сърцето нечисти чувства, като: сладострастните песни, танците, сквернословията, нескромните игри и шеги, нескромните зрелища, четенето на книги, в които се описва нечистата любов. Трябва, според Евангелието, да се старее и да не гледа на това, което съблазнява.

Ако дясното ти око те съблазнява, извади го и хвърли от себе си; защото по-добре е за тебе да погине един твой уд, а не цялото ти тяло да бъде хвърлено в геената огнена. (Мат. 5:29).

В. Нима действително трябва да се *извади съблазняващото око*?

О. Трябва да го извадим не с ръка, а с волята. Който твърдо се е решил да не гледа на това, което съблазнява, той е вече извадил у себе си съблазняващото око.

В. Когато се забранява грехът прелюбодейство, какви добродетели се предписват чрез това?

О. Чрез това се предписва *съпружеска любов и вяност*, а за тези, които могат да възприемат, съвършена *чистота и целомъдрие*.

В. Как говори Свещеното Писание за *задълженията на мъжа към жената*?

О. *Вие, мъжете, обичайте жените си, както и Христос обикна църквата и предаде Себе Си за нея* (Еф. 5:25).

Вие, жените, покорявайте се на мъжете си, като на Господа, защото мъжът е глава на жената, както и Христос е глава на църквата, и Той е спасител на тялото. (Еф. 5:22, 23).

В. Какви подбуди представя Свещеното Писание за това, да се избягва блудството и да се живее целомъдрено?

О. То заповядва да пазим нашите тела в чистота, защото те са *Христови членове и са храм на Духа Светаго, а блудникът против собственото си тяло греша*, т.е. разрушава го, заразява с болести, и поврежда даже душевните си способности, като въображението и паметта (вж. 1 Кор. 6:15, 18).

Осма заповед

Не кради.

В. Какво изобщо се забранява с осмата заповед?

О. *Кражбата*, или присвояването по някакъв начин на това, което принадлежи на другите.

В. Кои особени грехове се забраняват с тази заповед?

О. Най-главните са:

1. *Грабителството*, или отнемането на чужда вещь явно, с насилие.

2. *Краденето*, или задигането на чужда вещь тайно.

3. *Измамата*, или присвояването на нещо чуждо с хитрост, когато например дават подправена монета вместо истинска, лоша стока вместо хубава, с неверни везни и мерки не добават продаденото, скриват своя имот, за да не се плаща данък, не изпълняват уговорените условия или завещания, когато укриват виновния в кражба и чрез това лишават ближния си от удовлетворение.

4. *Светотатството* или присвояването на това, което е посветено на Бога, и което принадлежи на Църквата.

5. *Духовното светотатство*, когато едни предават, а други грабят свещените длъжности не по достойнство, а по користни подбуди.

6. *Подкуп*, когато се взима рушвет от подчинените или подсъдимите и по користни подбуди се възвишават недостойните, оправдават се виновните, притесняват се невинните.

7. *Тунейдство или готованство*, когато се получава награда за длъжност или заплата за работа, но длъжността и работата не се изпълняват, и по такъв начин се крадат и наградата или заплата, и ползата, която би могло с труд да се принесе на обществото или на този, за когото се работи; също, когато имащите сила да придобиват прехраната си с труд, вместо това, живеят с милостиня.

8. *Обирничество или лихварство*, когато някой под вида на някакво право, но всъщност с нарушение на справедливостта и човеколюбието, обръщат в своя полза чуждата собственост или чуждия труд, или даже самите бедствия на ближните; например, когато заемодавците обременяват длъжниците с лихва, когато владетелите измъчват зависещите от тях с излишни налози или работи, когато във време на глад продават хляба на твърде висока цена.

В. Като се забраняват тези грехове, с това какви добродетели се предписват?

О. 1. *Безкористие*.

2. *Вярност*.

3. *Правосъдие*.

4. *Милосърдие* към бедните.

В. Нима немилосърдният към бедните грехи против осмата заповед?

О. Точно така, ако има с какво да им помогне. Защото всичко, каквото ние имаме, принадлежи собствено на Бога, и излишъкът ни се дава от Божия промисъл за подпомагане на бедните; поради това, ако не им отделяме от нашия излишък, чрез това грабим или укриваме тяхната собственост или дара Божий.

В. Няма ли още по-висока добродетел, противоположна на греховете против осмата заповед?

О. Такава добродетел, предлагана от Евангелието не като задължение на всички, но като съвет към ревнуващите за подвизите на благочестието, е *пълната нищета* или отричането от всякаква собственост.

Ако искаш да бъдеш съвършен, иди, продай имота си, и раздай на сиромаси; и ще имаш съкровище на небето (Мат. 19:21).

Девета заповед

Не лъжесвидетелствуй

против ближния си.

В. Какво се забранява с деветата заповед?

О. *Лъжливото свидетелство* против ближния, а също и всяка лъжа.

В. Какво се забранява под името лъжливо свидетелство?

О. 1. *Съдебното лъжливо свидетелство*, когато относно някого в съда свидетелстват, донасят или се оплакват лъжливо.

2. Лъжливо свидетелство извън съда е, когато клеветят някого задочно или *укоряват* някого в лицето несправедливо.

В. А позволено ли е да се укоряват другите, когато у тях действително има пороци?

О. Евангелието не позволява да съдим ближните и за действителните техни пороци или недостатъци, ако ние по особена длъжност не сме заставени да ги изобличим.

Не съдете, за да не бъдете съдени. (Мат. 7:1).

В. Не е ли позволена такава лъжа, при която няма намерение да се вреди на ближния?

О. Не е позволена, защото не е съгласна с любовта и уважението към ближния и не е достойна за човека, а особено за християнина, като създаден за истина и любов.

Заради това, като отхвърлите лъжата, казвайте истината всеки на ближния си, понеже сме членове един другиму. (Еф. 4:25).

В. Какво трябва да се спазва за най-удобно избягване на греховете против деветата заповед?

О. Трябва да се обуздава езикът.

Който обича живота и иска да види добри дни, нека държи езика си от зло и устата си от говорене коварни думи (1 Петр. 3:10).

Ако някой от вас мисли, че е благочестив, но не обуздава езика си, а мами сърцето си, неговото благочестие е суетно. (Иак. 1:26).

Десета заповед

Не пожелавай дома на ближния си;
не пожелавай жената на ближния си
(нито нивата му), нито роба му,
ни робинята му, ни вола му, ни осела му,
(нито никакъв негов добитък)
- нищо, което е на ближния ти.

В. Какво се забранява с десетата заповед?

О. *Желанията*, противни на любовта към ближния, и което е неразлъчно с желанията, *помислите*, противни на тази любов.

В. Защо се забраняват не само лошите дела, но и лошите желания и помисли?

О. *Първо*, за това, че когато в душата има лоши желания и помисли, тя вече е нечиста пред Бога и е недостойна за Него, както казва Соломон: *Помислите на лошавете са гнусота пред Господа* (Притч. 15:26). Поради това трябва да очистваме себе си от вътрешните нечистоти, както учи Апостолът: *нека се очистим от всяка сквернота на плътта и на духа, като вършим свети дела със страх Божий.* (2 Кор. 7:1).

Второ, за това, че за предпазване от греховни дела трябва да се изкоренят греховните желания и помисли, от които, като от семена, се раждат греховните дела, както е казано: *защото от сърцето излизат зли помисли, убийства, прелюбодеяния, блудства, кражби, лъжесвидетелства, хули* (Мат. 15:19). *Всеки се изкушава, увличан и примамван от собствената си похот; след това похотта, като зачене, ражда грях, а грехът, извършен, ражда смърт.* (Иак. 1:14, 15).

В. Когато се забранява да се пожелава каквото и да е, което има ближният, каква страст се забранява с това?

О. *Завистта.*

В. Какво се забранява с думите: *не пожелавай жената на ближния си*?

О. Забраняват се сладострастните мисли и желания или вътрешното прелюбодеяние.

В. Какво се забранява с думите: *не пожелавай дома на ближния си, нито нивата му, нито роба му, нито робинята му, ни осела му, нито никакъв негов добитък - нищо, което е на ближния ти*?

О. Забраняват се користолюбивите и властолюбиви мисли и желания.

В. Съответно на тези забрани, какви задължения налага десетата заповед?

О. 1. Трябва да се пази *чистотата на сърцето.*

2. Трябва да бъдем *доволни от своя жребий.*

В. Какво е най-нужно за очистване на сърцето?

О. Честото и усърдно *призоваване на името на нашия Господ Иисус Христос.*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Употреба на учението за вярата и благочестието

В. Как трябва да се ползваме от учението за вярата и благочестието?

О. Трябва да *изпълняваме* на дело това, което знаем, под страх от тежко осъждане за неизпълнение.

Ако знаете това, блажени сте, когато го изпълнявате (Иоан. 13:17).

А оня слуга, който е знаял волята на господаря си, и не е бил готов, и не е постъпвал по волята му, ще бъде бит много (Лук. 12:47).

В. Какво трябва да правим, когато усетим, че вършим грях?

О. Трябва не само незабавно да принесем покаяние и твърдо да се решим да го избягваме занапред, но и да се стараем колкото е възможно да заличим създадената от него съблазън и вреда с противоположни на него добри дела.

*Така постъпил митар Закхей, когато казал на Господа: *ето, половината от имота си, Господи, давам на сиромаси, и ако от някого нещо съм взел несправедливо, ще отплатя четворно.* (Лук. 19:8).*

В. Каква предпазливост е нужна за този случай, когато ни се струва, че сме изпълнили някоя заповед?

О. Трябва да нагласим своето сърце според думите на Исуса Христа: кога изпълните всичко вам заповядано, казвайте: *ние сме слуги негодни, защото извършихме, що бяхме длъжни да извършим.* (Лук. 17:10).

ПРИЛОЖЕНИЕ

Вероопределения на вселенските събори

Първи вселенски събор

Повод за свикването на този събор дал александрийският презвитер Арий, който разпространявал неправилно учение за Сина Божий. Своето неправилно учение за Божия Син Арий заимствал по същество от учението на антиохийския презвитер Лукиан, който също така учил неправилно за Сина Божий. Със своето ново учение Арий излязъл в 320 г. Той учил, че Син Божий не е Бог по същество и няма божески свойства. Имало е време, според Арий, когато Син Божий не е съществувал. Син Божий, учел Арий, не е бил роден предвечно от съществуването на Бога, а бил създаден във времето от Него като начало на всички творения; и след това чрез Сина Божий е произлязло всичко. Значи, според Арий, Божият Син не е Бог в собствен смисъл на думата, а творение на Бога. Арий успял в скоро време да разпространи широко своето еретическо учение. Той привлякъл на своя страна и някои православни епископи, на първо място между които стоял Евсевий Никомидийски. Последователите на Арий се наричали ариани. Император Константин Велики, като искал да сложи край на разпространението на това еретическо учение, наредил да се свика събор от всички православни епископи, на който да се установи православното учение за Божия Син. Съборът бил свикан в 325 год. в гр. Никея. Този е първият вселенски събор. На събора присъствали 318 епископи. Най-красноречиво защитавали православното учение за Сина Божий епископ Евстатий Антиохийски и александрийският дякон Атанасий. На този събор били изработени първите 7 члена от Символа на вярата, в които се излагало православното учение за Сина Божий, именно, че Той е истинен Бог, че е роден предвечно от съществуването на Бога Отца и че е единосъщен на Отца. Съчиненията на Ария и на неговите привърженици били предадени на анатема.

На първия вселенски събор били съставени 20 правила за устройството, дисциплината и живота на Православната Църква.

Втори вселенски събор

След като на Първия вселенски събор били изяснени споровете относно второто лице на Света Троица - Сина Божий, и било установено православното учение за Него, повдигнали се нови спорове сега относно третото лице на Света Троица - Светия Дух. Подобно на еретическото учение на Арий за Сина Божий, се появило еретическо учение за Светия Дух. Според това еретическо учение Дух Светий не е Бог по същество, а е сътворен от Бога във времето, както са били сътворени и добрите духове - ангелите. Светият Дух, учели новите еретици, се различава от ангелите само по това, че е по-съвършен от тях. Против това еретическо учение за третото лице на Света Троица, излязъл също така свети Атанасий Велики в своите писма до епископа Серапион (около 358 г.). Православното учение за Светия Дух било защитено и на свикания в 362 г. поместен събор в Александрия. Въпреки това новото еретическо учение за Светия Дух се разпространявало и имало свои привърженици, които се наричали духоборци, понеже се борили против Божеството на Светия Дух. Главен защитник на това еретическо учение първо бил цариградският епископ Македоний, а след него никомидийският епископ Маратоний. Поради това последователите на това учение се наричат още македоняни или маратоняни.

За да се обори новата духоборческа или македониева ерес и да се сложи край на нейното разпространение, бил свикан втори вселенски събор в 381 г., през времето на императора Теодосий, в Цариград. На събора присъствали 150 епископи. На този събор било установено православното учение за третото лице на Света Троица и били съставени останалите 5 члена на символа на вярата. Установило се, че Светият Дух е истински Бог, че изхожда предвечно от съществуването на Отца, че е единосъщен на Отца и Сина, и че Нему трябва да се отдава такава почит и слава, каквато и на Отца и Сина.

На Втория вселенски събор били съставени 7 правила.

Трети вселенски събор

На Първия вселенски събор била установена Божествената природа на Исуса Христа, именно, че Той е Син Божий, че е истинен Бог и че е роден от съществуването на Отца преди вековете. Била установена също така и човешката природа на Христа, като се казвало в третия член *от Светия Дух и Дева Мария и станал човек*. Но на този събор не се разисквал въпросът за отношенията между Божеската и човешката природа у Христа. По-късно, при обсъждането на този въпрос, се появило неправилно учение. Епископ Теодор Мопсуетски започнал да учи, че отношението между Божеството и човешкото у Христа било не вътрешно, а външно. Сина Божий обитавал у човека-Христа като в жилище. По такъв начин у Христа се признавало не едно Божеско лице, а две лица - Божеско и човешко. Син Божий влязъл у Христа след раждането Му от Дева Мария. Поради това Дева Мария не била Майка Божия, не била Богородица, а Христородица или човекородица. Цариградският епископ Несторий усвоил това еретическо учение и започнал да го разпространява. Той спечелил на своя страна мнозина православни християни, между които и епископи. Силен противник на Несторий бил александрийският епископ Кирил, който написал против него дванадесет анатематизми. В 431 година, по времето на императора Теодосий II, бил свикан Третият вселенски събор в гр. Ефес, на който събор участвали 200 епископи. На събора било установено православното учение за вътрешното единство между Божеската и човешката природа у Христа, и Света Дева Мария била призната за Богородица.

На Третия вселенски събор били съставени 8 правила.

Четвърти вселенски събор

След Третия вселенски събор някои християни не могли да разберат православното учение за двете природи у Христа - Божеската и човешката, и за вътрешното единство между тези две природи, при което единство у Христа имало не две лица, а само едно Божеско лице. Като искали да се противопоставят на Несторий и да запазят единството у Христа, те отишли в друга крайност - признали, че у Христа има само една Божеска природа и че човешката природа се поглъща от Божеската. Поради това те били наречени монофизити (поддръжници на една природа у Христа). Така започнал да учи цариградският архимандрит Евтихий. Той успял да спечели на своя страна императорския двор, издигнал се, и мнозина тръгнали подир неговото учение. Негов привърженик станал александрийският епископ Диоскор. Но против учението на Евтихий се обявили и мнозина от православните епископи. През 451 година, по времето на императора Маркиан, в гр. Халкидон бил свикан Четвъртият вселенски събор, на който присъствали 630 епископи. На този събор било изложено обстойно православното учение за двете природи, на Исуса Христа - Божеската и човешката, за отношението между тези природи и за едното Божеско лице у Христа.

На IV вселенски събор били съставени 30 правила.

Вероопределение на IV вселенски събор:

И така, като следваме светите отци, всички единодушно проповядваме единия и същ Син, наш Господ Исус Христос, свършен по Божество и свършен по човешко естество, истинен Бог и истинен, с разумна душа и тяло, човек, единосъщен на Отца по Божеството и единосъщен също на нас по човешко естество, във всичко подобен на нас, освен в греха, роден преди вековете от Отца по Божество, а в последните дни заради нас и заради нашето спасение от Мария Дева Богородица по човечество - един и същ Христос, Син, Господ, единороден, в две природи, неслято, неизменно, неразделно и неразлъчно познаван, тъй че никак не се нарушава поради единението различието на двете природи, напротив, повече се запазва свойството на всяка природа, и двете се съединяват в едно лице и ипостас - не на две лица разсичан и разделян, но единия и същ Син и Единороден и Бог Слово, Господ Исус Христос, както пророците са възвестявали за Него и както Сам Господ Исус Христос ни е научил, и както ни е предал това символът на отците.

Пети вселенски събор

Споровете около учението за Пресвета Троица, за двете природи на Исус Христос и отношенията между тях и за някои други истини на православната вяра не стихнали след свиканите четири вселенски събора.

Както защитниците на православното учение, така и техните противници, се стараели да намерят доказателства за правотата на своето учение в съчиненията на светите отци, църковните учители и писатели. При това търсене на доказателства, намерили, че в съчиненията на някои църковни писатели не се прокарвало православно учение по някои истини на вярата. Неправославни учения били намерени в съчиненията на Ориген (той поддържал учението за предсъществуването или прераждането на душите и др.), на Теодор Мопсуестки, който бил духовен баща на Несторий, в съчиненията на блажени Теодорит Кирски против свети Кирила Александрийски и против събора в гр. Ефес и в писмото на Ива Едески до персийския епископ Марий. Император Юстиниан с един едикт, издаден през 543 г., осъдил неправославните учения на Ориген и самия него причислил към списъка на еретиците. С други два едикта, издадени в 544 и 551 г., император Юстиниан осъдил също така неправославните учения и в съчиненията на Теодора Мопсуестки, блажени Теодорит Кирски и Ива Едески, които съчинения били известни под името "Три глави". След издаването на тези едикти се появили спорове. Едни били съгласни с едиктите, а други били против тях. За изглаждането на тези спорове бил свикан в Цариград в 553 г. Пети вселенски събор, на който присъствали 165 епископи. На този събор били осъдени и предадени на анатема Теодор Мопсуестки и съчиненията му, съчиненията на блажени Теодорит Кирски против свети Кирил Александрийски и против събора в гр. Ефес, писмото на Ива Едески до персийския епископ Марий и неправославните учения в съчиненията на Оригена.

На Петия вселенски събор не били съставени никакви правила.

Шести вселенски събор

След като било установено на IV вселенски събор и потвърдено на V православното учение за двете природи у Исуса Христа и за отношението на тези две природи в едната Божествена ипостас (лице) на Христа, се повдигнал нов догматичен въпрос: ако у Христа има две природи - Божеска и човешка, и едно Божеско лице, колко воли и действия има у Него? Поддръжниците на православното учение твърдели, че у Христа има също така две воли и две действия - Божеска воля и действие и човешка воля и действие. Неправославно мислещите пък казвали, че у Христа има само една Божеска воля и едно Божеско действие; човешката воля и човешкото действие у Христа се поглъщали от Божеската воля и Божеското действие. Последователите на това учение били наречени монотелити. Цариградският патриарх Сергей (610-638 г.) приел учението за едната воля и едното действие у Христа, като предполагал, че ако се признае това учение, ще могат да се върнат в Православната Църква монофизите, числото на които било все още голямо. Към учението на монотелитите се присъединил и римският папа Хонорий. Видни поддръжници на православното учение за две воли и две действия у Христа били иерусалимският патриарх Софроний, римският папа Мартин I и свети Максим Изповедник (* 662), на когото неправославните отрязали езика и дясната ръка, за да не му дадат възможност да се бори за православната вяра. За да се тури край на монотелитските спорове, при император Константин IV Погонат в 680-681 година бил свикан в Цариград шести вселенски събор, на който присъствали 170 епископи. На този събор било установено православното учение за двете воли и двете действия у Исуса Христа.

На VI вселенски събор, който бил продължен през времето на императора Юстиниан II, били съставени 102 правила.

Вероопределение на VI вселенски събор:

Като следваме петте свети и вселенски събора и досточтимите отци, също така проповядваме, че в Христа има две естествени искания или воли и две естествени действия неразделно, неизменно, неразлъчно и неслято съединени, съгласно учението на светите отци. И двете естествени воли не са противоположни помежду си, както са говорили нечестивите еретици, това да не бъде, но Неговата

човешка воля следва, не противостои и не противоборства, а напротив подчинява се на Неговата Божествена и всемогъща воля.

Седми вселенски събор

През време на шестте вселенски събора въпросът за почитанието на светите икони не се повдигал. Почитането на светите икони имало здрави основи в Православната Църква още от времето на апостолите. Борбата против това почитание и против самите икони се повдигнала случайно по времето на император Лев III Исаврянин (717-741). Този император, повлиян от еретическото учение на павликяните и като желаел да има на страната си мохамеданите, започнал гонение против иконопочитанието. С едикт, издаден през 726 г., той забранил почитането на иконите, а през 730 г. с нов едикт заповядал унищожението на самите икони. Против гонението на светите икони и на тяхното почитане се обявили римските папи Григорий II и Григорий III, цариградският патриарх Герман и особено знаменитият православен отец и богослов свети Иоан Дамаскин. Гонението против иконопочитанието още повече се усилило през времето на император Константин V Копроним, син на Лев III. Това гонение утихнало при император Лъв IV, син на Константин V. След смъртта на Лев IV останала наместничка неговата жена Ирина поради малолетието на сина ѝ Константин Порфирородни (780-802). Тя била поддръжница на иконопочитанието и спомогнала да се възкачи на цариградската катедра патриарх Тарасий, който също подържал иконопочитанието. През време на нейното управление през 787 г. се свикал в гр. Никея Седмият вселенски събор в присъствието на 367 епископи. На този събор било утвърдено почитането на светите икони.

На VII вселенски събор били съставени 22 правила.

Вероопределение на VII вселенски събор.

Като вървим по царския път и следваме божественото учение на светите наши отци и преданието на съборната (вселенска) църква, защото знаем, че в нея обитава Дух Светий - с всяка старателност и предпазливост определяме, светите и честни икони да се предлагат (за поклонение) също така, както и изображението на честния животворящ кръст, независимо дали те са направени от бои, или (мозаични) плочки, или от някакво друго вещество, само че да бъдат направени прилично, и дали се намират в светите Божии църкви върху свещените съдове или одежди, по стените или на дъсчици, или в домовете и при пътищата, а също така дали са икони на Господа и Бога и нашия Спасител Иисус Христос, или на нашата непорочна Владичица Света Богородица, или пък на честните ангели и на всички свети и праведни мъже.

Да се пази православната вяра

Когато Иисус Христос преди възнесението Си на небето се прощавал с учениците Си, последните Му заветни думи към тях били тези: *Даде Ми се всяка власт на небето и на земята. И тъй, идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа, и като ги учите да пазят всичко, що съм ви заповядал, и ето, Аз съм с вас през всички дни до свършека на света. Амин* (Мат. 28:18-20).

Това, че трябва да се пази строго православната християнска вяра, подчертава апостол Павел във второто си послание до Солуняните, като казва: *“Братя, стойте и дръжте преданията, които научихте било чрез наше слово, било чрез **наше послание**”* (2:15).

В посланието си към Галатяните той предава на анатема всеки, който би се осмелил да проповядва друга вяра, различаваща се от православната християнска, дадена от Христа и апостолите: *“Ако дори ние, или Ангел от небето ви благовестеше **нещо** по друго от това, що **ние** ви благовестихме, анатема да бъде* (1:8).

Отците на вселенските събори, като са определяли истините на православната вяра, в същото време са давали и нареждания за нейното точно запазване.

Правило 1 на Втори вселенски събор

“Вярата на триста и осемнадесетте отци, събрали се в Никея Витинска, да не се отменя, но да пребивава господстващата, и да се предаде на анатема всяка ерес”.

Правило 7 на Трети вселенски събор.

“Никому не се разрешава да проповядва или да съчинява, или да съставя друга вяра, освен определената от светите отци, събрали се със Светия Дух в град Никея. А които дръзнат да съставят друга вяра, да я представят или предлагат на тези, които искат да се обърнат към познанието на истината от езичеството или от иудейството, или от каквато и да било ерес, такива, ако са епископи или принадлежат към клира, да бъдат отстранени, епископите от епископството, и клириците от клира; ако пък са миряни, да бъдат предадени на анатема”.

Правило 1 на Шести вселенски събор.

“При началото на всяко слово и дело, най-добрият ред е да се започва с Бога и с Бога да се завършва, според думите на богослова. Заради това и сега, когато благочестието се проповядва от нас открито, и Църквата, която е основана на Христа, постоянно възраства и преуспява, тъй че се възвишава повече от ливанските кедри, ние, като полагаме началото на божествените слова, с Божията благодат определяме: да се пази неприкосновена от нововъведения и изменения вярата, предадена нам от очевидците и служителите на Словото, богоизбраните апостоли, а също от триста и осемнадесетте свети и блажени отци, събрали се в Никея при бившия наш император Константин против нечестивия Арий и измисленото от него езическо другобожие, или по-добре казано, многобожие, които с единомислие във вярата ни открили и уяснили единосъщието в трите ипостаси на Богочалното естество, като не допуснали да бъде то скрито под покривката на незнанието, но открито, като научили верните да се покланят с едно поклонение на Отца и Сина и Светия Дух, като опровергали и отхвърлили мисълта за неравните степени в Божеството, като съборили и разрушили детските постройки, направени от пясък от еретиците против православието. Еднакво потвърждаваме вярата, проповядвана от сто и петнадесетте свети отци, събрали се в този царстващ град при бившия наш император Теодосий Велики, като приели богословските изречения за Светия Дух и като отхвърлили, заедно с предишните врагове на истината, невежата Македоний, който дръзко се осмелил да счита Господа за раб и се опитвал предателски да раздели неразделната единица, като че ли тайнството на надеждата у нас не било съвършено. Заедно с този отвратителен и вилнеещ против истината, осъждаме и Аполинарий, тайноводител на злото, който нечестиво измъдрил, че Господ приел в Себе си тяло без ум и душа, като по такъв начин също подразбирал, че извършеното за нас спасение е несъвършено. Също запечатваме, като непоколебима крепост на благочестието, учението, изложено от двестата богоносни отци, събрали се в град Ефес за пръв път при бившия наш император Теодосий, син на Аркадий, като проповядвали, че единият Христос е Син Божий и се е възплътил, като признавали безсеменно родилата Го непорочна Приснодева действително и наистина за Богородица и като отхвърлили безразсъдното, като отлъчено от Божия жребий, разделение на Несторий, който учил, че единият Христос е отделно човек и отделно Бог, и възобновявал иудейското нечестие. Потвърждаваме също и вярата, православно написана от шестотин и тридесетте богоизбрани отци в митрополията Халкидон при Маркиан, също бивш наш император, която гръмогласно възвестила до краищата на земята единия Христос, Син Божий, състоящ се от две естества и в тези две естества прославян, и изхвърлила от свещената ограда, като някой зловерден израстък и язва, суемъдрият Евтихий, който възвестил, че великото тайнство на домостроителството се извършило призрачно, а заедно с него и Несторий и Диоскор, от които единият бил защитник и борец на разделението, а другият на смесването, и които от противоположните крайности на нечестието паднали в една пропаст на гибелта и безбожието. Също признаваме и поучаваме приемниците да признават, като произнесени от Духа, благочестивите изречения на сто шестдесет и петте богоносни отци, събрали се в този царстващ град при Юстиниан, с благочестив помен бивш наш император, които съборно анатемосали и се отрекли от Теодор Мопсуетски, учител на Несторий, от Ориген, Дидим и Евагрий, които възпроизвеждали езически басни и отново ни повтаряли в блънуване на ума и в сънни видения преминаванията и превръщанията на някои тела и души и нечестиво въставали против възкресението на мъртвите, също от съчиненията на Теодорит

против правата вяра и против дванадесетте глави на блажения Кирил и от тъй нареченото послание на Ива. Също обещаваме да пазим ненарушима вярата на светия Шести събор, неотдавна събрала се в този царстващ град при нашия бивш, с божествен помен, император Константин, която получила още по-голяма здравина от това, че благочестивият император утвърдил с печат деянията на този (събор) за уверение на бъдещите векове, която боголюбезно ни разяснила да изповядваме две естествени воли и две естествени действия във въплътеното домостроителство на единия наш Господ Иисус Христос, истинен Бог, и осъдила с гласа на благочестието тези, които извратявали правилното учение на вярата и проповядвали на народа една воля и едно действие в единия наш Господ Иисус Христос, като: Теодор Фарански (епископ), Кир Александрийски, Хонорий Римски, Сергей, Пир, Павел, Петър, представлявали в този богохраним град, Макирий, бивш антиохийски епископ, неговия ученик Стефан и безумния Полихроний, и по такъв начин запазила неприкосновено общото тяло на Христа, нашия Бог. Говорейки кратко, постановяваме, да се пази твърдо и да пребивава непоколебимо до свършека на света вярата на всичките мъже, които служили за украшение на Божията Църква, които били светилници в света, съдържащи словото на живота, а също техните богопредани съчинения и догмати. Отхвърляме и анатемосваме всички, които те отхвърляли и анатемосвали, като врагове на истината, напразно въздигали се против Бога и замисляли неправда против Всевишния. Ако ли някой не пази и не приема упоменатите по-горе догмати на благочестието и не мисли и не проповядва така, но се старае да върви против тях, на такъв да бъде анатема, съгласно вече по-рано изложеното определение на упоменатите по-горе свети и блажени отци, и да бъде изключен и изхвърлен от списъка на християните, като чужд. Защото ние разсъдихме окончателно нищо да не прибавяме, нито да намаляваме от определеното по-рано, даже и да бихме могли по какъвто и да е начин”.